

ljena za oni eminentno vinorejski kraj prepotrebna vinorejska šola, ima velikansko prihodnost; pa tudi na Dolenskem, vsaj je pred par leti nek znan grajščak V. imenoval Dolensko celo prihodnjo deželo Avstrijske Champagne!

Z napravo ene kmetijske šole — pravite — se ne bo kmetijstvo v deželi nič zboljšalo.

Obžalovati moramo tako abotno pa hudožno pisanje. Da! gotovo več šol bi še več koristilo, in ustanovili bi jih, ko bi le dežela imela dovolj denarnih moči. Za trdno pa smo prepričani, da bo tudi ena sama na Dolenskem veliko dobrega storila in da se bo po celi deželi v 10 letih lepi sad njenega delovanja pokazal. (Kon. prih.)

Porentev panj, panj čebelorejske družbe in še drug panj — kateri pa je med njimi najboljši za nas?

19. dne t. m. so se v pisarnici Ljubljanske kmetijske družbe zbrali nekateri izvedeni čebelorejci, med katerimi so bili tudi gospodje župnik Jerič, gvardjan Salvator in Sovan stareji, in so presojevali od gosp. župnika Porente poslane, nekoliko predrugačene panjove, ter se zedinili o sledeči razsodbi: 1) Vsak panj po Dzierzonovi sistemi, to je, s premakljivimi satniki, je hvale vreden; 2) dolgost panjev s 27 palci, kakor jo imajo Porentovi, je prava; ši rokost in visokost pa je onih panjev najprimernejša, kakor jih dela družba čebelorejna.

Želja je bila zopet enoglasno izrečena: naj bi se vprihodnje vsi panjovi narejali po teh razmerah, da tako tudi v tem pridemo do edinosti. Želeli bi pa tudi to, da so, kolikor mogoče, dober kup, in se jih potem poprimejo vsi naši čebelorejci po celi deželi in stare panjove pomečejo kot staro šaro iz svojih čebelnjakov, kajti neprecenljiva prednost novih panjev s premakljivimi satniki je ta, da v takih panjih ima čebelar čebele popolnoma v svojih rokah in da ravna z njimi in jim pomaga, kakor po okoliščinah za potrebno in dobro spozná; — v starih zabojih mora le gledati, a nič pomagati.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

Že je 26 let preteklo, kar se prav marljivo s čebelorejo pečam, in sicer precej po velikem, ker navadno 100—120 plemenjakov čez zimo ohranujem. Vedno sem tudi želel, da bi se čebeloreja na Kranjskem na višo stopinjo povzdignila, in da bi, ako bi bilo mogoče, kolikor toliko k temu pripomogel. Iz tega namena sem marsikaj o čebeloreji bral, marsikaj premišljeval, pa tudi mnoge poskušnje delal, ktere so se mi včasih dobro obnesle, včasih pa tudi več ali manj spodletele.

Začel sem čebelariti spomladi leta 1849. Ali prvih 8 let si nisem mogel s svojo čebelorejo na nobeno stran kaj prida pomagati, zakaj umno čebelarstvo ni mi še bilo znano; čebelaril sem namreč po stari Kranjski šegi, s starim Kranjskim panjem brez premakljivega satovja.

V začetku leta 1857, tedaj pred 18 leti, mi pa pride v roke čebelarska knjižica, pisana v nemškem jeziku pod naslovom: „Illustrirter neuester Bienenfreund; mit besonderer Berücksichtigung der Bienenzucht-Methode des Pfarrers Dzierzon“) und den neue-

*) Dzierzon, fajmošter v Karlsmarktu v Pruski Šleziji, je oče panjev z gibljivimi satniki.

sten Erfahrungen der anerkannt tüchtigsten Bienenwirthen. Herausgegeben von Professor Moritz Beyer und Pfarrer J. F. O. Kühner. Dritte Auflage. Leipzig, Verlag von Otto Spamer 1855.“

Z veseljem sem to knjižico prebiral, in spoznati moram, da sem mnogo prav koristnih naukov zastran čebeloreje v njej našel; al med vsem drugim mi je najbolje dopadla Dzierzonova sistema. — Sklenil sem zdaj tudi pri svoji čebeloreji brez odloga to sistemo poskusiti.

Ko pa to reč bolj natanko premišljuje, in pregledujem obrise, po katerih so Dzierzonovi izvirni panjovi narejeni, nisem se mogel misliti obraniti, da izvirni Dzierzonov panj, dasiravno ima mnoge prednosti, vsaj kakor je v imenovani knjižici popisan, za naše, posebno za naše gorenske kraje nič prav pripraven ne bo, in da se ga bodo naši čebelarji težko težko kdaj prav z veseljem poprijeli; in zakaj? 1) Zato, ker je prevelik, — 2) zato, ker je pretežek, — 3) zato, ker je predrag, 4) zato, ker je za prevaževanje v ajdo itd. popolnoma nepripraven, in 5) zato, ker v uljnaku preveč prostora vzame. — Da se pa tega tudi naši čebelorejci bolje prepričajo, moramo pogledati, kako je izvirni Dzierzonov panj v zgoraj imenovani knjižici popisan.

Dzierzonovi panjovi so, kakor se v tej knjižici bere, panjovi za eno čebelno družino (Einbeuter) ali za dve družini (Doppelbeuter), ali pa še za več čebelnih družin (Vielbeuter).

Poglejmo le samo prvega, to je, za eno čebelno družino. Ta panj je, kakor se bere, 1 vatel dolg, znotraj v svitlobi 10 palcev širok, in 18—20 palcev visok. To je še le panj, ki ima le samo dva predala. Spodnji predal je 12 palcev visok, zgornji tedaj 6—8 palcev.

Če je pa panj še viši, postavimo, 24—30 palcev, se v tri predale razdeli. Narejen je iz desek ali dilj, ki so do dveh palcev debele. Tak je tedaj izvirni Dzierzonov panj, to je tak, kakoršne je ta mojster pred 20 leti delal, in v taki podobi je tudi meni vedno pred očmi migljaj, ko sem se pripravljaj, Dzierzonove sisteme se poprijeti. Po vsem tem sam pri sebi na dalje modrujem: 1) Ta panj bo za naše kraje prevelik, zakaj pri nas je bolj mrzel kraj, spomlad je tukaj navadno bolj pozna, zato nam tudi čebele navadno bolj pozno rojijo, večkrat še le okoli kresa. Ker nam pa čebele bolj pozno rojijo, in se jim navadno takrat, kadar odrojijo, še paša odtrga, ker ljudje meje in travnike pokosé, nam toraj veliko medu nanositi, in posebno roji tudi veliko satja narediti ne morejo. Skušnja nas uči, da so še naši navadni Kranjski panjovi, posebno družici in tretjiči komaj do polovice s satovjem napolnjeni, včasih pa še komaj zaprti, kadar jih v ajdo pošiljamo; in da še ti ne pridejo večidel polni iz ajde domu, če se jim paša le količkaj odtrga, dasiravno so v svitlobi skoraj na pol manjši, kakor le sam spodnji predal Dzierzonovega panja. Če tedaj tudi najboljšega prveca v tako omaro usadim, bo mogla paša v ajdi že izvrstno dobra biti, da mi bo le spodnji predal napolnil, zgornja dva predala bota pa gotovo večidel prazna nazaj domu prišla; kaj bo pa še le kak reven obrušček ali celo tretjič k temu rekel, če ga v tako bajto spravim, saj ga bo še strah notri v taki strašni votlini.

2) Ta panj bo za naše kraje pretežak; zakaj naši čebelarji imajo navado, da svoje čebele zastran boljše paše spomladi in tudi poleti sem ter tje prenašajo; tako postavimo, nosijo naši Gorenci svoje panjove v planine, pa tudi po družih krajih zdaj v rsje, zdaj v kostanj itd. in to prenaševanje panjev še dostikrat slabe ženske oskrbljujejo. Naš navadni Kranjski panj je tudi

blizo en vatel dolg, en čevljev širok in $\frac{1}{2}$ čevlja visok, narejen je iz desek, ki so okrog $\frac{1}{2}$ palca debele in tehta navadno 8–9 funtov, kadar je prazen. — Zdaj, pa računimo: Dzierzonov panj je tudi, kakor je tukaj popisan, en vatel dolg, pa je saj 14 palcev širok, zraven tega pa 18–20 palcev visok, če ima še le dva predala, tedaj obilno trikrat viši, kakor naš Kranjski. Ako bi bil tedaj Dzierzonov panj iz $\frac{1}{2}$ palca debelih dilj narejen, kakor je naš, bi moral saj obilno dvakrat toliko tehtati, kakor naš, tedaj najmanj kacihi 17–18 funtov; ali Dzierzonov panj je narejen iz 2 palca debelih, tedaj iz štirikrat tako debelih desek, kakor naš, mora tedaj tudi štirikrat 17–18, toraj blizo 70 funtov pezati, to je še le prazen in le za dva predala, za tri predale pa še primerno več, tedaj kacihi 90 funtov. — Moj živi dan! kdo nam bo take klade prenašal? moral bi biti zares eden prvih gorenskih junakov, da bi nam taki panj v planino ali s planine prenesel, posebno ko bi bilo še kaj prida blaga v njem; kaj bo pa slaba ženska pri tako težkem panju opravila, vsaj še praznega komaj premakne. —

3) Ta panj bo za naše, posebno za naše kmečke čebelarje predrag. Jaz sicer ne vem, koliko da ravno velja, vendar pa mislim, da saj kacihi 5–6 goldinarjev. — Kako se bo tedaj ubogi kmet Dzierzonove čebeloreje poprijel, kako bo zamogel za en sam Dzierzonov panj toliko denarja potrositi ali izdati, ker se mu večkrat primeri, da mora vse svoje žepe po dvakrat in trikrat narobe obrniti, preden toliko soldov skupaj spravi, da si zamore par funtov soli kupiti.

(Dalje prihodnjič.)

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 23. Pomočki zoper mraz.

Marsikateri, ki nimajo še tacihi hlevov, iščejo od vseh krajev ugovorov zoper nje. Pravijo med drugim, da so taki hlevi premrzli. Toda zoper to so izdatni pomočki. Daj živini prav mehko posteljo iz stelje, ki jo lahko dolgo časa živini pustiš, ker od spredej nikoli ležišča ne ponesnaži. Zmanjšaj po zimi prostor v hlevu; to se zgodi prav lahko, ako v hlevu stelje nakopičiš. Stene, katere so proti mrzlemu vetru, založi s kupi stelje, prsti, peska ali z drveno skladavnicco.

Sicer pa naj tū še nekaj opomnim. Tista silna vročina in soparica, kakor je včasih po kmečkih hišah in hlevih po zimi, ni ne ljudem in ne živini potrebna in ne koristna. 14 stopinj gorkote je zadosti pri ljudéh in pri živini. Kdor hoče, ima podnate hleve prav lahko gorke. V krajih, kjer so taki hlevi v navadi, nisem nikoli slišal tožiti čez mraz. In to je razumljivo, ker gorkota v hlevih ima vzrok v čisto družih virih, kakor pa v natlačenem gnoju.

§. 24. Pòd v globoko ležečih hlevih.

Lega in vravnava ni pri vsih hlevih taka, da bi se dal pòd, gnojna in gnojnična jama tako primérno in lepo narediti, kakor bi bilo ravno treba. Zakaj marsikateri starejši hlevi so tako globoki, da se odtok gnojnice še celó narediti ne more. Vendar pa tudi tukaj dober svèt ni preveč drag. Naredi jamo za gnojnico kar v hlevu, pod pòdom, kje pod hodiščem, in pokrij jo trdo in varno z deskami. Da ni treba gnojnice ven zajemati, izkopaj pod hlevnimi durmi prekopo (kanal) na prosto, in skoz dobro pokrito odprtino potegni in vravnaj trombo ali sisálko. S pomočjo žlebov se potlej gnojnica lahko izpeljuje na gnojni kup, ali kamor ti

služi. Ako je taka jama za gnojnico v hlevu vravnana, potem ni nobenega zadržka, da se naredi tudi pòd za živino. Na Tirolskem imajo po več kmetijah prav primérno napravo za odpeljevanje gnojnice. Iz dna gnojnične jame navzdol namreč drže cevi k navadni štérni, katere dušek je s čepom zataknjen. Kedar hoče kdo gnojnico razvažati, pride z gnojnično samokolnico k štérni in jo napolni. Tako si prihrani zajemanje, časa in dela.

Na prav visokih krajih in planinah se zná primeriti, da ali nič stelje ni, ali da razun peščenega sviža, sipe ali prsti nočejo druge stelje rabiti, ker navadno stelja ne gnjuje, in travnikom več škoduje kot koristi. V tacihi okoliščinah je pač močno svetovati, da naj se napravijo jame, ki vodo drže in naj bodo pokrite. V take gré ves trdi in tekoči gnoj, ter vsa gnojnina iz hleva, vsi oplaki in kar je enacega. Ako se od časa do časa primési mavceve sipe, železnatega vitrijola ali žveplene kisline, je še toliko bolje. Ta gnoj je kaj posebno dober in čez vse pričakovanje veliko izdà. Sploh skušnja uči, da s čvrstim pa malo steljnatim gnojem pri gnojenji travnikov se z lahkoto veliko več prostora pognoji, pa vendar več zaleže, kakor z gnojem, ki je z listjem ali drugo gozdnato steljo močno natrošen. Taki gnoj v jamah se dá prav primérno stanjšati z množino vode in potem kakor gnojnica izvažati.

§. 25. Nadomestila za steljo.

Steljo nadomestuješ, ako z gnojem varčno in previdno delaš. Ni mi menda več treba ponavljati, da nikar ne pusti gnojnice odtekat, ne na solncu izpuhteti, ali od vetra posušiti, ali od potokov jo izprati. Opomni moram tukaj le še to, da je čisto prazno in zavrženo, ako stelje iz gozda domu navlečeš, če pa gnoja ne znaš prav vravnati. 1000 liber gnojnice (kacihi 400 bokalov ali 10 veder) obsega v sebi najmanj 5 liber pepelca (kalija ali potašeljna). Ako se razgubi prav prësna scavnica, utegne zguba pepelca znesti 10 do 20 liber. Ako se razteče gnojnica iz stranišč ali svinjakov, se utegne zgubiti tudi $\frac{1}{2}$ do 1 libre koščene ali fosforne kisline. Z gnojnico tedaj zgubiš po okoliščinah toliko, kolikor je pepelca v 1000 librah pšenice, ali celó kolikor ga je v 1000 librah sena; utegneš pa s tem zgubiti še koščeno kislino od 100 liber pšenice. 1000 liber navadne stelje, bodi si kleščevja ali praproti in enacega rastlinstva, še nima ne ene libre pepelca (kalija), listnata stelja ga obsega nekaj več. Ako tedaj pustiš odteči 10 centov gnojnice, zgubiš najmanj toliko pepelca, kolikor ga je v 50 centih gozdne stelje, utegne pa zguba biti še veliko večja.

Prašam tedaj, ljubi kmetovalec, ali ni to več kot neumno gospodarstvo? Po eni strani gozd ropáš listja in rastlin, ki so mu potrebne za gnojnino k boljši rasti, po drugi strani pa pustiš domá več razteči in razgubiti se, kot zamoreš z velikim trudom skupaj zvlačiti. 10 veder gnojnice ni ravno veliko in ta se razgubi, predno spaziš; ali 50 centov stelje pa je kup, da je kaj videti, in treba je marsikaj potú in koscev kruha, predno se to skupaj spravi. Človek bi se res skorej vjedel, ko vidi taki gnojni kup, ki ga je skorej sama stelja, spod katere pa rujava moča noč in dan odteka! Ljubi kmet! vari in spravlaj vendar svoj gnoj domá, in daj mir gozdu; tvoje njive s tem gotovo nič ne zgube. Kakor pa sedaj ne mara delaš, zarés ni za nič družega, razun da z velikim trudom in ukvarjanjem, brez namena in koristi gozd odiraš. Moram pa še opomniti, da z gnojnico se ne zgubi le samo pepelec in gnjilec, ampak tudi solninost in žveplena kislina, ravno ker se te snovine v vodi raztopé. In teh dobrihi snovin z gnojnico veliko več odteče, kakor pa se jih z mnogo steljo pri-

Na Štajarskem so imeli popotnega učitelja ranj. slavnega Feuserja, sedaj pa so opustili imenovati posebnega popotnega učitelja, in s podporo kmetijskega ministerstva se poslužuje Štajarska kmetijska družba kmetijskih učiteljev, ki so nameščeni v deželi, kakor prof. dr. Wilhelm v Gracu (na Joaneum-u), Ad. Baumgartner, vodja kmetijske šole v Grotenhofu, H. Göthe, vodja vinorejske šole v Mariboru, H. Kalman, bivši učitelj na Mariborski vinorejski šoli itd. Na Koroškem deluje kot popotni učitelj gosp. Schütz, vodja kmetijske šole v Celovcu, na Goriškem pa učitelji ondotne deželne gospodarske šole. —

Da pa je našemu deželnemu zboru bilo dokaj mar za vsestranski poduk tudi odraslih kmetovalcev, spričuje to, da se je sprejela v program tudi ustanova posebnih specialnih kurzov, ki bodo trajali po 8 do 14 dni na kmetijski šoli, katerih se bodo lahko vdeleževali tudi odrasli kmetovalci. Tako bo na pr. kurz za sadjerejce zopet poseben kurz za trto in vinorejce, za vrtnarje, za živinorejce. Jeseni ob času trgatve bo poduk o napravi vina itd. Takih le nekoliko dni trajajočih podukov se bodo lahko v obilnem številu kmetovalci vdeleževali, in za deželo bo to velevažno in koristno, ker oni, ki čuti potrebo, da se izuri v kletarstvu, bo že žrtoval par dni, da se bo od doma odtrgal in šel v šolo, katera ga bo v potrebnem podučila. Taki kurzi so sicer novi, pa povsod se kažejo velekoristni. Ker visoko kmetijsko ministerstvo radodarno podpira take specialne kurze (na pr. Štajarski kmetijski družbi je podelilo letos 2000 gold.), nadejati se je, da bo tudi naša Kranjska kmetijska družba dobila v ta namen kako subvencijo, s katero bo mogla podpirati manj premožne kmetovalce, da se bodo mogli vdeležiti prekornistnega poduka.

Gospodine iz Rake! vidite, da je že za vse preskrbljeno; zakaj niste brali programa, ki je bil po časopisih, ki so govorili o razpravi deželnozborski zarad ustanove Dolenske kmetijske šole, tudi razglašen.

Kar zadene ustanove šolskih vrtov, Vam moremo povedati, da smo že skrbeli za to in da je naša Kranjska kmetijska družba s subvencijami, katere je prejela od sl. kmetijskega ministerstva, ustanovo takih vrtov že primerno podpirala in pospeševala.

Sicer bo naša skrb, da bomo vse dobro in potrebno zahtevali, kar koli zamore pospeševati kmetijstvo v naši deželi, če bomo imeli tudi več kmetijskih šol. Da! s preblagim rajn. Costom tudi kličemo, dobrih šol in zopet dobrih šol, tako tudi kmetijskih šol nam je treba in te hočemo po zmožnosti ustanoviti v naši deželi, katera je eminentno poljedelska.

Kar ste h koncu svojega dopisa, modri „Nathan“, čenčali o napravi kmetijske šole v Kotu in Polhovem gradu, je pač tako, da ste prav očitno kazali svetu resnico starodavnega pregovora, ki pravi: „naj čevljar ostane pri svojem kopitu“.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

4. Tega panja se naši Gorenški čebelarji ne morejo poprijeti zato, ker je tudi za prevaževanje v

kmetijski šoli se že letos kaže. Slišimo, da je gosp. Anton Belin iz Kobarida, ki je tukaj poslušal poduk v sadjereji, pretekli ponedeljek po službi božji domá razlagal kmetom, kar se je tukaj učil, in da ga je obilno kmetov prav pridno poslušalo. Ako ga bodo še drugi posnemali, bode ta poduk donašal obilen sad.“

Vred.

ajdo popolnoma nepripraven. Kako to? Tako-le: Naš navadni Kranjski panj je skoraj ravno tako dolg, kakor ta tukaj popisani Dzierzonov, namreč okrog enega vatla, širok je le okrog 12 palcev, in visok navadno 6 palcev. Mi navadno po 40 takih panjev na en voz naložimo, naložimo namreč 4 vrste, v vsako vrsto pride po 10 panjev, in tak voz je potem kaci 10 čevljev dolg in okoli 2 čevlja ali 24 palcev visok. Zdaj pa računimo! Dzierzonov panj je pa od zunaj 14 palcev širok, zamorem jih toraj komaj 9 v eno vrsto naložiti, Dzierzonov panj je pa 18–20 palcev visok, če ima še le dva predalca, če ima pa tri predale, je 24–30 palcev visok. Koliko taci panjev morem tedaj na en voz naložiti? K večemu 9, zakaj če jih dve vrsti eno na drugo naložim, bo voz previsok, če pa dve vrsti eno zraven druge naložim, bo voz preširok, na vsak način pa tudi za enega konja pretežek. Računimo naprej. Če pošljem iz Bohinja — in taka se godi vsim čebelarjem na visokem Gorenškem — postavimo na Soriško polje ali kam blizu Šmarne gore en voz čebel, to je 40 Kranjskih panjev, mi to najmanj 20 goldinarjev stroškov prizadene, predno čebele spet nazaj domú pridejo, in če en voz Dzierzonovih, tedaj le 9 panjev v ajdo pošljem, me bo voznina tudi ravno toliko, namreč 20 gold. stala. Po takem pride voznina od enega samega Dzierzonovega panja na dobra 2 gold. Le še naprej! Mislimo si, da nam čebele, en panj k drugemu, po 10 funtov medu v ajdi naberó, s tem sme tukaj na Gorenškem že vsak čebelar zadovoljen biti, in računimo en funt medú na 20 soldov, kakor ga pa kupci o trgani že malokdaj plačujejo, nam tedaj prinese en panj v ajdi 2 gold., če je letina še precej dobra. Če tedaj en voz naših Kranjskih, to je, 40 panjev v ajdo pošljem, in mi vsak panj 10 funtov prinese, mi prinese vseh 40 panjev 400 funtov medú, 1 funt po 20 soldov, znese 80 gold.; ako mi 20 gold. voznina vzame, mi vendar še 60 gold. čistega dobička ostane. Ako pa en voz izvirnih Dzierzonovih, tedaj le 9 panjev, ker več jih ne morem na en voz naložiti, v ajdovo pašo pošljem in mi vsak 10 funtov prinese, mi bo vseh 9 panjev 90 funtov medú prineslo. Voznina mi bo ravno tako 20 gold. vzela, 9 poslanih panjev mi bo pa le 90 funtov, tedaj le za 18 gold. medú prineslo, imam tedaj še v dobrih letinah pri enem vozu čebel 2 gold. zgube; zakaj da bi mi čebele zavoljo tega, če jih v tako velikih in težkih panjih v pašo pošljem, kaj več medú v ajdi nabrale, kaj tacega utegne le tisti verjeti, ki o čebeloreji nobene znanosti nima. Kaj bo pa še le takrat, kedar čebele v ajdi malo ali celó nič ne dobé, ali pa še celó nazaj domu pridejo, kakor so od doma šle, kar se nam tudi le prerado prigodi?

5. Ta panj tudi zato za nas ne bo, ker v ulnjaku preveč prostora vzame. Naš navadni Kranjski panj je 12 palcev širok, in 6 palcev visok, Dzierzonov je pa 14 palcev širok in 18–20 palcev visok, če je še le za dva predala narejen, tedaj skoraj štirikrat toliko prostora potrebuje, kakor en naš. Lahko si tedaj mislimo, kakošen ulnjak bi moral čebelar imeti, kateri bi hotel s takimi panjovi kaj bolj po velikem čebelariti. — Če, na pr. jaz 100 taci panjev čez zimo za pleme pustim, jih bom imel, kedar bodo čebele odrojile, vsaj kaci 240–250, če bodo še slabo rojile. — Zdaj imam ulnjak za 240 navadnih Kranjskih panjev narejen, pa je že precej velik, kakošen bi še le moral biti, ko bi hotel kaci 250 Dzierzonovih panjev v ajdo poslati, saj bi moral skoraj vse Bohinjske konje najeti, da bi mi vse te omare prepeljali, ker se jih ne more čez 9 na en voz naložiti. — Zraven tega bi morali tudi gospodarji, kateri čebele v ajdovo pašo jemljejo, svoje ulnjake prenarediti, kar bi komaj radi storili.

Take in enake misli so mi po glavi rojile, ko sem se na to pripravljaj, da bi se Dzierzonove sisteme poprijel.

Da je Dzierzonova sistema zares dobra in vse hvale vredna, to sem koj dobro spoznal, da je pa njegov panj, kakor je v tej knjižici popisano, tudi strašno nepripraven, in da se taci panjev naši čebelarji poprijeti ne morejo, in tudi poprijeti ne bodo, to sem pa tudi ravno tako dobro spoznal in sprevidel. Kaj je tedaj storiti, kaj je početi? Premišlujem to reč na vse strani. Nazadnje mi vendar na misel pride, da bistvo Dzierzonove sisteme ne obstoji v tem, kakošen je panj ali posoda, v kateri čebele prebivajo, ampak le v premakljivih satovnih diljicah ali letvicah, zakaj ravno te premakljive letvice ali lašte čebelarja v taki stan postavijo, da ima čebele skoraj popolnoma v svojih rokah, in da ž njimi tako rekoč počenja kar hoče.

Če je pa taka, pravim sam pri sebi, kaj velja, da se dá Dzierzonova sistema tudi na naš navadni, nam že sicer tako priljubljeni Kranjski panj obrniti, in mora ravno tako dobro storiti!

Ta misel mi je še toliko bolj v glavo silila, ko začnem prevdarjati, da bi se s tem, ko bi se dala Dzierzonova sistema na naš Kranjski panj obrniti, tudi našim čebelarjem, in tako tudi celi naši dragi domovini veliko premoženja privabilo. Zakaj če se izvirnega Dzierzonovega panja poprimemo, moramo vse svoje stare Kranjske panjove pokončati in sožgati, ker se v izvirne Dzierzonove panjove predelati ne dajo; ako pa svoje stare Kranjske panjove dzierzonziramo, to je, tako preuredimo, da bodo imeli premakljive satnike, potem nam jih ni treba pokončavati, in tako se lahko velike škode obvarujemo. Računimo le prav povrhoma! Mislimo si, da ima Kranjska dežela kacic 50.000 navadnih Kranjskih panjev, ali so čebele v njih ali so prazni, zato nam tukaj ne gré. — Dilje so zdaj drage, delavci pa tudi. Smemo pa tudi navadni Kranjski panj saj na 50 soldov računati. Ako ima tedaj naša dežela 50.000 navadnih Kranjskih panjev, bi s tem, ko bi vse te panjove naši čebelarji morali pokončati, 25.000 gold. škode trpela. Da pa 25.000 gold. ni ravno malenkost, to pač vsak lahko spozná, še posebno, če pomisli, da imamo na Kranjskem gotovo še veliko več, kakor 50.000 navadnih Kranjskih panjev.

Vse tukaj rečeno me je tedaj le na to napeljevalo, da bi poskusil Dzierzonovo sistemo na Kranjski panj obrniti. — Dam si toraj nekatere navadne Kranjske panjove po Dzierzonovi sistemi preurediti, in kmalu sem se prepričal, da se nisem zmotil, zakaj čebele so mi tako lepo na premakljive diljice satove delale, da me je zares prav veselilo. (Dal. prih.)

Nove postave.

Postava o obrambi poljščine,

veljavna za Kranjsko deželo.

IV. Kako je postopati in katera oblastva naj postopajo. (Dalje.)

§. 34. Če se je županu zarubljena živina izročila po §. 28., naj to mahoma zglesi njenemu gospodarju, ako je znan, in tudi okvarjencu, katerega treba, da še posebno pozove, naj svojo pravico do povračila storjene kvare dokaže najpozneje v osmih dneh po rubežni, ker drugače bi zarubljeno živino bilo nazaj dati gospodarju, ako bi se za njo oglasil.

Če je okvarjenec v tem določenem roku dokazal svojo pravico, naj župan poskuša, da se okvarjenec in

gospodar zarubljene živine z lepa dogovorita, koliko gre okvarjencu povračila. Ako se ne moreta pogoditi z lepa in je že okvarjenec tudi tožbo pred sodnika pognal po §. 1321 v obč. drž. zak., tedaj župan, da povračilo storjene kvare dobode trdnost, sam izreče, koliko je gospodar dolžan plačati, in kedar ta plača, treba mu je zarubljeno živino vrniti še predno je postopanje o poljski okvarbi pravokrépno dognano. (§. 1322 v obč. drž. zak.)

§. 35. Določila §. 34 ter ondukaj v red spravljene županove dolžnosti veljajo tudi tedaj, kedar za kacega okvarjenega gospodarja zarubi njegov prisezni poljak.

§. 36. Župan treba, da pri poljskih okvarbah o vsacem posamesnem slučaju, kateri pride v preiskovanje po §. 31., brez odloga dožene, ali se je zgodil res ter kako se je zgodil, in da tudi izvrši zapis o dokazilih, ter ako se okvarjenec in obdolženec ne pogodita za povračilo storjene kvare, da cenitev napravi in po njej izreče, koliko povračila bodi s tistimi stvarmi vred, ki so se od poljske okvarbe pridobljene po §. 33 izročile okvarjencu.

§. 37. V cenitev poljske okvarbe je najpoprej poklicati v prisego vzete poljske čuvaje.

Ako poljski čuvaj méni, da je nad pet goldinarjev kvare, naj jo župan takoj dá ceniti priseznemu cenitelju.

Tudi sicer, kedar se koli zgodi kaka poljska okvarba, sme okvarjenec in obdolženec od župana zahtevati, da kvaro dá ceniti priseznemu cenitelju.

§. 38. Če kvare niso po §. 37. cenili prisezni čuvaji, naj župan v to delo pokliče tiste cenitelje, katere je sodilnica postavila in v prisego vzela. Kedar takih ceniteljev ni, tedaj je politično okrajno oblastvo dolžno, da na prošnjo občine postavi posebne cenitelje poljskim okvarbam, ter da jih ali to oblastvo ali njegov namestnik vzame v prisego.

§. 39. V kazenski razsodbi naj se za storjeno kvaro izreče tudi pravica do njenega povračila, ki okvarjencu pristojí po kaki pogodbi s poljskim okvarnikom ali po cenitvi, ako tega povračila ni nad petnajst goldinarjev ter ga obsojenec ne izpodbija za to, ker se mu zdi preveliko.

Kedar se izpodbija pravičnost kake cenitve, ki je bila nad 15 gold. postavljena, tedaj je v kazenski razsodbi izreči samo do 15 gold. povračila, in okvarjenca je treba za tisto, kar več zahteva, napotiti na civilno pravdo.

Ob enem je treba tudi o osobi tistega, ki je povračilo dolžen, razsoditi po §§. 15 in 16, ter ako so od poljske okvarbe užitka imeli še kaki drugi ljudje, kateri niso krivice deležni, kakor se to godí, kedar se kaj popase, tedaj je izreči, če naj tudi ti ljudje ukvarjencu kaj povračila dadé znotraj tistih mej, katere so za povračilno vsoto (znesek) narejene v prvem odstavku.

§. 40. V kazenski razsodbi naj se krivcu tudi naloži povračilo tistih troškov, kar se jih je nabralo, ker je bilo treba rubiti ali tudi rediti zarubljeno živino in ker se je morebiti kvara ceniti dala priseznim ceniteljem.

§. 41. O tistem okvarnikovem orodji, katero mu je bilo pri poljski okvarbi odvzeto, ker se je rabilo v kaznilnem dejanji, naj se v razsodbi izreče, da je propadlo na korist ubožnega zaklada, ako je namreč okvarjenec prejel povračilo za svojo kvaro in so tudi troški kazenskega postopanja že plačani, ter če vrednost teh stvari ne preseza petih goldinarjev in je vrhu tega manjša od prisojenega povračila.

Ako vsega tega ni, naj se orodje povrne gospodarju, če okvarjenec nima nič pravice do njega.

§. 42. Pritožba na županovo razsodbo gre k tistemu političnemu oblastvu, pod katero dotična občina

Ako bi se na planoto 1000 štirjaških sežnjev vsako leto razsejalo za en kubičen seženj peska, bi se v 1000 letih v resnici zemlja za 1 seženj zvišala; toda v 100 letih bi ta zvišava znesla še le kaci 7 palcev. Vidi se pa, da tudi pri prav obilni rabi peska za steljo se prst le prav počasi množi, in vendar se ravno s peskom godi še najhitreje in najboljše. Pesek ko gnojina tedaj to-le dela: Prvič prinaša veliko zeliščne živežnosti v zemljo. Drugič postane sam prav posebno dobra zemlja, zmnoži tedaj prst. Tretjič težko ilovčnato zemljo zljajša, zrahlja in zboljša tudi apneno zemljo. Četrta živežnost za rastline še le prične dajati, kedar mu publica in gnoj do živega gré. Takrat najprvo izpusti to, kar je na površji njegovih zrn lože razrešljivo, drugo, kar je znotraj v pesku in težko razlučljivo, daje še le s počasnim prhnenjem. Dobrega peska ali pa dobre prsti kaki zemlji pridati, to je prav za prav vse eno.

(Dalje prihodnjič.)

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Po tej poti sem tedaj iznašel nov panj, kateri je po zunanji obliki našemu staremu Kranjskemu panju popolnoma podoben, znotraj je pa po Dzierzonovi osnovi prenarejen, zato mislim, da bo prav, če ta panj „Dzierzoniziran Kranjski panj“ ali pa „novi Kranjski panj“ imenujemo.

Razložil sem dozdej nekoliko vzroke, kateri so me napeljali, da se nisem izvirnega Dzierzonovega panja poprijel, ki ga je ta čebelarski mojster pred 20 leti iznašel, in kakor ga menda tudi še zdaj dela, ampak da sem rajše Kranjski panj dzierzoniziral, to je, da sem se rajše potrudil, naš stari Kranjski panj tako prenarediti, da si zamoremo ž njim prav vse tiste koristi ali dobičke pridobiti, katere oče Dzierzon svojim lastnim panjem pripisuje.

Ne zdi se mi ravno neobhodno potrebno, da bi svoj novi Kranjski panj prav natanko popisoval, ker naša sl. c. k. kmetijska družba moje nove panjove že nekatera leta našim čebelarjem brezplačno deli, so tedaj po Kranjskem že sploh znani. — Ker vendar mislim, da bo to, če ta panj malo popišem, tudi kolikor toliko k temu pripomoglo, da ga bodo naši čebelarji umno rabiti znali, naj ga toraj malo bolj na tanko popišem.

Rekel sem že zgoraj, da je moj novi Kranjski panj po zunanji obliki staremu Kranjskemu panju popolnoma enak. Dolg je, zunaj mérjen brez jezika, 27 $\frac{1}{4}$ palcev, 7 palcev je visok, in 12 palcev ali ravno 1 čevlj širok. Ker so končnice po $\frac{1}{2}$ palca debele, ima tedaj panj v svitlobi 26 $\frac{1}{4}$ palca v dolgosti. Stranice sem popred tudi le po $\frac{1}{2}$ palca debele delal; al ker sem se pozneje prepričal, da se vrhnje dilje ali pokrovi dajo še najboljše s šravfki pritrditi, sem začel stranice malo bolj močne narejati, namreč pičlo po $\frac{3}{4}$ palca, zato, da mi jih šravfki ne koljejo. Ker je tedaj panj zunaj 12 palcev širok, in ste obedve stranici blizo 1 $\frac{1}{2}$ palca debeli, je po takem panj v svitlobi dobrih 10 $\frac{1}{2}$ palcev širok. — Kar visokost zadene, pa delam vse panjove tako, da merijo po 6 palcev ali $\frac{1}{2}$ čevlja na svitlobi.

Pokrove ali vrhne deske sem delal v začetku tako, da sem dal panj na obeh koncih z dvema letvicama ali laštama skupaj zbiti, da se stranice niso mogle nič premakniti. Ti dve lestvici ste na straneh, ki proti sredi panja kaže, zgoraj malo zarežani, ravno tako je tudi pokrov na obeh koncih spodaj malo zarežan, tako, da

se ti dve lestvici s pokrovom dobro vjemate in se ne more sčasoma kaka špranja narediti. Pokrove na ta način narejene, sem dal od strane pribiti, in sicer s štirimi majhnimi žeblički, kateri gredo skozi 4 majhne podolgaste kositarske plošice, katere so spet na stranice z majhnimi žeblički pribite. To sem pa naredil zato, ker sem se bal, da bi se panj preveč ne pretresal, ko bi se vrhna dilja od zgoraj z žebli zabijala, in da bi se mi zavoljo tega satovje, posebno kedar bi bilo polno zalége ali medú, utegnilo odtrgati ali podreti.

Pozneje sem vendar spoznal, da ta moja skrb ni bila popolnoma opravičena, in da se smé pokrov tudi od zgoraj z žebli pribiti, le da žebli ne smejo biti premočni, ampak bolj tanki, a tudi ne predolgi, da ni treba zelo močno s kladvom po njih udrihati, ampak da se dajo tudi z bolj rahlim tolčenjem zabiti.

Še veliko bolje je pa, da se pokrovi, namesti z žebli, s šravfki pritrdijo, in sicer na vsaki strani s tremi. Ako je pokrov panja s šravfki pritrjen, še najbolj trdno stoji, se ne more nič izvežiti, tudi ne more nič odstopiti, zraven tega se dá tudi brez vsega tolčenja, tedaj brez vsega hrupa, odpreti in zapreti. V začetku mi je zavrtovanje in odvrtovanje šravfkov precej težav delalo, nazadnje se mi je vendar posrečilo, da sem iznašel prav priprosto narejen ključek, s katerim zdaj šravfke brez težave zavrtujem in odvrtujem. *) To železo, katero lahko vsaki ključar ali tudi kovač za male krajcarje naredi, naj se nasadi na kak rožiček; kdor ima pa veliko panjev, naj si napravi strojček, kakoršnega mizarji navadno za vrtanje rabijo, in mu po domače menda „vinta“ pravijo; v ta stroj naj pa namesti svedra ta ključek pritrdi, in tako bo šravfke brez težave, pa tudi prav hitro zavrtoval in odvrtoval.

Srednja klinja tega ključka naj je dobro $\frac{1}{4}$ palca široka; spodaj mora biti zbrušena, da gré rada v zarezo šravfkove glavice; ravno tako široki morete biti tudi stranski kljukici, zadostujete pa že tudi, če ste le po kake 2 črti ali liniji široki.

Ko se šravfek prvokrat zavrtuje, naj se mu poprej primerna luknjica izvrti, šravfek se dene v luknjico, in se lahko enekrati koj z roko zavrti, da se malo prime, potem se pa ključek od strani v šravfkovo glavico potisne, tako, da pride srednja klinja v zarezo glavice, stranski dve kljukici pa glavico na obeh straneh spodaj primete, kakor da bi jo objeli. Kedar se šravfek zavrtuje, naj se ključek malo doli pritiska, in kedar šravfek že tako dobro prime, da bi se imeli stranski kljukici že v pokrov panja zajedati začeti, naj se še s kakim dlétom parkrat obrne, tako, da se glavica popolnoma v pokrov panja vtopi. — Kedar se pa šravfek odvrtuje, naj se spet z dlétom enekrati nazaj zavrti, tako, da glavico iz dilje pomoli; potem se ključek v zarezo glavice zasadi, kakor sem zgoraj povedal; zdaj pa se mora ključek malo kviško vleči; tako potem srednja klinja ključeva šravfek odvrtuje, stranski dve kljukici ga pa ven vlečete, ker ga za glavico držite.

Kdor ima zgoraj imenovan mizarjski strojček, bo prav storil, če si dá zraven ključka še drugo pripravno klinjico narediti, katera naj bo dobra dva palca dolga, dobro $\frac{1}{4}$ palca široka, in dobro črto al linijo debela in na obeh koncih toliko zbrušena, da se lahko v šravfkovo glavico zasadi. To klinjico naj potem namestu ključka v „vinto“ pritrdi, in tako bo še lože pri zavrtovanju in odvrtovanju šravfkov tista opravila dovršil, o katerih sem poprej rekel, da naj se z dlétom opravi.

*) Taki ključki se dobé po nizki ceni v Ljubljani pri trgovcu gosp. Mih. Pakiču, ki tudi moje panjove prodaja.
Pis.

Da je ta klinja na obeh koncéh zbrušena, je zato dobro, da se še lahko rabi, če se tudi na enem koncu kaj od drobi, ali pa že tako skrha, da več v zarézo šravfkove glavice ne gré. (Dal. prih.)

Turške goveje kuge še ni konec!

V 13. listu smo se radovali, da je grozovite pošasti vendar enkrat konec; al naše veselje sprevrglo se je kmalu v žalost, kajti iz uradnega vira zvemo, da še v dveh županijah Hrvaških in to v bližnji nam Zagrebški županiji goveje kuge ni konec. Deželna naša vlada zato ne more vojaške posadke od meje Hrvaške Metliškega in Črnomeljskega okraja odstraniti, kakor tudi ni še odstranjena na Štajarskem proti meji Hrvaški. Pa še od druge strani, in to je iz Istre blizu Kranjske meje nam žuga morivna kuga, kajti v vas Zabičje, dobre pol ure od Kranjske meje, se je zatepla kuga, ker je zbolelo dvoje goved in je zaradi tega komisija pobiti dala ostalih 7 tudi te bolezní sumljivih. In tako imamo pa le spet zaprtijo v kužnem okraju Isterskem in Kranjskem. Kakošna nadloga pa je zdaj zaprtija, ko mora kmetovalec polje obdelovati, tega nam ni treba popisovati, vendar je zaprtija sila potrebna, da iz majhne iskre ne postane hud plamen.

Spomini na zaslužene kmetovalce.

Peter Pavel Glavár — izvrsten čebelar.

Zanimivo je, kar „Slov. Čebela“ pripoveduje o našem rojaku Glaváru, ki (rojen leta 1721, umrl l. 1784) po svojih blagih ustanovah bode na veke živel v hvaležnem spominu domovine svoje, posebno pa še fare Komende na Gorenskem in okolice Mirnske in Trebanske na Dolenskem.

Kar pa o njegovem čebelarstvu vemo — piše „Čebela“ — je v kratkem sledeče:

Na svojem posestvu — kupljeni grajščini v Lansprežu med Mirno in Trebnjem — si je naredil čebelnjak s tremi oddelki, kjer je bilo prostora več ko za 200 panjev. V poznejših letih mu je bil ta čebelnjak premajhen, moral je dostaviti še drugega, ali pa čebele drugej imeti. Imel je navadno 400 — 500 panjev. Toľiko panjev imeti, pa ne kaže navadnega čebelarja, ampak jako umnega in izurjenega, sicer bi bil lahko imel večo škodo kakor dobiček, ker s čebelarstvom je vendar drugače, kakor z ovčarijo, katero vsaki bogatin lahko ima, da ima le dovolj denarja in prostora. Da je pa res nenavadne čebelarske vednosti imel, niso priča le njegovi mnogobrojni (številni) panji, ampak tudi rokopiš, katerega je čebelarjem v poduk spisal. Naslov rokopiša je: „Pogovor od zhebelnih Rojev skusi A. Jansha Dunajfkiga Vuzhenika v nemshkim jesiku popisán. Na Kranjsko prelošen in popisán skusi višoko vuredniga zhaštitliviga Vuzhenika duhovniga Petra Pavla Glavarja, fajmofhtra nekđajniga v Commendi, sedajniga Lansprešhke Gosposke zhaštniga gospoda v tem letu 1776.“ Peter Glavar je izročil svoj rokopis malo pred smrtjo učencu Tomeli-u, ter mu zapovedal, naj poskrbi natis rokopiša „k pridu nafhiga kmetizhkega ljudstva“. Al žalibog, da nehvaležni učenec se je za dotično povelje svojega dobrotnika tako malo zmenil, kakor za marsikaj drugega tudi nič. Tako je trud in namen izvrstnega rodoljuba do današnjega dneva neizvršen ostal. Rokopis je neki še dobro ohranjen ter ga shranuje nekdanji Ljubljanski profesor g. J. Rechfeld.

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Hrvatski nezádružni „skupnik“ se vjema bolj z našim, nego z ónim hrvatskim (zádružnim) „skupnikom“, ki se v zádružno priženi; kajti tak vzame kakega „zádruharja“ pravo hčer, postane tedaj njemu (tastu) pravi zet¹⁾, ter živi nato z vsemi zádruharji „skupa“ v zádruhi. — Nášega „skupnika“ pa oženi noví staríši z dekletom, ki jim ni prava hči, nego je ž njimi v taki razmeri, kakor on; — on pa jim ni zet, kakor jim žena njegova ni snaha.²⁾ To veljá tudi o nezádružnem hrvatskem „skupniku“.

Kako pa je postala — vprašaj — ta beseda: „skutnik“ ali „skupnik“? —

Že l. 1853 se je slutilo, da izhaja „skutnik“ morebiti iz besede „skut“, zato ker zovejo Žumberčani³⁾ takó „naročje pri suknji“; na priliko: „dete mu sedi u skútu.“⁴⁾ Vgibalo se je, „da je (novi) oča menda tako dete del, da mu je sedelo na stegni izpod roke.“

... „To je — pisal sem onđaj — le „morebiti“, to ni še dognano; dognano bi bilo, ako bi kje verjeten popis take navade našli, ali verjetno ustno izročilo slišali“....

A ne bi li mogel človek takega popisa najti v kaki... stari knjigi? — tako sem si mislil lani, čitaje óne besede svoje. — Hitro jo začnem slediti, ter sem bil na posled tako srečen, da jo zasledim. Res, da ta knjiga ne popisuje slovanskih navad pri sinovljenju itd., nego „pravne navade“ germanskega naroda; ali kdo ne vé, kako v rodu sta si ta jezika: slovanski pa germanski? — kdo ne vé, v kako tesni zvezi sta (rada ali nerada) ta naroda od nekđaj? — Tista knjiga („Deutsche Rechtsalterthümer“), ki jo je spisal učeni Jak. Grimm leta 1828, jemlje pa vendar po vrhu v misel tudi drugih narodov pravne navade.

Da povém na kratko: Na strani 160 piše Grimm, da so dévali po staroskandinavskem pravu („nach altnordischem recht“) óno déte, katero so hoteli posíniti ali pa pozakoniti (bei der adoption in legitimation) na krílo (schofs⁵⁾), ali pa na kolena. Devanje na krilo („das schofssetzen“) imenovali so „skaut-soetubarn.“

¹⁾ Prim. pri Vuku besede: domázet, domázetović, uljez, pripuz; v Bogiš. „Zborn.“ 18—19: priselica, doselica, pridóšlica, („domazet priselica“, „prosti priselica“). Pis.

²⁾ Stsl. „sn̑ha“, ne „syn̑ha; tedaj ní iz debla: syn̑b (sin), kakor nekateri mislijo in zato pišejo po krivem „sinaha“; gl. v Mikl. slovar. 1862—65 str. 867: sansk. „snuša“ alb. „nuse“ (die neuvermählte). Pis.

³⁾ Tako si velé zdaj tudi sami po glavnem svojem kraju Žumberku nekđanji uskoki bosánski (bósenški), sosedji kranjskim Slovencem, ki jim pravijo „Vlahi“, „Staroverci“, tudi „Žumberčani“. Po tem novem imenu prekrstili so že prostaki celó svoj pravi hrv.-srbski jezik v „žumberski“, kakor nekđaj Kranjci svoj slovenski jezik v „kranjski“. Pis.

⁴⁾ „im Schofs“ po Vuku: „u krilu“ ali „na krilu“. „Rječn.“ 303.

⁵⁾ Slovencem ne rabi „krilo“ povsod, kakor na pr. Srhom, za ta pomén (Schofs), nego po mnogih krajih „naročje“, da-si pomenja „na naročje“ prav za prav „auf die Arme“ (in brachia). Murko, Cig. (Wolf)....; prim. pri Vuku 405: „Naručje, der Schooss, sinus; z. B. u naručju, auf den Armen, in brachiis“. — „Naročje pri suknji“ za „Rockschofs“

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. aprila 1875.

Obseg: Sirarstvo v Bohinji na Gorenjskem. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dal.) — Stelja in gnoj. (Dal.) — Občni zbor „glasbene matice“ 15. aprila 1875. — „Skutnik = skupnik“. (Dalje.) — Jugoslavenko slovstvo. Ponarejeni bankovci. (Dalje.) — Iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Sirarstvo v Bohinji na Gorenjskem.

Iz nemške knjižice pod naslovom „Oesterreichische Melkerei-Genossenschaften im Jahre 1874“, po c. k. ministerstvu kmetijstva na svitlo dane.

Da bi v sirarstvu izvedeni možje na mestu sirarij ogledali njih napravo, je c. k. ministerstvo kmetijstva v to komisijo izvolila grofa Karola Belrupta, profesorja dr. Gust. Wilhelma, in tajnika družbe kmetijske Korške gosp. Kozma Schütz-a, ki so se lani — kakor so „Novice“ povedale — podali na planine ogledat sirarije različnih dežel.

Prišla je ta komisija tudi v naš Bohinj in grof Belrupt poroča v gori imenovani knjižici o naših gorenjskih sirarijah tako častno, da mislim, da jim bode hvala izvedencev v krepko spodbudo za čedalje večji napredek, pa tudi še druge gospodarje in živinorejce vnelo stopiti v združbe za izdelovanje sira.

Imenovana komisija piše o Bohinjskih sirarijah med drugim tako-le:

V Bohinju so še le lani začeli sirarsko združbo. Sprožil je tudi to napravo za povzdigo kmetijstva in živinoreje mnogozasluženi župnik Bohinjske Bistrice g. Janez Mesar.*) Spomladi leta 1873 se je združilo 13 gospodarjev iz Bohinjske Bistrice, Bitenj in Lepenc v skupno izdelovanje in prodajo mleka svojih krav ob času, ko je njih živina na planinah; 13. sušca so si osnovali pravila (postave), ki obsegajo 20 razdelkov, in ki so v obče dobro zložena. Začeli so napravljanje sira 10. junija na Bitinjski planini in delali do 27. junija; ta dan so od Kranjske obrtniške družbe za 85 gold. v najem vzeli planino Govnjač, kjer so skupno sirarstvo nadaljevali do 14. septembra.

V omenjenih 95 dnevih so podelali v sir 22.380 bokalov mleka, tedaj počez na dan 235 bokalov in pol. Tolstega sira so naredili 5307 funtov, tedaj se je za napravo 1 funta sira potrebovalo malo čez 4 bokale mleka. Izprva so imeli sirarijo v dveh najetih in le za silo pripravljenih kočah; potrebno opravo za sirarstvo so si združniki skupaj omislili. Kotel, katerega so si naročili iz Kobarida na Primorskem, je veljal 97 gold. 28 kr., pa ima zelo nepripravno obliko. V njega ne

gre več ko 180 bokalov, zato so morali dvakrat na dan sirariti takrat, kedar so največ mleka namolzli. Sirar je dobil 100 gold. plače, ostale stroške sirarstva pa so računili na 70 gold.

Skupaj spravljeno mleko so dvakrat ob času sirarstva na planini Bitinjski in enkrat na Govnjaču vagali; po razmeri tega vaganja so izračunili, koliko pride mleka na enega združnika in pa koliko dobička iz prodanega sira; en bokal so stavili na 2 $\frac{1}{2}$ funta.

Očitno znamenje dobrega in pravega vodstva teh sirarij je to, da so koj v začetku združniki poglavitni izdelek, to je sir, skupno prodajali, in le sratko so si med seboj razdelili.

Zapisniki sirarij niso še tako vredjeni, kakor bi treba bilo; al tudi to se bode v lep red spravilo, ker je g. župnik Mesar, podpiran od kmetijske družbe z državno subvencijo, leta 1873 popotoval po planinah Predarlskih in Algauskih in ondi ogledal sirarije in njihovo obrtnijo, tedaj bode to, kar je tam videl in skusil, Bohinjskim združbam na korist.

(Konec prihodnjič.)

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Iz tega, kar sem do zdaj o pokrovu novega Kranjskega panja govoril, je prav očitno, da smemo tudi pokrove starih panjev za svoje nove Kranjske panjove ohraniti, ker se smejo tudi s žebli pribijati, še bolje se pa dajo s šravfki pritrdovati, zato sem tudi jaz pokrove, ki sem jih v začetku novim Kranjskim panjem delal in jih od strani skoz kositarske plošice pribijal, popolnoma opustil. — Vendar pa moram vsakemu čebelarju, kateri si za nove Kranjske panjove stare pokrove ohrani, svetovati to, naj si napravi dve sponi ali stiskalnici, kakoršne naši mizarji zato rabijo, da ž njimi kake dilje skupaj stisnejo, kedar jih limajo, in katere, se vé, da ne prav pravilno, navadno „cvinge“ imenujemo.

Ti dve stiskalnici morate biti v svitlobi vsaj pičli palec širji, kakor je panj zunaj širok, tedaj za moje nove Kranjske panjove blizo 13 palcev široki. S tema dvema stiskalnicama naj se panj na obeh koncéh dobro skupaj prišravfa, predno se mu pokrov vzdigne ali odšravfa, zato, da se ne morejo stranice panja nič pre-

*) „Pa že le spet en far!“ — bodo togotno zakričali liberalci, ko beró grof Belruptovo poročilo, da je „ein Schwarzer“, „ein Finsterling“ na čelu napredka. Vred.

makniti. — Skušnja me je namreč izučila, da stranice panja, kateri ni na obeh koncéh z laštama skupaj zbit, če se mu pokrov odtrga ali odšravfa, saj toliko večidel odstopijo, da ena ali druga končnica rada ven pade, kar je pa zelo zoperno, še posebno takrat, kedar je panj že zelo čebelen, in tako s končnico vred tudi čebele, katere na nji sedé, na tla padejo.

Prav dobro se pa dá pokrov panja še na drug način narediti, namreč tako-le: Stranice panja se zgoraj s tremi laštami skupaj zbijejo, dve lašti naj boste na obeh koncéh in ena na sredi panja. Konečni dve naj boste po $1\frac{1}{4}$ palca široki, srednja pa $1\frac{1}{2}$ palca. Konečni dve naj se na stranéh, kateri proti sredi panja kažete, $\frac{1}{4}$ palca zarežete, srednja pa na vsaki strani za $\frac{1}{4}$ palca. Med te lašti prideta dva pokrovčka, katera sta spet na znotranji strani na obeh koncéh za $\frac{1}{4}$, na stranéh pa toliko zarezana, kolikor so stranice panja pri vrhu debele, tedaj $\frac{1}{2}$ palca. Dobro je, da sta ta dva pokrovčka špantana, da se ne izvežita, toraj naj bosta tudi iz $\frac{3}{4}$ palca debelih dilj narejena; ravno tako debele morajo biti pa tudi lašte, katere stranice skupaj držé. Na vse tri lašte naj se prišravfajo železne šinice, insicer na konečni dve po $1\frac{1}{2}$ palca dolge, na srednjo pa kake 3 palce. Te šinice so že močne zadosti, če so le $\frac{1}{2}$ palca široke. Vse tri šinice naj se pa v lašte in tudi v pokrovčke toliko utopé, kolikor so debele, da niso na poti, kedar se en panj na drugega naloži, na pr. pri privaževanju itd. Panj s takim pokrovom se še lažje odpira in zapira, je pa vsaj kacij 20 soldov draži, ker dá več dela. *) (Dal. prih.)

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 32. Nekdaj in sadaj.

Nekdaj je bilo več gozda in grmovja v deželi, zlasti so bili stari logi z zdravim lesom in mogočnimi blodi. Bilo je svoje dni manj ljudstva in manj živine, zato je bilo tudi manj lesa potreba za kurjavo, za pobišja, za steljo. Les je imel majhno ceno, trčili so ga svojevoljno, in veliko ga je trohnelo po gozdih. Vse to je zdaj drugače.

Sedanji deleži niso tako močno zaraščeni, kakor so bili stari, torej so manj izdatni in manjše veljavnosti. Ljudje so se namnožili, in s tem ni le navadna potreba drv veliko večja, temuč nastale so mnogotere naprave, ki silo lesa gré za-nje, kakor so tovarne ali fabrike, železnice, daljnopisi ali telegrafi itd. Redí se sploh po več živine, in treba je v najnovejših časih na pomnoženje in dobro rejo živine poseben ozir imeti, ker v tem je eden glavnih virov za prihodke v deželi. Kakor pa je bilo več živine, je bilo treba tudi več stelje, več pašnikov, in bil je zmiraj večji zadržek za naglo spodraščanje mladih logov. Neprevidno obsekovanje in posekovanje naravnost gozd kvari, jemanje stelje iz njega ga pa guli in góli, ter ravno tako končuje. Velika pogorišča so gozdom silna škoda, in bilo je s tem veliko lepih deležev pokončanih. Poslednjič pa se je pričelo veliko trgovstvo z lesom, s čimur so tako rekoč celi gozdi šli na tuje. (Med drugim žugajo po nekaterih gorenjskih krajih lepo orehovo drevje, bi djal, zatreti; še

*) Čebelarji, kateri želé vedeti, kako je panj z dvema pokrovčkoma narejen, naj pogledajo pri priložnosti moje panjove, katere ima g. Miha Pakič v Ljubljani. Delam namreč panjove z navadnim starim pokrovom, katere sem zaznamoval s črko A, in z dvema pokrovčkoma, ki so zaznamovani s črko B.

huje se morebiti godí hrastovju, ker ga toliko gre na morje, za železnice, za čreslo.) Cena lesa je silno poskočila in se zvišuje. Gozd, ki je poprej pri zemljišču odriaval le domače potrebe za drva in steljo, mora sedaj služiti za pridobitev denarja. Cena denarja pada, plača za delo in izdelke je čedalje večja, davki, razne potrebe za oliko in tudi potrata vedno raste; denarja ni od kod jemati, torej se vse v gozd zaletuje, dokler ga je kaj. Po koliko krajih so napravili pota do gozdov in goščav, v gozdih in grmovjih pa žage in razne umetne naprave, da so se gozdi hitreje golili. Spreminjal se je les v drago oglje, ali še v dražja mizarska, strugarska, rezljarska dela, in taka obrtnija ne pada, temuč se le še množi. Kje bodo čez 50, čez 100 let mnogi gozdi, ako se bode tako dalje delalo? Koliko golih rujavih planjav je že sedaj po mnozih krajih Kranjske dežele, kjer so bili še pred malo časom prelepi senčni logi!

Dolžnost je torej gledati, da se ne le polja ohranijo rodovitna in rodovitniša prihajajo, temuč tudi, da se gozdi varujejo, spodreajo, in za prihodnje ohranijo. Pri tem pa, kakor so se od kaj časa začeli gozdi ropati zarad stelje, kakoršna, ko gnoj na polji tako malo tekne, ni moč gozdu pomagati, da bi drevje v njem dobro rastlo. Tak vedno guljeni gozd mora od leta do leta slabši prihajati. Zdaj tedaj: drva iz gozda! steljo iz gozda! pa še za pródaj iz gozda! Tako se gozdi v deželi in z njimi vred veliko drugega potrebnega kar z veliko naglico pokončuje!

§. 33. Če obsekovanje gozdu škoduje?

Vsak gozdár, ki le kolikaj malo razuméva gozdarско vednost, obsojuje in zavrže obsekovanje drevja kakor napačno in škodljivo. Ta edina sodba vseh iznajdenih v tej reči je določna. Poslušajte pa tega vzroke.

Obsekovati drevo se pravi, silovito segati v njegovo naravo, v njegovo natoro. Nobeno silovito kvarjenje narave pa ne ostane brez maščevanja, in človek, ki silovito lomasti v gozdu, mora tudi globo plačati. Vedite tedaj, da drevesa dobivajo svoj živež po koreninah iz zemlje in po listji ali igličevji iz zraka. Iz zemlje se sprejema to, kar pepél v sebi obsega, z eno besedo, pepél; — iz zraka pa prihaja vse, kar pri sežiganji zopet v zrak beží, imenito ves oglevec. Ker je pepéla le prav malo odstotkov, pri jelovji še tri odstotke ne, je lahko prevedeti, kako silno veliko živeža za svojo rast drevje iz zraka jemlje.

Ako takemu drevesu velik del vej odsekaš, mu tako rekoč ravno toliko ust vzameš, skoz katere svoj živež v-sé srka; drevo tedaj tako obsodiš k postu. Zares je tako drevo močno zadrževano v rasti, ne le v dolgosti, ampak še prav posebno v debelosti. To pa do tlej, da poženejo in se razrastejo nove veje. To prav na tanko vidiš, ako opazuješ letorastne kroge obsekovanih dreves. Te létnice (tisti krožčiki na okrog, kolikor drevo v enem letu debeleje postane) so več let po obsekanji veliko ožje, tanjše. Ako veje obsekuješ prav blizo ali tik debla, in ne pustiš nekoliko žive veje z rastiki, se grče posušé, ločijo se od živega deblovega lesa, in kedar se taki hlodi v dilje žagajo, takrat tiste grče izpadejo, odleté, in škoda je zopet očitna. Pa tudi če še ostanejo, se vendar vidi, da so ločene in velikrat se še le pozneje ločijo iz podov, ali kjer se take deske rabijo. Ko bi veje ne bile odsekane, bi bilo vse skupaj živ les in torej zdaj cele, lepe deske. Ravno zarad stelje pa, kolikor je nam znano, zlasti po Gorenjskem, cele goščave smrečja vse zredoma obsekujejo, ter smreki le en sam čop vej pri vrhu pusté, vse drugo večí del pri polti oklestijo. (Mogoče je tudi to vzrok, da se smrekova goščava večkrat jame sušiti, ker pride neka

Nemški rov ti ležé $\frac{3}{4}$ ure od Bohinjske Bistrice na višavi v zahodu. Tukajšnja sirarijo smo ogledali 7. maja, tedaj četrti dan potem, ko so sir delati začeli; prišli smo tje ravno takrat, ko so v lesenih posodah donášali mleko. Od 11 družnikov se jih je takrat udeležilo še le 7 z donašanjem mleka, in sicer: Valentin Rozman z 8 kravami, Simon Dobravec s 3 kravami, Matevž Kobal z 9, Janez Dobravec s 4, Matija Iskra s 3, Janez Medja z 8, in Janez Iskra s 5. Mleko so zvagali in kar brž zapisali v bukvice.

Sirarija je v hiši Valentina Rozmana, ki pa še ni bila tako vredjena kakor je treba; tudi tukaj so si naročili kotel v Kobaridu za 91 gold. 27 kr., ki pa tudi nima prave oblike.

Pred vsem so prve dni tukaj skušali, kako bi se z največim dobičkom dalo mleko porabiti; tako so zjutraj, ko smo mi na planini bili, prinesli prejšnji večer posneto mleko; napačno je to, da posnema vsak družnik mleko že doma, ne pa v sirariji; latvice so navadne Kranjske lončene; surovo maslo pa medejo v tukaj navadnih pinjah; iz Bovca vdinjani sirar dela sir tako, kakor ga delajo pri njem domá.

Če tudi je bilo videti še marsikaj pomanjkljivega, smo vendar bili prav zadovoljni že s prvim početkom, po katerim se po pravici more nadejati ugodno napredovanje tukajšnjih sirarij. S posebnim veseljem moremo povdarjati to, da so Bohinjci koj pravo pot v svojem podvzetji nastopili, to je, da so skupno prodajanje sira vpeljali. Sedanje napake so le še te le: da prostori za sirarije ne zadostujejo, da se marsikaj še pogreša v notranji opravi, in da sirarja iz Bovca se držita starega kopita. Pričakovati pa je, da pod vodstvom gospoda Mesarja*) bodo umni Bohinjci kmalu odpravili te napake in sirarstvo na svojih planinah tako uravnali, da tukajšnje sirarije bodo v izgled celi deželi Kranjski.

Tako piše v imenovani knjižici slavnoznani izvedenec grof Belrupt o Bohinjskih sirarskih združbah.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Pri panju, ki ima dvojni pokrovček, je to posebno prav pripravno, ker ni potreba, da bi se celi panj na enkrat odkril, ampak se lahko le en pokrovček vzdigne, drugi pa ne, če ni potrebno; da tako polovica panja še pokrita ostane. — Kedar se hoče ta ali uni pokrovček odpreti, se šinice toliko nazaj zavijejo, da ravno na laštah leže, potem se na eni strani med pokrovček in stranico kako dléto ali kaka noževa klinja zasadi, in tako se pokrovček vzdigne; in kedar se pokrovček spet nazaj dene, se tudi šinice spet nazaj zavrté, da ga pri-mejo in doli pritiskajo.

Vsakemu novemu Kranjskemu panju, naj ima že tak ali tak pokrov, naredim jaz tudi svojo veho, katera se odpre, kedar je treba panju kako škatljo naložiti, ali če se hoče en panj na družega navézni ali tako imenovano pustoto narediti. Vendar pa že tukaj opomnim,

*) V največjo zadovoljnost se je c. kr. kmetijska družba iz prošinj za državne premije, katere je župnik Mesar za 3 ondašnje družbe po nji na c. k. ministerstvo kmetijstva odposlal, in katerim so bili med drugim tudi izgledi zapisnikov priloženi, prepričala, kako zvedeno so te družbe vredjene ter napredovalno z vsemi potrebnimi po Mesar-ju deloma že zboljšanimi zapisniki previdene, kakoršnemu delu gotovo ne more biti kos, kdor se z društvenim mlekarstvom temeljito ne peča.

da čebelarju, kateri nove Kranjske panjove ima, ni nikoli potreba, da bi pustote delal, kar bom pa pozneje bolj na tanko pojasnil. Ali je vеха okrogla, ali štirivoglata, na tem ni nič ležeče.

Poglejmo zdaj še zadnjo končnico novega Kranjskega panja. Tukaj zapazimo dve napravi, katerih navadno stari Kranjski panjovi nimajo, in sicer:

1. Da ima vsaka zadnja končnica nekak dober palec pod pokrovom, blizo sredmed stranicama majhno luknjico izvrtano, v katero bi se lahko kak bolj debel svinčnik vtaknil, in ta luknjica je zataknjena z zamaškom, kateri je okrogel, kar ga v luknjico gré, nasproti pa plošat, kar ga iz končnice molí. Ako panj zadej odpremo, zapazimo tud, da ima vsak koj za zadnjo končnico znotraj v spodnjo diljo ali dno majhno štirivoglato jamico ali koritice izdolbljeno. Zakaj sem tedaj svojim novim panjem ti dve malenkosti naredil? Zato, ker mi v to služite, da zamorem čebelam prav hitro in brez vse težave jesti dajati. — Imam namreč navado, da spomladi in poleti čebelam kladem méd, ki je malo z vodo mešan. Méd, katerega mislim enkrat poklasti, najpoprej malo ogrejen, da se raztopí, potem vlijem v majoliko ali „kanglo“, narejeno iz belega pleha, blizo $\frac{1}{4}$ del vode in $\frac{3}{4}$ delov ogretega medú, to vse skupaj dobro premešam, in to zmes začnem čebelam v panjove vlivati. Da pa to zmes v panjove vlivati morem, imam nalašč zato narejen livnik (trahtar) iz belega pleha, kateri ima pa na stan zakrivljeno cevko. *)

Kedar tedaj čebelam jesti dajem, delam tako-le: Zasučem zamašek panja, katremu hočem najpoprej jesti dati, da ga tako iz končnice izderem, v odprto luknjico vtaknem zakrivljeno cevko livnika, in v livnik vlijem toliko raztopljenega medú, kolikor mislim, da ga v koritice gré. V tem času, ko se méd v koritice prvega panja odteka, odprem luknjico družega panja, potegnem livnik iz prvega panja in ga vtaknem v luknjico družega in spet medú vanj vlijem. Ko méd v drugi panj teče, zamašim luknjico prvega panja in jo odmašim tretjemu itd. Méd se prav hitro odteka, ker so luknjice proti znotranji strani nalašč malo navdzol izvrtane, in teče vselej ravno v koritice, ker je koritice ravno pod luknjico, v katero livnik vtikujem, v dno panja izdolbljeno.

Na taki način zamorem v eni uri blizo 100 panjov jesti dati, pa ne, da bi katero končnico odprl, in ker nobene končnice ne odprem, tudi nobene čebele ne zmečkam, in me tudi nobena pčiti ne more.

Po zimi pa imenovane zamaške tako v zadnje končnice vtaknem, da pride plošati dél, kar ga iz končnice molí, znotraj v panj; to pa delam zato, da se odeja, s katero čebele odenem, panjev dobro prime, sicer bi jo ti zamaški, ki bi na zunanji strani iz končnic gledali, zadrževali in odrivali, da bi se panjev dobro prijeti in na-nje dobro pritisniti ne mogla.

Svetoval bi vsakemu čebelarju, še posebno pa takemu, kateri veliko panjev ima, naj spomladi in poleti tako čebelam klade, zakaj s tem si ne bo le samo veliko časa prihranil, ampak se tudi mnogo čebelnih pikov obvaroval, zraven tega si bo pa še tudi veliko pridnih čebelic pri življenji ohranil, katere sicer, če pri pitanju končnice odpira, v svojo lastno škodo pomečka, kar se še posebno takrat rado zgodi, če so panjovi že zelo čebelni.

Da to čebelam prav nič neškoduje, če se jim spomladi in poleti, kedar se jim klade, malo vode med strd primeša, to mi je že iz mnogoletne skušnje popolnoma znano; zakaj kar časa čebelarim, zmiraj spomladi

*) Tukaj omenjeno „kanglo“ in livnik si lahko tudi vsak čebelar pri gosp. Mihi Pakič-u napči.

in poleti tako zmes kladem in vendar so mi čebele še zmiraj prav zdrave in čvrste ostale. Pa ne le neškodljivo, ampak še celó dobro je, da se čebelam spomladi in poleti malo vode med strd primeša, zakaj čebele posebno za živež svoje zalege zraven medú in cvetličnega praha tudi veliko vode potrebujejo; saj to lahko vsaki čebelar vidi, kako pridno spomladi, kedar sneg kopni, ali pa pozneje po rosi vodo nabirajo in jo v panjove nosijo. Če se jim tedaj malo vode med strd primeša, kedar se jim klade, se jim s tem veliko truda in dela prihrani. (Dal. prih.)

Stelja in gnoj.

§. 32. Nekdaj in sadaj.

(Dalje.)

Ako veje odsekuješ prav pri deblu, se naredi smola, kakor pravijo, to je, smola začne v veliki obilnosti iz drevesa se cediti. Še veliko večí pa je ta odtók smóle, ako kak plázar s krampeži po drevesu pleza in lub odére; naredé se dolge ríže, po katerih smola navzdol po deblu lije, ker stopinja za stopinjo se naredi rana v lub in v belino. Najprvo teče smola, in če je rana v drevo večá, da se zarasti ne more, se začne od tiste strani deblo sušiti, trohneti in gnjiti. Veš pa, da, kolikor smole odteče, toliko živeža je drevesu ugrabljenega in drevo je v rasti zadrževano. Znano je, kako radi se pastirji in celó odraščeni buteži s tem igrajo, da zareze delajo v drevesa, še zlasti v smreke, ker jih veselí, da smola po njih teče, katero včasí tudi obirajo in prodajajo. Cele plate vidiš dostikrat na najlepših smrekah, hojah, bukvah itd. izsekane in veliko lepíh hlodov gre tako v nič. Zares se ne more nikoli dosti zatrditi, kako je to škodljivo. Z obsekovanjem tedaj drevesa ne obsodiš samo k postu, temuč mu tudi puščaš in ga trpinčiš. Ako že nočeš ali ne moreš drugače, da drevo obsekuješ, pusti mu saj za čevelj dolge konce ali šture z živimi vejami, ter pokaži vendar mrvico prizanašljivosti in gospodarnosti. Ako drevje do dveh tretjin višočine ali celó še višej obsekaš, se zgubi v logu senčnost, vsled tega pa na tléh dobi moč grmičevje in dračje ter razna šara, in to je zopet drevju v škodo.

Obsekanih dreves se tudi poprej črv (kukec) loti in jih končá. Sklenem naj tedaj z naukom: S sekiro ne v gozd, razen če je treba gozd trebiti ali drevje posekovati, — in nobeno kleščevje za steljo naj se ne jemlje iz njega, razen pri trebljenji in posekovanji.

Odpadlo listje in iglice so edini naravni gnoj za gozd. Božja stvarna previdnost je tako vravnala, da odpadlo listje in igličevje gozdni spodrasti prihaja v korist. Korenine gozdnih drevés se namreč navadno prav pri vrhu po zemlji raztezajo, in tanjši koreninice poganjajo med steljo, imajo tedaj ta namen, da gnojnino iz listja in igličevja srkajo v-sé. In tako nas prav previdnost modrega Stvarnika opominja, da bodimo varčni ter vse v prid obračajmo, da se nič ne zgubi.

Zdaj bi hotel slišati kmeta, kako bi rantačil za tatom, kateri bi mu po noči gnoj z njive ali travnika pograbil; in vendar on sam sebi tako dela, ki v gozdu steljo, to je, pravi gozdni gnoj do gole zemlje pograblja! Lej kmet! tako si ti svoj lastni tat. Gozdna stelja zaradi svoje rahle lastnosti in srkajoče moči je podobna gobi, katera veliko vlage nase vleče in jo v sebi drži. Ta okoliščina ohrani zemljo in korenine vlažne in jih stori zmožne, da deblu vedno nove mokrotnosti in živčnosti dopeljujejo. Res se povsod opazuje, da v vlažnogorkih letih drevje v višavo in debelost veliko obilniše dojemlje, kakor pa o suhih letinah; to kažejo letnice (vsakoletni odrastni krogi na drevesih).

Listje po tléh pa ne daje samo vlage, temuč tudi lepo varuje in goji mala koreninska laknica, ki iz zemlje v to steljo segajo, varuje po zimi prehudega mraza in po leti vročine. Ako vzameš to steljo, se zemlja naglo in globoko usuši, in pa toliko bolj, kolikor trša in gostejša so tla. Rahla zemlja se nikoli tako ne izsuši, kakor gosta. Po solnčnih, strmih krajih se to še dosti huje godí, kakor pa po senčnih, in vendar s tacih krajev najraje steljo grabijo. Če tudi se listje in igličevje po tacih solnčnih krajih močno posuši, je vendar še zmiraj kakor pogrinjalo za tla, ki ima veliko vlage v sebi. S tem, da se tla suše, vročini in mrazu izpostavi, ker se jim stelja vzame, se rasti lesa zgodi prav velika škoda. Skušnje so dopričale, da zemlja v gozdu, ako se vedno in vedno do golih tal stelja odjemlje, postane veliko revniša; ne le da les zlagoma v svoji rasti močno zastaja, temuč tudi listja je v njem čedalje manj. To je tudi čisto očitno, ker listja mora toliko več ali pa manj biti, kolikor boljša ali slabša je rast.

Ako so tla v gozdu s steljo pokrita, se velik del dežnice pridržuje, in kar je odteče, je večidel čista; z odrte gozdne zemlje pa je veliko več uteče in še veliko rodovitne prsti seboj podrgne. Iz gozda, kjer je stelja pograbljena, kmalu po velikem dežji teče veliko vode, iz gozda s steljo pa tudi po daljšem deževanju le malo. Po celih okrajinah, kjer se stelja neprizanašljivo grabi, ima to žalostne nasledke, da pri deževji vode veliko nevarniše narastejo. Priča tega so strašne povodnji reke Rone na južnem Francoskem. Škoda neprizanašljivega grabljenja stelje (z železnimi grabljami, do gole zemlje, vsake 3—4 leta) se ne pokaže tako naglo in očitno, kakor škoda obsekovanja. Tudi gozdna zemlja je tako različna, da v enem kraju more več, v drugem manj tacega odiranja prenašati, ter se ne razodene tako naglo in očitno to skazljivo gospodarstvo. Drevje namreč še zmiraj po nekoliko raste, ohrani svojo prejšnjo podobo in še le v 20—30 letih vsako nebrljavo oko očitno vidi, kako napačno se je gospodarilo.

Navadni nasledki nezmerne grabljenja stelje so ti, da je sploh manj lesa za imenitnišo rabo; pa tudi to, da jame drevje gnjiti, trohneti, sušiti se v deblih, v strženu, v vrhovih, od tod potreba, da se mora kolobarni čas posekovanja veliko obkrajšati. Najhuje pa je to, da se gozdna zemlja sčasoma tako skazí in izpije, da zlahkniše drevje več ne more odraščati, toraj le z manjšim zadovoljni borovec prihaja na njih mesto, pa tudi ta sčasoma prav revno raste. To je velika škoda, ako se pomisli, koliko vrednost imajo smreke, jelke, hojke in že celó dragi mecesen. Poslednjič je še vediti, da se z grabljenjem neštevilna gozdna zelišča potrgajo in poderejo, posebno enoletna, pa tudi dveletna, kar stori, da se velikokrat njih rast iztrebi in zatara, posebno pa v malih deležih.

Le ljubše mi je še vendar, ako se drevje obsekuje, kakor pa, da se z vednim grabljenjem do golih tal zemlja v nič deva, da lepo drevje ne more več rasti. Z obsekovanjem se saj le drevje pokončá, z neizmernim grabljenjem pa se končuje drevje in zemlja ob enem. Se vé, da se tudi zgodi, da niso ljudje zadovoljni le z obsekovanjem, temuč grabijo še steljo spod drevja. Ker pa za modro gospodarstvo ne eno ne drugo ni potrebno, zato tacega početja ne morem pametno gospodarstvo imenovati; to je gospodarstvo divjakov. Za tarnanje tacih, ki gozde odirajo, nimam ušesa, ker to nič ne določi. Kar pa določuje, to je večí pridobitek pri žitu, senu, lesu in denarju, in ta pridelek dobivajo pametni kmetovalci, ne pa gozdodirci. (Dal. prih.)

Rudolf Lasky, gozdni kontrolor v Ilirski Bistrici,
France Witschel, deželni merec in bivši logar.

III. Ena gozdna komisija za okraje okrajnega glavarstva Kočevskega, Črnomeljskega in Novomeškega, v kateri so gospodje:

Ernest Faber, viši logar v Kočevju,
Mavricij Hladik, viši logar v Soteski,
Edvard Rande, viši logar v Gradacu,
France Blahna, viši logar v Ribnici,
France Witschel, deželni merec in bivši viši logar.

IV. Ena gozdna komisija za okraje okrajnega glavarstva Krškega in Litijskega; v tej komisiji so gospodje:

Mavricij Scheier, viši logar v Ratečah,
Adalbert Weizer, c. kr. gozdni oskrbnik v Kostanjevici,
Prokop Bohntinsky, viši logar v Boštanji,
France Witschel, deželni merec in bivši viši logar.

Udje te komisije imajo sledeča pravila:

1. Vsak ud gozdne komisije se zaveže, da bo sam ali po osebstvu, kateremu zapoveduje, dobrovoljno in brez plačila čuval o priliki nad gozdi, nahajočimi se v njegovem okraju brez razločka v tem, katere vrste je gozdni posestnik, ter na se vzame dolžnost, da bo, kjerkoli opazi kak zarod lubadarja ali pa tako gospodarstvo z gozdom, da se je v njem treba bati lubadarja, to takoj naznanil c. k. politični okrajni oblastniji.

2. Vsak ud si bo prizadeval, gozdne posestnike, ki si ne morejo držati lastnega gozdnega osebstva, na njih prošnjo podučiti o bistvu in nevarnosti lubadarja, kakor tudi o vsaki priliki pomagati k občenemu blagostanju na gori imenovani način.

3. Postopanje gozdnih komisij in njih udov je v vsakem oziru podučljivo.

4. Vsak ud gozdne komisije mora, kolikor mu je po lastni službi mogoče, pripravljen biti, da pride na klic gozdnega posestnika ali politične oblastnije glede na slučaje pod 1. omenjene, kot izvedenec ali v posebno važnih slučajih na klic politične oblastnije v posvetovanje, ter mora s svetom in dejanjem pripomagati, da se odvrne nevarnost lubadarja in po njem pretijoča škoda.

5. Za pripomoč omenjeno pod 4. sme vsak ud gozdne komisije tirjati povračilo potnih stroškov.

6. Gozdne komisije so potrjene od c. kr. deželne vlade in imajo pravico, skupno ali posamno v gori imenovani namen vsak gozd ogledati, toraj imajo gozdni posestniki in tudi župani dolžnost, udom gozdnih komisij dajati naznanila, potrebna v gori omenjeni namen, in jih podpirati, kolikor morejo.

7. Tehnična vodba gozdnih komisij je izročena c. k. deželnemu gozdnemu nadzorniku.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Iz tega je očitno, da je dobro spomladi in poleti čebelam, kedar se jim jesti daje, tudi malo vode med strd primešati; vendar se mi pa potrebno zdi, čebelarje zastran pitanja s tako mešanico na nekatere reči opomniti, in sicer:

1. Zmešaj vselej le toliko medu z vodo, kolikor ga ravno takrat poklasti misliš; zakaj ko bi tako mešanico več časa v majoliki ali kaki drugi posodi ohranil, bi se ti znala skisati, in taka skisana reč bi potem

ne bila več zdrava hrana za čebele. — Če bi tedaj, kedar že vsem panjem jesti daš, še kaj take zmesi v majoliki ostalo, je pa še nekaterim panjem malo pridaj, nazadnje pa prazno majoliko in livnik v kaki bolj prazni panj položi, da ti bodo čebele oboje lepo obilzale in osnažile.

2. Ne pozabi, da je le spomladi in poleti dobro malo vode med strd primešati, kedar čebelam kladeš, ne pa tudi že prepozno postavimo takrat, kedar čebele že ajdo berejo, ali pa še celó v jeseni. Če namreč že prepozno poleti ali pa celó v jeseni vodo med strd mešaš, kedar kladeš, bi znale čebele to mešanico čez zimo ohraniti, čez zimo bi se jim pa lahko tak méd, ki je z vodo zmešan, v satovji skisal, in čebele bi prihodnjo spomlad od uživanja take skisane hrane prav lahko grižo dobile, katera je čebelam zeló zeló nevarna in škodljiva.

(Dal. prih.)

Gospodarske novice.

Društvo za povzdigo konjereje na Štajarskem.

To društvo bode letos popisalo vse za pleme sposobne konje. Tak popis konj se bode letošnjo pomlad in prihodnje poletje po pozivu ministerstva za kmetijstvo izvrševal po vsem Štajarskem, kjer koli se gojijo konji. Tak popis, v katerem se imajo imenovati le kobile za pleme od 3. leta naprej, je jako potreben, da se ve, kje se konji redé, kje in v kolikšnem številu so kobile, takega plemena, kako so plodne, kajti le po tej poti more se zvedeti, koliko število žebcev se ima v kak kraj postaviti, bodi s z vstanovljenjem novih ali pa z dopolnjenjem že obstoječe štacije za plemenske žebce, in sicer s tem, da se bodo cesarski žebci dajali v privatno oskrbovanje, ali pa privatnim dovoljevalo žebce spuščati. — Dalje je namen, da se pri tem popisovanju kobil za pleme tudi napravi pregled deželskih konjskih plemen, v katerega se imajo staviti bolj kobile za pleme. S tem misli se doseči, da se najbolje kobile ne bodo jemale za vojsko, kakor tudi to, da se one razznanijo, da se po takem konjerejsko znanje bolj razširi in da konjerejci stavljajo neko čast v svoje delovanje. Upati je, da bodo štajarski konjerejci že svoji zdravi pameti z veseljem pozdravili to napravo, da bodo društvo kolikor mogoče podpirali in ničesa ne po opustili, da se pri tej pribžnosti popiše vsaj dve tretjini vseh kobil za pleme, da se po takem po ministerstvu dovoljenih 5000 gold. obrne na pravo korist deželi.

Ponudba zarad naselite v Slavoniji.

Ako bi koga mojih rojakov veselilo preseliti se v Slavonijo, naj se pri meni oglasi, da mu na tanko povem vse, kako je tam, kjer sam sam osebnost bil, in zemljo ogledal. Zemlja tukajšnjaja je dobra za vsakoršen pridelek.

Anton Šubel,

zidar na starem trgu hiš. št. 46
v Ljubljani.

Dostavek vredništva. Tudi gospodar Dular iz Korškega nam enako poroča, obljubivši, da bo, ker je tudi sam bil v Pakracu, več pisal „Novicam“ o tej zadevi. Vsakako je dobro, da se vs Slovenci, ki se mislijo v Slavoniji naseliti, poprej pomenijo med seboj, in če vkrenijo si novo domačijo izbrati, da jih kar več skupaj ob enem gre tje.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. maja 1875.

Obseg: Kmetijska šola na Dolenskem. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Koliko stane 1 oral novo nasajenega vinograda? — Čedalje manj je vode v rekah in studencih — in zakaj? — Prislovice in reki iz Istre. — Slovansko slovstvo. — Odprto pismo Njegovi ekscelenciji g. ministru pravosodja na Dunaji. — Turjaški Hervard. (Kon.) — Iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetijska šola na Dolenskem.

Iz Metlike 14. maja.

Ena najvažnejših reči, ki so se letos obravnavale v deželnem zboru Kranjskem, bila je gotovo obravnavanje za šolo kmetijsko na Dolenskem. Ni tedaj čuda, da so zadnji čas pred zborom čuli se glasovi v „Lai-bacherici“ in „Slov. Narodu“, ki so prizadevali si podreti skoro da občno mnenje, da šola kmetijska, če se napravi na Dolenskem, more na vse strani koristiti le, ako se napravi v središču Dolenske strani in v obliči Novega mesta. Da so zagovorniki Rake — na kraj Kranjske proti Štajarskem in Hrvaškem — bili le „Cicerones pro domu sua“, to se je razvidelo iz sile, s katero so Rako kovali v zvezdo, Grm pa pokopavali v Krko ter se drznili celo to trditi, da grajščina Raka ima arondirano posestvo, Grm pa ne! Ali se to ne pravi ljudem pesek sipati v oči, če se trdi, da Raka ima „arondirano“ posestvo, ki ima po celo uro in še dalje oddaljena zemljišča v Hrvaškem Brodu itd.?! Ravno narobe je resnica. Ta del Smolovega posestva v Grmu, ki je za šolo odločen, leži razen nograda prav skupaj okoli grajščinskega poslopja tako, da kar z okna se vidi vse šolsko posestvo. Gospodine Pfeifer, le ne predebelo!

Kakor smo zvedeli v časnikih iz obravnav deželnega zbora, je gospodarski odbor pravo zadel in gosp. dr. Bleiweis, izvedeni mož v tej zadevi, pravo trdil, ko je zboru krepko priporočal Grm.

Da posestvo, ki ga ima grajščina Raka, utegne v vsem drugem izvrstno biti za privatnega gospodarja, tega nečemo zanikovati, al za šolo kmetijstva, naj mi ne zameri noben zagovornik Rake, je tako malo pripravno, kakor Trebno in več družih. Ali je cena Grma prava ali ne prava, v to se ne spuščam; moj namen je le lega, zemlja in vse drugo, kar se šteje k potrebščinam šole kmetijske.

Da pa se slišijo tudi druge misli, ki nimajo glasú v deželnem zboru, naj „Novicam“ izročim prepis peticije, ki je včeraj iz Metlike šla na sl. deželni odbor Kranjski podpisana od 10 odličnih ondašnjih meščanov, deloma občinskih odbornikov in svetovalcev in pa od županije Drašiče od župana in 10 posestnikov.

Tako-le se glasi peticija:

„Slavni deželni odbor Kranjski!

„Po sklepu visokega deželnega zbora Kranjskega dobil je slavni deželni odbor nalog, pospešiti nakup po-

sestva za kmetijsko šolo Dolensko in skleniti pogodbo ali z gosp. Smolo ali po ponudbi z grajščino Raško.

V velevažnem momentu predstoječe pogodbe dovoljuje si podpisano zastopstvo in drugi prebivalci mesta Metlike opozoriti slavni deželni odbor, da ima Novomestna grajščina Grm za ves okraj Metliško Črnomaljski

1. zaradi Novomeških sejmov, katere naš svet mnogobrojno obiskuje in lahko tako rekoč gredoč izgledno gospodarstvo ogleda;

2. zaradi Novomeške više gimnazije, katere dijaki imajo prelepo priložnost, seznaniti se z napredovanjem gospodarstva in mu širiti med svojimi pot;

3. zaradi porotnega sodišča, kamor prihajajo vsako leto po trikrat iz vseh dolenskih krajev porotniki, večidel možje, ki bodo našli po lahko opazovanjem boljšem kmetovanju svojo korist, in

4. zaradi drugih mnogih slučajev, v katerih prihajajo ljudje k okrožni ali delegirani okrajni sodnji, k advokatom itd., ali potujejo skozi Novomesto —

pred preoddaljeno grajščino toliko prednost, da je na korist cele dežele za središče rajši nekoliko žrtvovati kakor pa zbog kake malenkostne varčnosti pravo mesto za šolo opustiti.

Zatoraj se čvrsto nadjamo, da se sl. deželni odbor z gosp. Smolo za Grm srečno pogodi.“

(Sledijo podpisi.)

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Druga reč, katere stari Kranjski panjovi navadno nimajo, in katere tudi jaz svojim novim Kranjskim panjem v začetku nisem delal, zdaj jo pa delam, je naprava za prezračenje panja. — Iz tega namena imajo moji novi panjovi, kakor jih zdaj delam, na zadnji končnici razun majhne luknjice, skozi katero med ulivam, kedar čebelarim kladem, še dve večji luknjici, in sicer eno nad drugo. Zgornja je nekako 1 palec pod majhno, skozi katero kladem, in spodnja je kake 2½ palca niže. Obedve ste znotraj z dratenimi mrežicami prepreženi, da nobena čebela iz panja ne more, kedar se odprete, na zunanji strani ste pa zaprti z majhno diljico, katera je kaki dve liniji debela, nekako 1½ palca široka in blizo 4 palce dolga, na obeh koncih pa malo na okroglo obrezana. Ta diljica je ravno na sredi

med obema luknjicama prišravfana, da se lahko obrača, da se tako luknjici lahko odprete ali pa zaprete, kakor je treba.

Tudi ta naprava je prav praktična in le malo stroškov prizadene. Večkrat se namreč prigodi, posebno takrat, kedar čebele prav dobro pašo imajo, da v panju prevelika soparica nastane, in v taci primerljajih je dobro panj prezračiti, kar se zgodi, ako se imenovani dve luknjici za nekaj časa odprete. Ta naprava pa tudi pri prenašanji ali prevaževanji čebel dobro služi, ker čebele, če se ti dve luknjici odprete, še vse eno potreben zrak dobivajo, čeravno se žrela panjov toliko zamaše, da čebele ven ne morejo.

Ko smo zdaj zunanjo obliko novega Kranjskega panja za potrebo ogledali, pogledajmo še, kako je znotraj narejen. Tukaj moram pred vsem drugim opomniti, da sem panj na dvojni način dzierzonziral, namreč tako, da se vsaki satnik v posebno zarezo položi, in tudi tako, da nimajo satniki posebnih zareze.

Poglejmo najprej prvega. Obe stranici tega panja ste koj pod pokrovom $\frac{1}{4}$ palca globoko zarézani, in sicer od enega konca do drugega. Te zareze so potrebne zato, da more čebelar satovne letvice ali satnike tudi od obeh koncev v panj devati, ali pa iz panja jemati, vsaj tiste, ki bolj na koncih panja stojé, da mu tedaj ni treba vselej pokrova proč jemati, kedar ima kaj s premikovanjem satnikov opraviti.

Koj pod temi dolgimi zarézami so narejene zareze, v katere se satniki pokladajo. Te zareze so pičlo $\frac{1}{4}$ palca globoke in pičlo 1 palec široke, ker morajo tudi satniki pičlo $\frac{1}{4}$ palca debeli in pičlo 1 palec široki biti. Med posamesnimi satniki mora biti pičlo $\frac{1}{2}$ palca praznega prostora, da morejo čebele med satovi sem ter tje hoditi, in svoja dela opravljati.

Te majhne zarézice pa vendar niso tako neobhodno potrebne, da bi se brez njih izhajati ne moglo, zato sem svoj panj tudi še na drug način dzierzonziral, namreč tako, da se satniki ne pokladajo v posebne zarézice.

Ako je panj tako dzierzonziran, morajo biti pa stranice koj pod pokrovom od enega konca do drugega po $\frac{1}{2}$ palca globoko zarezane, in v te zareze so satniki eden zraven drugega položeni, zopet tako, da med enim in drugim pičlo po pol palca praznega prostora ostane. Razumi se pa samo po sebi, da morajo satniki, ako se vsak v svojo zarézo ne položi, tako narejeni biti, da se ne moreta nikoli dva sata skupaj pritisniti. Ko bi se namreč dva sata skupaj pritisnila, bi ne mogle čebele vmes hoditi in delovati, pa bi se tudi čebele, katere bi bile ravno takrat med satovi, kedar bi se skupaj pritisnili, pomečkale in pokončale, kar bi se tudi še celó matici prigoditi znalo.

Da se pa satniki skupaj pritisniti ne morejo, to se lahko na mnoge načine zabrani. Tako-le:

1. Ako zabiješ v vsak satnik 4 majhne žebličke, in sicer na vsako stran satnika po dva. Ta dva žeblička naj bosta zabita v satnike tako, da stojita ravno po 2 palca od obeh koncev satnika. Zabijeta naj se tako globoko, da bosta pičlo po $\frac{1}{4}$ palca iz satnikov gledala. Ti žeblički naj imajo precej široke in ploščaste glavice, tako se bodo drug v drugega s svojimi glavami upirali, in tako branili, da se ne bo mogel sat k satu pritisniti. Da morajo biti ti žeblički prav natanko, to je vsak po 2 palca od konca satnika zabiti, to se samo po sebi razumi, zakaj ko bi bili nekateri, na priliko, po 2, drugi pa po 3 palce ali še dalje od koncev satnikov zabiti, potem bi se z glavami skupaj ne zadevali, ampak glavica enega bi segala memo glavice sebi nasprotnega žeblička, kar bi pa vzročilo, da bi med posamesnimi satniki ne bilo pičlo $\frac{1}{2}$ palca praz-

nega prostora, ampak le pičlo $\frac{1}{4}$ palca, kar je pa očitno premalo.

2. Še manj stroškov in dela ti bo pa prizadajalo, če narediš tako-le: Zabij v vsak satnik le po dva dratena žeblička, pa oba na eni strani, katera naj pa pičlo po pol palca iz satnikov gledata, tako, da se bodo žeblički enega satnika s svojimi glavami kar naravnost v sosedni satnik upirali in tako potreben prostor med posamesnimi satniki narejali.

3. Še najboljše pa je, da imajo satniki namesti žebličkov lesena ušesica, da se s temi ušesici eden v drugega upirajo. Jez zdaj satnikom, katerih v zareze ne pokladam, le taka ušesica delam. Taci ušesici ima vsak satnik čvetero, na vsaki strani dva. Ušesica stojé $1\frac{1}{2}$ palca od obeh koncev satnika in so narejena tako, da vsako pičlo $\frac{1}{4}$ palca iz satnika molí. Taka ušesica pa ne smejo biti preširoka, ampak popolnoma zadostuje, če so tam, kjer se eden drugega dotikajo, pičlo pol palca široka, zakaj ko bi bila bolj široka, bi se tam, kjer se dva satnika eden v drugega upirata, predolge špranje naredile, v take špranje se pa prav radi črvi vgnjezdijo, ker čebele do njih ne morejo, da bi jih odstranile. *)

Ne more se sicer tajiti, da satovi v panji bolj trdno stojé, ako so satniki v majhne zareze položeni, nasproti je pa tudi resnično, da se satovi v takem panju ne dadó tako lahko premikati, posebno če se panju pokrov ne odvzame, kajti vsak satnik mora se popred iz zareze vzdigniti, predno se more sat premakniti.

Ako je pa panj tako dzierzonziran, da se satniki v zareze ne pokladajo, se dajo satovi še veliko lažje premikati, ker satniki po dolgih zarezah stranic gladko tekó, in se tako od obeh koncev prav lahko v panj potiskajo in iz panja jemljejo, in pri tem ni potreba panju pokrova jemati. (Dal. prih.)

Koliko stane 1 oral novo nasajenega vinograda?

Ravnatelj vinorejske šole v Mariboru računi: 1) za globoko prekopanje zemljišča, od vsakega □ sežnja po 12 kr., skupaj 170 gold.; — 2) za ravnanje in priredjenje jamic za trte 10 gold.; — 3) za 8000 obkoreninjenih rozeg po 15 gold. za 1000, skupaj 120 gold.; 4) za sajenje rozeg 20 gold.; — 5) za popravilo v prvem letu 10 gold., — in 6) za kolje 15 gold. za 1000, skupaj 120 gold. Tedaj pride 1 oral novine na 450 gold. gotovih denarjev brez tega, kar je vredno zemljišče.

Čedalje manj je vode v rekah in studenih — in zakaj?

Natančna opazovanja skozi 50 let kažejo, da reke čedalje manj vode imajo: Laba (Elbe) za 17 palcev (colov), Ren (Rhein) za 24, Odra (Oder) za 17, Visla (Weichsel) za 26, Donava pri Oršovi celó za 55 palcev. Isto tako vsahnujejo zadnjih 100 let tudi studenci. Če to tako naprej gre, se bodo posušile male rečice in rastlinstvu in živalstvu žuga silno pomanjkanje vode, obrtništvo bode pešalo in človeštvo se borilo s pomanjkavo življeja, ki mu prihaja po pitni vodi.

Kaj pa je krivo te žalostne prikazni? — 1) Pokončavanje gozdov, 2) presilno prizadevanje, sušiti bajerje, jezera itd., 3) premalo se seje detelje in drugih rastlin za kllaje živine, katere mnogo vode v-se srkajo.

*) Take satnike ima moj panj številka 2. Komur je drago, ga lahko pri gosp. Pakiču pogleda. Pis.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. maja 1875.

O b s e g: Prusko mlinarstvo velika škoda mlinarstvu Avstrijskemu. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Salicilna kislina proti antraksu. — „Mlado“ in „Staro“ čehi. — „Skutnik“ = skupnik. (Dalje in konec.) — Slovensko slovstvo. — Ponarejeni bankovci. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Obrtniške stvari.

Prusko mlinarstvo velika škoda mlinarstvu Avstrijskemu.

Leta 1853 se je odpravila colnina za uvožnjo moke in pekovskih izdelkov iz Nemčije v naše cesarstvo; od tega leta in pa leta 1865, ko se je med Prusko in Avstrijsko vlado ukrenila pogodba, po kateri se smejo moka in izdelki iz nje prosto, to je, brez colnine čez mejo Nemško v naše cesarstvo vpeljavati, se datira velika škoda Avstrijski obrtniji.

Popolnoma upravičena je tedaj prošnja trgovinske zbornice v Lipi na Českem do Dunajske vlade, *) naj bi se na varstvo domačih pridelkov vpeljala primerna colnina za tujo moko in močnate izdelke.

V tej peticiji se glasi pritožba, da, kar ni colnine več na Pruski meji, se silo veliko moke, kruha in drugih pekovskih izdelkov vsako leto uvaža na Česko, s tem pa se velika škoda dela domačim mlinarjem in pekom, ki ne morejo konkurirati z blagom tujcev.

Po izkazku, ki je priložen tej peticiji, je samo na 3 krajih, to je, na meji pri Liberecu, Rumburgu in Rodenbachu, v 4 letih: 1870, 1871, 1872 in 1873 se iz Pruskega brez colnine vpeljalo v naše cesarstvo 95 milijonov in 127.765 funtov moke in 4 milijone in 511.875 funtov močnatih izdelkov. Če tedaj s to primero sežemo do leta 1853 nazaj, znaša to skoraj 5krat več, tedaj 475 milijonov in 638.000 funtov vpeljane moke in 22 milijonov 509.000 funtov močnatih izdelkov.

Če se pa vrh tega še to pomisli, koliko otrobov in drugih ostankov je Pruskim mlinarjem ostalo doma za rejo živine, naših dvajset in tolarjev pa za 44 milijonov in 383.019 gold. iz Avstrije romalo v Nemčijo, je pač očitno vsakemu, kdor ni slep, da je vpeljevanje primerne colnine živa potreba, če Avstrija noče, da je Prusi tudi v narodno-gospodarskih rečeh ne požró.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Da se ti pa pri prenašanju ali prevaževanju taci panjev, v katerih satniki niso v zarézice položeni, sa-

*) Po 13. listu Dunajske „Müller- und Bäckerzeitung“.

tovi nič premakniti ne morejo, lahko tako-le zabraniš: Napravi si za vsak panj tako dolgo letvico, kakor je panj v svitlobi dolg; ta letvica naj je tako debela, kolikor imaš praznega prostora med satniki in pokrovom panja, in tudi ravno tako široka, tedaj štirivoglata. Predno tedaj panjove prenesti ali prepeljati misliš, vtakni v vsak panj eno taci letvic med pokrov in satnike od enega konca panja do drugega, in tako se ti bodo vsi satniki na stranice, na katerih ležé, tako trdo pritiskali, da se ti nobeden ne bo mogel premakniti, posebno zato ne, ker tudi čebele vsak sat navadno na obeh koncih na stranice panja prilepijo. — Ako kak panj, kedar ga prenašaš ali prepelevaš, nima vseh satnikov, kolikor jih va-nj gre, potem pa zadnjega tako pritrdi, da se ti ne bo mogel premakniti; zabij tedaj na obeh koncih poslednjega satnika pri strani ali v pokrov ali pa v stranice panja dva majhna žeblička, da ga k drugim satnikom pritiskata, in tako vse satnike skupaj držiš.

Naj bo pa panj že dzierzonziziran tako ali tako, vselej je neobhodno potrebno, da med pokrovom in satniki vsaj $\frac{1}{4}$ palca praznega prostora ostane, in sicer posebno iz naslednjih dveh vzrokov:

1. Zato, da čebele pozimi lože za živežem gredó. Ker namreč gorkota le kviško puhti, je tudi v panji pod stropom bolj toplo, kakor pa spodej pod satovjem. Ako bi se tedaj posamesni satniki stropa tiščali, bile bi čebele, ker so satovi navadno tudi k stranicam prilepljeni, primorane, po spodnji dilji za medom iti. Ker je pa spodej bolj mrzlo, lahko bi med potjo otrpnile in konec vzele; to se jim pa prigoditi ne more, če lahko med satniki in stropom od sata do sata hodijo.

2. Zato, ker bi se v panju gotovo škodljivi črvi zaredili, ko bi se satniki stropa tiščali, česar sem se v svojo lastno škodo obilno prepričal. Ko sem namreč prvi panj po Dzierzonovi osnovi naredil, nisem na to nič porajtal, da bi bil med satniki in pokrovom kaj praznega prostora pustil, in kaj se mi je prigodilo? — Med satniki in pokrovom se mi je sila veliko črvov zaredilo, kateri so zmiraj več prihajali, in nazadnje so mi nekatere satnike tako preglodali, da so se mi celó prelomili.

Od kodi pa to pride, si bo morebiti kak čebelar mislil, da se ravno med stropom in satniki, če se stropa tiše, tako radi črvi zaredé?

To se zgodi po mojih mislih prav naravno tako-le: Znano je vsakemu čebelarju, da spomladi in poleti véše in metulji po cvetlicah sém ter tje frfrajo, med tem pa

tudi po cvetji svoja prav majčkina jajčeka, to je, svojo zalego stavijo. Za metuljem prifrči ravno na tisto cvetje pridna čebelica, in med tem, ko s svojim rivčekom sladek méd sreblja, tudi s svojimi nogami tako imenovani cvetlični prah po cvetji pometa, s cvetličnim prahom vred pa pomete tudi metuljeva jajčeka in jih v panj zanese. V panju je toplo, metuljeva jajčeka se v prav majhne črvičke spremené; vsaka živalica si pa že po natornem nagonu želi življenje ohraniti, tako tudi majhni črviček. Kaj tedaj revež stori? Ker vé, da ga čebele sovražijo, in mu po življenji strežejo, zleze v kako špranjico, kjer čebele do njega ne morejo. Ker se pa ravno s tem, če se satniki pokrova tišé, veliko majhnih špranj naredí, zakaj le malokateri satnik se tako trdo stropa prime, da bi se prav nič špranje ne naredilo, se potem črvički ravno v te špranje poskrijejo, in ker čebele do njih ne morejo, da bi jih iz panja potrebile, tukaj mirno rastejo, in na zadnje cele satnike preglodajo, ali pa še celi panj pokončajo.

Če je pa med stropom in satniki $\frac{1}{4}$ palca praznega prostora, zamorejo čebele čez satnike hoditi, in tako vso to nesnago sproti iz panja potrebiti.

Iz teh dveh vzrokov je tedaj neobhodno potrebno, da se satniki stropa ne tiščé, ampak da je med njimi in stropom vsaj $\frac{1}{4}$ palca praznega prostora.

(Dalje prihodnjíč.)

Živinozdravniške stvari.

Salicilna kislina proti antraksu.

V ogerskem Altenburgu je pretekli mesec zbolelo 5 goved za antraksom ali črmom (vrančnim pri-sadom). Tri goveda so zdravili s karbolno kislino in na glavo jim pokladali led. Dvoje živinčet se je ozdravilo, eno pa je čez 14 ur dobilo hudo oteklino na vratu in je poginilo. Dvoje krav je strašna mrzlica tresla; vtili so jima salicilne kisline (koliko, ni povedano) in hipoma je začela oteklina vpadati in mrzlica odjen-jevati; obe kravi ste se ozdravili.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

10. občnega zbora slovenske Matice

19. maja 1875. leta.

1. Ko se je bilo zbralo okoli 60 udov, začel je podpredsednik gosp. Peter Kozler zborovanje ob 3 $\frac{1}{4}$ uri popoldne. Pozdravil je nazoče Matičarje ter še sosebno zahvalil se tistim, ki so prišli iz daljnih krajev. Izpričal se je zavolj tega, da niso bili Matičarji vsak posebej povabljeni v zbor, ker se je mislilo, da je dovolj, ako se čas zborovanja po časnikih razglasi. Rekel je nadalje, da je osoda spet vsekala Matici slovenski težke rane. Izgubili smo nenadomestljivo pridnega delavca, mnogoletnega predsednika slovenske Matice gosp. dr. E. H. Costo, in pa tudi velecejenega podpredsednika gosp. dr. L. Vončina. Odbor Matice je kmalu po smrti Costovi sklical Ljubljanske odbornike v razgovor, po katerem se je bil izbral odsek za nabiranje prineskov za Costov nadgrobni spominek v zvezi z drugimi narodnimi društvi. Doslej se je že nabralo nekoliko denarja za spominek, in prepričani smo, da bodo gospodje Matičarji tukaj in po deželi delali z vsemi svojimi močmi na to, da se nabere doneskov za dostojen spominek velezaslužnemu predsedniku.

2. Tajnik bere poročilo o odborovem delovanji od 6. marca 1874. leta do 19. maja 1875. leta, tako-le se glaseče:

Glavne knjige zadnja številka je 4. marca 1874. l. bila 2277, danes je pa 2920; to kaže prirastek udov za 148, med katerimi so 3 ustanovniki. Izmed ustanovnikov so pomrli: dr. E. H. Costa, dr. Franjo Bratkovič, dr. Ivan Hrast, dr. Ivan Melè, Ivan Mrgolič, Ivan Podobnik, Janez Reš, kanonik Rozman, L. Valentinčič, dr. L. Vončina.

Vseh udov šteje Matica slovenska danes: letnikov 1879, ustanovnikov 405; vseh tedaj 2284. — Odkar tedaj Matica obstoji, vpisalo se je vanjo, pa potem do danes ali odstopilo ali pomrlo: 2920 — 2284 = 636 udov.

Od poslednjega občnega zbora do danes smo razposlali knjige za 1873. l., namreč: „Slovanstvo“ I. in „Letopis“ za 1872. in 1873. leto tistim udom, katerim niste bili ti knjigi že poprej poslani. Četrtni snopič „Atlanta“, to je, Italijo, Nemčijo in evropsko Turčijo smo razpošiljali meseca avgusta in septembra 1874. leta. Pozimi meseca decembra 1874. leta in januarija 1875. leta smo razpošiljali knjige za 1874. leto, namreč: „Prirodosnanski zemljepis“ prof. Jesenke in „zgodovino avstrijsko-ogerske monarhije“ prof. Krsnika. V nekatere daljne kraje pa so se tačas razpošiljali obnem tudi zgorej omenjeni zemljevidi.

Knjige za 1875. leto se pridno tiskajo. Schödlerjeva „knjiga prirode“ bo letos končana. 4. njenega zvezka je stavljena danes 16. pôla. Podučni del „Letopisa“ za 1875. l. se tudi tiska. Prvi sestavek, namreč Trstenjakov II. del „slovanskih elementov v Venetščini“ je dodelan in tiskan; on obsega 10 $\frac{1}{2}$ pôle po priliki. Dr. Šimen Šubičeve „ilustrirane telegrafije“ ste tiskani dve pôli. Zavolj imenika Matičarjev, da bo, kolikor mogoče, korekten, bo „Letopis“ dodelan še le proti jeseni, ter se bodo letošnje knjige razpošiljale udom proti koncu leta. 5. snopič atlantov je v delu, namreč: Britanija, Francoska in Skandinavija.

Namesto dr. Kreka, ki odborništva ni sprejel, je prevzel odborništvo gosp. prof. Žolgar v Celji, ki je za onim bil pri poslednjem občnem zboru dobil največ glasov (168).

V poverjeništvih se je marsikaj spremenilo, kakor se to vidi iz tiskanih poročil odborovih skupščin, bivših med tem časom.

Za 1876. leto spisujeta „Slovanstva“ II. del (severne Slované) gg. prof. Majciger in profesor Wiesenthaler.

Knjig Matičnih je odbor mnogo podaril ali po jako znižani ceni prodal nekaterim šolskim knjižnicam in učiteljem.

Naj omenimo tudi to, da Picot, francoski vicekonzul v Parizu, o priliki potrditve, da je poslano mu knjige prejel, Matico tako-le pohvaluje: „Ich will es nicht unterlassen, den thätigen Mitgliedern der Matica meine wärmsten Glückwünsche über die Arbeiten der Gesellschaft auszusprechen. Der Inhalt des „Letopis“ ist in jeder Hinsicht sehr werthvoll und scheint mir alljährlich an Interesse zu gewinnen.“ (8. februarja 1875.)

Odbor je poslal g. M. Cigaletu na Dunaji zahvalno pismo za poslano lično spomenico v petih Avstrijskih jezikih, izdano za spomin na 25letno vladanje Njegovega Veličanstva, cesarja, kralja in vojvoda Franje Josipa.

Pri svečanosti odpiranja vseučilišča Franje Josipa v Zagrebu lanskega leta vdeležila se je slovenska Matica s posebno deputacijo, vodjeno po ranjkem predsedniku dr. Costi, ter izročila dotičnemu vseučiliščnemu odboru posebno adresno.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 2. junija 1875.

Obseg: Da se vspešno dožene kultura Ljubljanskega močvirja, treba je deželne postave. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Potovanje zarad naselitve v Slavonijo. — Zapisnik 10. občnega zbora slovenske Matice. (Konec.) — Nekoliko posnetkov iz Miklošičeve sintakse. — Slovansko slovstvo. — Spomini na deželni zbor Kranjski. — „Mlado“ in „Staročehi“. (Dalje.) — Obrazi iz domačega življenja. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Da se vspešno dožene kultura Ljubljanskega močvirja, treba je deželne postave.

Ljubljansko močvirje (morast), od naših kmetov navadno „mah“ imenovano, ki obsega nad 30.000 oralov zemlje, je tolike važnosti za posestnike te zemlje in za vso deželo Kranjsko, da že leta 1826 je ranjki cesar Franc posebno pozornost obrnil na ta svet in da tedaj od blizu 50 let se šteje začetek del, katerih glavno načelo bilo je osušiti močvirje, katerim se je ves žrtvoval neumrlj župan Ljubljanskega mesta Hradecki. Slep bi moral biti, kdor je poznal močvirje Ljubljansko pred letom 1826 in ga pozná zdaj, da bi ne videl velikanskega razločka med nekdanj in zdaj. Vendar še veliko memo tega, kar se je dovršilo dozdej, storiti je v prihodnje, da se spolni prerokovanje, da „mah“ utegne kedaj postati Kranjski banat. Krivično bilo bi tedaj, ako bi se ta svet, ki stoji še na luži, ali če je na suhem, pa se umetno močiti ne more, pri novi zemljiški cenitvi cenil kot druga rodovitna zemljišča. Kdor se resnice teh besedi prepričati hoče, naj bere izvrstno knjigo, ki jo je v Ljubljani nedavno na svetlo dal gosp. Franc Potočnik, c. kr. nadinženir in stavbeni svétnik v pokoji pod naslovom:

„Denkschrift über den Laibacher Morast“. Laibach 1875, in Commission bei G. Lercher in Laibach.“

Gospod Potočnik je pokazal v tej spomenici, s koliko marljivostjo in domoljubjem, pa tudi s koliko znanostjo o močvirjih in s koliko tehnično učenostjo je obdelaval svoj predmet, da bi vlado, deželni zastop in lastnike tega sveta zdramil na čvrsto in združeno delo, po katerem bi se odpravile ovire in napeke, ki dandanes še zadržujejo popolno osušenje, in bi se doseglo vse to, kar je doseči mogoče, da se iz močvirja vstvari prerokovani „banat“. Zato pisatelj želi že davno obljubljene posebne deželne postave, po kateri bi se vse vredilo tako, kakor je treba, da se odpre tó nov svet. Vsem domoljubom tedaj živo priporočamo to knjigo, posebno pa vsem tistim, ki so poklicani sodelovati pri tem prevažnem delu.

Cena tej knjižici, ki obsega 7 pôl in se dobiva v knjigarnici Lercherjevi v Ljubljani, je 1 gold.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Kmalu od začetka tega sestavka sem že v misel vzela, da bistvo Dzierzonove sisteme v tem obstoji, da more čebelar satove, naj so prazni ali pa z zalego ali medom napolnjeni, iz tega ali unega panja v vse druge, kar jih ima, predstavljati, kakor se mu potrebno in koristno zdi. Da se pa to zgoditi more, je spet dvojje potrebno, in sicer:

1. Da so vsi panjovi natanko po eni meri narejeni. Kar mero panjev zadene, je neobhodno potrebno to, da so vsi panjovi popolnoma enake širokosti, da so tedaj vsi satniki popolnoma enake dolgosti in da so tudi vsi panjovi enako visoki. — Ne ravno neobhodno potrebno, pa vendar dobro je, da so panjovi tudi enake dolgosti; dobro zato, da se panjovi pozimi lože na toplem ohranijo. Če jih namreč čebelar s kako plahto ali s kako drugo rečjo odene, se jih ta odeja veliko bolje prime, če so vsi enako dolgi. Dobro pa je tudi zato, ker se panjovi enake dolgosti veliko lože in bolj trdno dajo na voz naložiti, kedar se čebele kam v pašo prepeljejo, kakor pa, če so eni bolj dolgi, drugi pa bolj kratki. — Zraven tega je pa tudi očesu prijetniše, če so vsi panjovi enake dolgosti, naj že v ulnjaku stojé, ali če so na vozu naloženi, ker ravnomerje ali simetrija nikjer ne skazi.

2. Da je vsak sat natanko na svojo letvico ali svoj satnik narejen. Da pa čebele satove natanko na nepremakljive diljice delajo, se more na dvojni način doseči, in tukaj pride na to, kako so satniki spodaj ali na spodnji strani narejeni. Jez delam dvojje sorte satnike, namreč take, da so spodaj ravno tako, kakor zgoraj, gladko pooblani, pa tudi take, da imajo na spodnji strani skoz in skoz ravno po sredi tanke robčke.

Ako so satniki spodaj gladko pooblani, mora čebelar začetke satov na-nje prilepiti, da tako čebelam pokaže, kako imajo delati, in to se naredi tako-le:

Daj si narediti koritice iz precej močnega železnega kositarja, ali pa, kar je še bolje, iz gline ali ilovice pri kakem lončarju. To koritice naj bo kaci 12 palcev dolgo, 2 palca široko in 1½ palca globoko. V to koritice deni malo čistega voska, ali: če voska nimaš, kake koščke satja (ne rabi pa za to voska od kaci sveč, zakaj med takim voskom bi znalo biti kaj ma-

ščobe, kar bi čebelam škodovati utegnilo) in postavi koritice na žrjavico, da se ti vosek raztopi. Potrebno žrjavico si lahko v kako bolj veliko staro skledo nasuješ, da ti ne bo treba tega dela v kuhinji opravljati. Potem zreži prazne satove na majhne koščke; zadosti je, da so ti satovni koščki le $\frac{1}{4}$ palca debeli; če imaš pa dosti praznega satja, smeš tudi bolj debele narediti. Te satovne koščke natikuj potem na kake vilice, pomakaj jih na letvice. Vosek se hitro potrdi, in satovni košček se tako hitro letvice prime. Kedar boš to delal, pazi posebno na to:

a) Da satovne koščke tako v raztopljen vosek pomakaš in na satnike pokladaš, da bodo satovne luknjice ali celice na zunanjih stranéh sata na kviško molele, ne pa, da bi na vzdol visele.

6) Da so satovi, katere za to zrežeš, da njih koščke na letvice pritiskaš, kolikor je mogoče, ravni, ne pa zakrivljeni. Če ravnih satov nimaš, jih pa sam zravnaj, kar lahko storiš. Postavi zakrivljen sat za malo časa na sonce, da ti malo odjenja, potem ga položi na mizo ali kako diljo, in ga s kako končnico ali drugo diljico na mizo ali diljo pritisni; tako ti bo sat hitro raven postal. Potem ga zreži na bolj debele ali bolj tanke koščke, kakoršne hočeš na satnike pritiskovati. Pri pokladanji koščkov na satnike pazi posebno na to, da bo srednja stena sata skoz in skoz ravno po sredi satnika ležala. Ako tako delaš, ti bodo čebele prav lepe in popolnoma ravne satove delale.

c) Ni pa potrebno, da bi bili satovni koščki tako dolgi, da bi že en sam od enega konca satnika do drugega segal, ampak smeš tudi po dva ali tri bolj kratke koščke na eno letvico pritisniti. Pri tem pa glej na to, da boš posamesne koščke skupaj, to je, enega k drugemu pritisnil. Ko bi namreč med posamesnimi koščki prazne prostore puščal, bi čebele ravno tam sat večidel zakrivile, kjer bi sledú ne imele. Tudi takrat, kedar si primoran, več satovnih koščkov na eno letvico pritisniti, pazi na to, da bodo srednje stene posamesnih satic ravno po sredi satnikov ležale.

d) Ne rabi za to zaznamovanje prestarega satja, ne trotovega, pa tudi ne premladega, zakaj premlado satje se ne prime prav rado, ampak rabi čedno čebelno satje, katero je lepo rumeno, ne pa že črno.

(Dalje prihodnjič.)

Potopisne črtice.

Potovanje zarad naselitve v Slavonijo.

Popisal O. Duler iz Kaplje na Koroškem.

Ker ste, drage „Novice“, že nekaterekrat spregovorile o zadevi naselitve v Slavoniji, nadejam se, da boste tudi moj popis vzele v svoje predale.

Prvi sestavek v 8. listu letošnjih „Novic“ mi je željo vzbudil, si one kraje ogledati, in to je pomnožil drugi spisek v 13. listu.

Podal sem se na pot 23. aprila. Prišel sem prvi dan do Kranja, kjer sem prenočil. Drugi dan zarano ob 6. uri odrinem z vlakom v Ljubljano (v 4. razredu se plača 37 kr.); došel sem okoli 7. ure v Ljubljano; od tod pa ob 1. uri popoldne hajd naprej do Siska, kamor nas je ob 10. uri 20 m. zvečer pritiral hlapec. (Od Ljubljane do Siska je v 3. razredu plačati 4 gold. 83 kr.)

Na prvi pogled, ko sem iz kolodvora stopil, sem bil v skrbi zarad prenočišča; al za drugimi popotniki gredé došel sem preko Kupe čez most (kjer se mora 1 krajcar plačati) do poštene gostilnice, kjer sem dobil za denar večerjo in posteljo.

Drugi dan, 25. aprila, bila je nedelja. Po krščanskem običaji šel sem k rani sv. maši, potem pa dalje. Prišedši do Save sem moral dobre pol ure čakati, da se nas je več nabralo za prepeljanje, za kar se mora 2 krajc. plačati. Okoli poldne došel sem v Stružico, ob 2. uri v Popovačo, ob 6 $\frac{1}{2}$ uri v Kutino, kjer sem mislil prenočiti. Al dobri ljudje so povsod na svetu; ko smo se pogovarjali in jim razodenem namen svojega popotovanja, mi hitro nekdo pové, da imam priložnost še nocoj, ako me je volja, do Poljane priti, in to me ni stalo več kot 40 kr. in maslic slivovica. Prisedel sem namreč nekemu vozniku na voz, ki me je pritiral ob 3 $\frac{1}{2}$ uri na jutro v Poljano. Tam grem v gostilnico, kjer najdem vse polno popotnikov, ki so vsi vprek ležali in spali; na klic voznika vstal je gostilničar (kuče gazda), da nam je donesl rakije (slivovice), potem pa pernico, da sem se koj na mizo vlegel.

Zjutraj, ko se zbudim, je že solnce sijalo, pa kaj vidim? Bil je že pripravljen logar g. Bivoli, da me je potem, ko sem zajutrkoval, spremil v Antonovac, kjer je ova nova naselbina.

Tukaj sem vse tako našel, kakor so „Novice“ pisale, in še več.

V pogojih stoji pisano v §. 1., da se navadno meri za eno naselbino po 8 oralov, 1 oral za hišno zemljišče, na katerem si naseljenec utegne napraviti poslopje in vrt, 5 oralov njive, ki so enmalo oddaljene, in 2 oralu splošno za pašnik ali gozd; — al ona dva oralu za gozd se ne merita za vsacega naseljenca posebej, ampak splošni, to je, srenjski gozd ali pašnik (gmajna) je, katerega je na dveh krajih, na spodnjem in gornjem delu vasi, koji skupno meri, še čez 700 oralov; tam ima vsak pravico, svojo živino pasti, kolikor je ima; živine ima, kolikor si je čez zimo prerediti zamore. Za živino ima naselbina pastirje, enega za govedo, enega za svinje; pastirji imajo svoje stanovanje in toliko zemlje za hišni vrt. Plačila dobiva pastir od vsakega repa na leto 10 krajc. in vsak gospodar mu mora dati pol vagana pšenice in pol vagana rži.

§. 2. je popolnoma resničen.

§. 3. pravi: za poslopja potrebni les dobí naseljenec deloma na svojem posestvu, deloma ima pravico sekati ga brezplačno v skupnem gozdu, tako, da les nič ne stane; ovi skupni gozd je splošni gozd, kjer ga ima vsak, kdor 8 oralov zemljišča vzame, 2 oralu splošne pravice; tñ vsak zamore za poslopje, za kurjavo, za steljo itd. dobivati.

V §. 4. do 14. je zopet vse popolnoma resnično.

§. 14. govori, da si lahko naseljenec na grajščinskem travniku ali senožeti polovice mrve za svojo potrebo nakosi, zato ker se sedaj niso mogle senožet koj naselbinam dodati.

Naj vam, dragi Slovenci, ta § nekoliko bolje raztolmačim. Res je, da se niso dale koj tudi senožeti naselbinam odmeriti; zato je pa vodstvo domène poskrbelo, da si lahko vsak naseljenec na grajščinski senožeti polovico mrve nakosi, to je: polovica mrve, ki jo nakosiš, je tvoja, polovico je pa grajščina odpelje; otave tretjina, dve tretjini pa ostanete naseljencu, onih senožet je okoli 300 oralov, ki niso čez pol ure oddaljene od Antonovaca. Gosp. ravnatelj Stein mi je pri svoji poštenosti zagotovil, da daje senožeti vsako leto pod omenjenimi pogoji kositi; dalje mi je še zagotovil, da, ko bode naselbina polna in zemljišče vse poplačano, je pripravljen, še senožeti naseljencem, kolikor jih bode vsakateri hotel, razprodati. — Tudi še druge zemlje grajščinske je blizo tam, katero bo vodja domène, ko bode kolonija poplačana, pridnim in delaželnim pod omenjenimi pogoji prodal.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. junija 1875.

Obseg: Da se gozdom škoda po lubadarji (knavru) odvrne. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Stelja in gnoj. (Dalje.) — Iz občnega zbora banke „Slovenije“. — Potovanje zaradi naselitve v Slavonijo. (Konec.) — Nekoliko posnetkov iz Miklošičeve sintakse. (Dalje.) — Spomini na deželne zборе. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Da se gozdom škoda po lubadarji (knavru) odvrne.

Razglas c. k. deželne vlade Kranjske od 30. maja 1875.

Da se odvrne nevarnost, katera preti gozdom po razmnožitvi lubadarja (Borkenkäfer), zato ukazuje c. k. deželna vlada sledeče naredbe:

1. Vse kladje, podrtina po vetru in snegu, kakor tudi visoki štori se morajo v nižjih legah, to je do 2000 čevljev (630 metrov) nadmorske visokosti, do 15. junija t. l., in v viših legah, to je, nad 2000 čevljev nadmorske visokosti, najdalje do konca junija t. l. olubiti (obeliti) in, da se v skorji (lubu) nahajoača se zalega (ličinke ali lube) pokonĉa po vplivu zraka in solnca, se mora obeljena skorja tako razgrinjati, da je notranja stran gori obrnjena, ali se mora pa les koj zogljeniti ali skorja sožgati, tako da se zalega popolnoma ugonobi.

2. Ako bi se pri lubenju našli že hrošĉi (kebrički), ĉe tudi samoteri, kar se utegne pripetiti pri zakasnjenim ali preranem naletu, tedaj se mora vsakakor sožgati obeljena skorja z žuželkami vred.

3. Tudi tistim, ki les kupijo in ki imajo pravico do sluŹnosti, je dolŹnost, ako se jim je že posekani les izroĉil, ta les obeliti v obrokih, kakor je to pod 1. in 2. predpisano, ter ima dotiĉni posestnik gozda dolŹnost, ĉuvati nad tem, da se to zgodi, in ĉe bi se zamudilo, to naznaniti politiĉni oblastniji.

4. Moĉnejše veje, katere se ne dajo lahko obeliti, in vsi vršički, ki niso za rabo, se morajo na mestu sožgati, toda s potrebno varnostjo, da ne vstane poŹar.

5. Samo po sebi se razume, da te naredbe zadevajo storŹnato drevje in posebno smreke in mecesne, veljajo pa te naredbe ne le za gozde, ampak tudi za vsa leŹišĉa in ograje, sploh za vse prostore in stvari, kjer leŹi ali se rabi smrekov ali mecesnov les v skorji.

6. Povsod, kjer se zapazi lubadar, se mora, ako se ni to že storilo v drugi polovici meseca junija, zadostno število dreves nastaviti, v katere se lubadar najrajši naseli, da bo mogoĉe ugonobiti tudi jesenski nalet, ki gotovo pride.

7. Za steljo se smejo stojeĉe smreke klestiti samo po predpisu §. 12 gozdne postave, ter se smejo

za ta ĉas veje samo odŹagati, da se ne poškoduje debel. Tako isto je popolnoma prepovedano, na deblih smreke brati, debela kroŹiti (majiti) in jih kakorkoli poškodovati, da ne pridejo v bolelni stan, kateri pospešuje nalet lubadarja.

8. Za ograje iz smrekovih debelc ali za popravo taciĉ ograj se sme rabiti samo obeljen les.

9. Okrajnim glavarstvom se naroĉa, najostrejše ĉuvati nad tem, da se bodo spolnovale te naredbe, in zoper mudljivce ali prestopnike brez prizanesbe postopati po cesarskem ukazu od 20. aprila 1854 drŹ. zak. štev. 96.

Novi Kranjski panj
po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, Źupnik in ĉebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Prav lepo ti bodo pa tudi ĉebele same satovne košĉeke na satnike prilepile, ako tako-le narediš: PomaŹi satnik na eni strani z medom; na to z medom pomazano stran satnika poloŹi sat, katerega hoĉeš prilepiti; nega imeti; potem pa oboje skupaj s kako bolj tanko nitjo povij. — Ko si to naredil, poloŹi satnik, na katerem imaš sat z nitjo privezan, v kak bolj moĉen panj, tako, da je satnik spodaj in sat zgoraj. ĉebele ti bodo hitro na mĉd planile, s katerim je satnik pomazan, in med tem, ko strd srkajo, tudi sat na satnik prilepijo. Tako se dajo posebno taki satovi lahko na satnike prilepiti, kateri so že kaj z medom nasmeteni, zakaj taki satovi se satnikov ne primejo radi, ĉe se samo v raztopljen vosek pomoĉijo. — Sat je pa zato treba z nitjo k satniku privezati, da ga ĉebele med tem, ko strd liŹejo, ne morejo kaj premakniti. — Ko je tako sat k satniku prilepljen, se vzame iz panja, in se obesi v panj, kamor se hoĉe; da se mu mora nit proĉ vzeti, se samo po sebi razume. — Na tak naĉin zamore bolj moĉni panj kaciĉ deset satov v eni noĉi na satnike prilepiti, in ĉebelar ima pri tem dvojni dobiĉek, in sicer prviĉ, da si lahko tako veliko dragega voska prihrani, zakaj mĉd, s katerim satnike pomaŹe, zaleŹe ĉebelam toliko, kakor bi jim enkrat jĉsti dal; in drugiĉ to, da, ker ĉebele med tem, kedar strd od pomazaniĉ satnikov liŹejo, tudi satove osnaŹijo, in vso ĉrvivo zalego iz njih potrebiĹo. Tudi mlado satje, katero se ne prime rado satnikov, ĉe se v raztopljen vosek pomoĉi, se dā tako prav lepo na letvice prilepiti.

Naj pa že čebelar tako ali tako premikalne letvice s satovnimi začetki zaznamljuje, mu je to le enkrat za vsako letvico storiti potreba; kajti pozneje mu ni treba več za kaj družega skrbeti, kakor samo za to, da kedar kaki sat od satnika odreže, naj je prazen ali z medom napolnjen, vselej malo sledú na satniku pustí, in tako mu bodo čebele zmiraj po tem sledu zopet nove satove delale.

Kedar v jeseni čebele trgaš, in polne satove od satnikov režeš, pusti tedaj na vsaki letvici okoli $\frac{1}{4}$ palca medenega sata. Te satnike znaš potem v druge panjove dejati, katere za pleme pustiš, da ti bodo čebele méd od njih polizale, ali jih pa v kaki škaf, ki ga za méd imaš, po konci postavi in čez zimo prihrani. Spomladi, kedar čebele rojiti začnó, ti bodo te letvice, na katerih je še kolikor toliko medú, za roje prav zeló na hvalo hodile.

Kedar kak roj v nov Kranjsk panj deneš ali vsadiš, naredi tako-le:

Vjemi roj v ravšelj, ali če ti je na kako drevo sedel, ga ogrebi v kak navaden Kranjski panj. Potem položi v novi Kranjski panj vse s satovnimi. S začetki zaznamovane letvice, kolikor jih va-nj gré, se vé da, če so letvice le samo s praznimi satovnimi koščeki zaznamovane, se ti čebele ne bodo mogle dlúgam vvesti, kakor na letvice; zakaj včasih so čebele svojo glavne in nagajive, in ko bi, na pr. le kacij 6 ali 8 s praznim satjem zaznamovanih letvic v panj dejal, se ti utegnejo čebele ravno tam na strop panja vvesti, kjer letvic ni. Drugače je pa, če imaš že take satnike, iz katerih si poprejšnjo jesen medene satove porezal. Tacih letvic, katerih se še kaj medú drží, se čebele vselej rade poprimejo, toraj jih je treba le toliko v panj dejati, kolikor se sprevidi, da jih bo roj koj v začetku potreboval.

Ko si dzierzonziziran Kranjski panj, v katerega misliš roj vsaditi, tako pripravil, potem razgrni na večer, ko je solnce že za goro šlo, kacij 20--30 stopinj za uljnjakom, kako plahto ali rjuho na tla, položi na en konec rjuhe ali plahte panj, v katerem imaš zaznamovane letvice, vzemi mu zadnjo končnico proč, in roj iz ravšeljna, al navadnega panja, kjer ga že imaš, ravno pred odprti zadnji konec novega panja na rjuho ali plahto vsuj. Čebele se ti bodo hitro v novi panj spravile, posebno če še s kako žlico nekatere va-nj brsneš.

Ako si novemu Kranjskemu panju, v katerega si roj vsadil, le samo s praznimi satovnimi koščeki zaznamovane letvice dal, ti bodo čebele prve dni vse satovne košččke prav lepo osnažile, in jih še bolje na letvice prilepile. Pri tem delu bodo navadno veliko črvive zalege na dno panja nametale, katero s kakim peresom al s kako metljico nekaterekrat iz panja pometi, da se ti črvi ne zaredé. (Dal. prih.)

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 35. Kdaj in kako se smé stelja grabiti?

Videli smo, koliko nezmerno škodo po gozdih dela neprizanašljivo grabljenje stelje. Ta škoda je še veliko večja kakor škoda po obsekovanji, ker s tem se ne končuje le samo gozdno drevje, ampak tudi gozdna zemlja. Ta škoda pa je na prvi pogled veliko manj očitna, tudi je po legi in lastnosti gozdov močno različna in dá se torej veliko lože zakrivati s praznimi izgovori, po katerih se kmet sam svojemu žepu laže.

Ne listje in ne igličevje se nikoli ne smé grabiti v mladem gozdu, in sicer dotlej ne, dokler se taisti še čvrsto spodrašča, to se pravi, do malo let pred posekovanjem. To mora veljati za splošno pravilo, od katerega se smé le v posamesnih primerljajih odjenjati. Kedar se bliža deležu čas posekovanja, takrat v največ primerljajih, zlasti v senčnih krajih, ni le dopuščeno, temuč je celó koristno steljo pograbi, da zamore seme, padajoče z drevés, res do zemlje priti in poganjati. Koristno celó je v tako zemljo za eno leto podzemlje (krompirja) nasaditi, da se prst zrahljá in za prihodnjo setev pripravi. Drugač bi utegnili biti po solnčnih in suhih deležih, kjer bi se vsaj veliko stelje ne smelo odgrabljeti, da se v njih vlaga ohrani. Ako se je gozdu o njegovi rasti prizanašalo, je pri posekovanji toliko množina stelje, da se more gotovo lahko utrpeti, ako se je nekoliko pustí kakor za odejo in gnoj, druga se pograbi.

Po marsikaterih krajih zlasti veter nakopiči toliko listja, da utegne prej škodovati, kakor pa koristiti; tukaj se pa sme velik del brez škode vzeti. Ako se jeseni, ko drevje obleti, enkrat v dveh letih novo obletelo listje pograbi in staro pokrivalo listja pustí, najbrže to drevesni rasti ne škoduje; sploh utegne prav biti, ako se vrhni del stelje pograbi iz gozda, kjer je močno nakopičena. Vendar se pa nikoli ne sme vse do golega (do tal) pograbi, saj majhna odeja mora ostati. Po jelovjih lesovih naj se stelja grabi jeseni pred novim obletovanjem, da se za zimo odeja nadomesti. Kdor hoče v resnici log varovati, bode kmalu vedel, kako mu je to vravnavati. Dobrovoljnemu gospodarju v taki reči ni potreba pravil dajati, kakoršne je brez tega za vse razne primerljeje komaj moč ustanoviti. Ni prepovedano zmerno grabljenje sploh, kedar gospodar ima to skrb, da gozdu prizanaša, ampak grabljenje do golih tal, ko se korenine poškodejejo, in grabljenje v kratkem zapored, to je napačno.

Nič ni prepovedano, kar se more brez škode zgoditi; kar pa škodo dela, se prepoveduje samo po sebi. Opomniti resno pa na škodo, katero si ljudje delajo dostikrat iz nevednosti, to je gotovo naša dolžnost, in ljudstvo bi ne delalo po pameti, ako bi zaničevalo očitno resničen poduk od taci mož, ki so v reči iznajdeni. Res je, da tako si pridobi manj stelje kakor poprej. Ako pa kdo gospodarstvo z gnojem zboljša, bode z manjšo množino stelje veliko bolje izhajal, kakor pa s poprejšnjimi silnimi kupi.

Ljubi rojaki! bodi vam še enkrat rečeno, ne ravná se za to, da bi se vam vzela potrebna gozdna stelja, ampak za to, da vas opomnim na silno škodo, katero delate svojim gozdom in logom z neprizanašljivim grabljenjem stelje, ne da bi s tem svojim poljem kaj koristili.

(Dalje prihodnjič.)

Gopodarske skušnje.

Apno dober gnoj trtam.

Vrtnarska družba v Frankfurtu hvali apno, da močno pospeši rodovitnost vinogradov, kjer zemlja nima apnénika v sebi. V taci nogradih naj se zgodaj spomladi pognoji trtam z apnom, v prah zdrobljenim. Vsaki trti zadostuje perišče apna, ki se okoli nje najsipi in potem rahlo pod zemljo spravi.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 16. junija 1875.

Obseg: Novi minister kmetijstva. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Zdravilna moč salicilne kisline. — Lončene cevi za drenažo in vodotoče. — Zapisnik 33. odboroze skupščine slovenske Matice 26. maja. — Nekoliko posnetkov iz Miklošičeve sintakse. (Dalje.) — Beseda o plemstvu. — „Mlado“ in „Staročehi“. (Konec.) — Spomini na deželne zборе. — Mnogovrstne novice. — Obrazi iz domačega življenja. (Dal.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Novi minister kmetijstva.

Grof Jeronim Mannsfeld, novi minister kmetijstva, se je rodil 20. julija 1842. Prejšnji čas vojak — v Danski vojski se je odlikoval z neustrašeno pogumnostjo — je zadnja leta se samo s kmetijstvom pečal in velika svoja posestva na Českem sam oskrboval. Pred 2 letoma je bil v vrsti velikih posestnikov (nemških) v deželni zbor voljen. Tukaj in v deželnem kmetijskem svetu v Pragi se je mnogokrat skazal izvedenega kmetovalca; posvetovanja gozdne postave v letošnjem deželnem zboru Českem se je živo udeleževal. Praktično znanstvo, delavnost in eneržija se novemu ministru pripisujejo od več strani.

Tako piše „Oesterr. landwirthschaftliches Wochenblatt“ v števil. 22 in dodaja potem tem životopisnim črticam novega ministra še to le:

„Minister Chlumecky je bil izvrstno marljiv v svojem važnem poslu, ljubeznjiv in prijazen, al navadno so take nature mehke, in zato se večkrat zgodi, da nadležniki mehkega človeka predaleč tirajo; zato ne more sitnežem lahko kake službe odreči in mnenju drugih ministrov, ki malo ali celó nič ne poznajo potrebščin kmetijstva, udá se prelahko; to pa dela težave pravemu in zavira dobre namene. Tako mehke nature menda ne bo grof Mannsfeld, kajti v Danski vojski se ni dal pregovoriti, da ne bi se bil boril v sprednjih vrstah. Potem smemo od njega pričakovati, da bode možato branil popolno veljavo ministerstva kmetijskega, da se ne postavlja za druga. Mi se pa še posebno nadjamo pogumnega njegovega postopanja takrat, ko bode končno šlo za prenarodbo zemljiškega davka (Grundsteuerreform), da se ta prenarodba ne bode izvršila le na dobiček davkarijam, ampak na blagor kmetijstva, — kedar bo šlo za to, da se pri obravnavah colnih tarif, pri tarifah železniških itd. pravica skaže željam kmetijskega stanu. Nadjamo se in upamo pa dalje tudi še to, da novi minister, ki je mnogo prilike imel, soznati se z veseljem in težavami kmetijstva, spolnil mnogovrstne želje njegove gledé na postavodajstvo v kmetijskih zadevah.

Dobro sicer vemo, da ena sama moč, če tudi je ministerska moč, ni v stanu, povzdigniti stan kmetijski, ako tega kmetijski stan sam noče; al tudi ena sama

moč, če ima resno voljo to storiti in če si prava sredstva izbira, delati vendar more potem čudeže na blagor kmetijstvu.

Naj bi tedaj naše kmetijske gospodarje vse resna volja navdajala storiti svojo dolžnost, in naj bi grof Mannsfeld, kogar, ker je izveden mož v kmetijstvu, kmetovalci radostni za ministra pozdravljajo, bil ona prava moč!“ —

Tako piše gori imenovani Dunajski časnik. Mi ne poznamo novega ministra; ker pa oni list ni odvisen od vlade, smemo menda verjeti njegovim besedam, pristavlja le željo to, da kmetijstvu vseh dežel, naj bodo nemške ali slovanske, bode enako pravičen.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Ko so ti čebele na nekatere letvice satove že delati začele, potem moreš tiste satnike, kar jih čebele še ne potrebujejo, iz panja vzeti in za kak drug panj porabiti, ker se ti potlej ni treba več bati, da bi se ti čebele na prazni strop preselile, kedar so se nekaterih satov že dobro poprijele; tudi moreš potem satove, na katerih čebele sedé, na ta ali uni konec prestaviti, kakor ti je drago.

Če je bil pa roj zeló velik, in če je paša prav dobra, se ti bo včasih tudi prigodilo, da ti bodo čebele kar naenkrat na vse letvice satove delati začele.

Dasiravno pa pilepljevanje satovnih začetkov, kakor sem zgoraj povedal, čebelarju nobenih posebnih težav ne prizadeva, so meni vendar še bolj všeč satniki, na katere satovnih začetkov ni treba pilepljevati. Taki satniki so pa dvojne sorte: trirobati ali pa z enim samim robcem. Trirobate je iznašel slavnostni čebelar g. Sumper. Ker pa v mojih panjovih čebele satje po-čez delajo in ne po dolgem, kakor v Sumperjevih, so se mi za moje panjove trirobati satniki predebili in premočni zdeli, zato sem za svoje panjove satnike z enim samim robcem delati začel. Ti moji satniki so sicer plošati, kakor navadni, le samo spodaj, kamor čebele svoje satove pilepijo, imajo tanke robčke, kateri so narejeni ravno po sredi satnika od enega konca do drugega.

Imaš pa že satnike z enim robčekom ali trirobate, zapazi si dobro to-le:

1. Pomaži robčke, na katere imajo čebele satove delati, prav dobro z navadnim voskom, ali, če takega nimaš, s kako bolj mlado satino, katero pa poprej dobro pomečkaj; še bolje boš pa storil, če robčke satnikov v raztopljen vosek pomočiš, predno jih v panj položiš.

2. Čebele imajo navado, da v začetku satove malo in slabo na robčke prilepijo, in jih še le pozneje, ko so že večji, bolje pritrdijo. Ako tedaj kmalo potem, ko so čebele na robčke delati začele, kaki sat iz panja vzameš, delaj ž njim varno, da se ti od satnika ne odtrga.

3. Ako si satnike dobro povoščil ali z voskom pomazal, potem ti bodo čebele navadno prav natanko na robčke satove delale, ker, kakor kaže, robček za srednjo steno sata imajo. Vendar pa moram tukaj opomniti, da hočejo čebele včasih satove na koncéh zaviti, predno jih še popolnoma do druge stranice panja pripeljejo; to se posebno takrat rado prigodi, če se jim paša hitro odtrga. Da se pa to ne zgodi, se prav lahko zabrani, in sicer tako-le: Čebele imajo navado, da pri eni strani satove delati začnejo, in jih proti drugi strani vlečejo, začnejo pa delati več ali manj satov, kakor je roj, ali močnejši ali slabiji. Na priliko: Če imaš dober prvi roj, in ga vgrebeš ali vsadiš v panj, kateri ima same satnike z robčki, ti čebele začnejo delati satove na desni strani, in sicer za prednjo končnico, in jih vlečejo proti levi strani. Kedar so ti tedaj čebele satove, kolikor so jih delati začele, že malo čez sredo panja proti levi strani potegnile, potem vsaki drugi satnik obrni. Prvi satnik, ki leži koj za sprednjo končnico, in ima že dobro polovico sata na desni strani panja dodelanega, pusti pri miru, drugi satnik pa obrni tako, da bo sat, kolikor je že izdelanega, prišel na levo stran itd. Tako pridejo vselej tisti konci satnikov, ki so še prazni, med dva že bolj ali manj izdelana sata, in čebele satov na koncéh ne morejo zakriviti, ker jim na obeh stranéh že dodelani satovi tega storiti ne pripusté.

4. Če imaš kaj praznega satovja prihranjenega, znaš tudi na nekatere satnike satovne začetke prilepiti, in potem satnike v panj tako položiti, da pride vselej en satnik z robčekom med dva druga, katera satovne začetke že prilepljene imata. Še bolje je, če imaš morebiti že cele satove na satnikih, ki si jih od poprejšnjega leta prihranil. Ako eden ali drugi teh satov ni prav popolnoma raven, ga poravnaj. Položi ga na mizo ali kako diljo, in ga z drugo diljico pritiski, tako ti bo popolnoma raven postal. Pokladaj take satove v panj spet tako, da pride med dva sata vselej en prazen satnik z robčekom, in tako boš tudi čebelam zabranil, da ti ne bodo nobenega sata zakrivile; zraven tega jih boš pa ravno s tem tudi še posebno k pridnosti priganjal, ker čebele grozno težko prazne prostore med satovjem trpé, in si vse prizadenejo, da jih prej ko morejo, zadelajo.

5. Ako kak roj v panj vsadiš, kateri ima same satnike z robčki, položi vse satnike va-nj, in kedar ti bodo čebele na nekatere satnike delati začele, znaš začete satove na ta ali uni konec panja prestaviti, in prazne satnike, kolikor jih čebele še ne potrebujejo, iz panja vzeti.

6. Tudi na satnikih z robčki pusti malo sledú, kedar kak sat od katerega odrežeš.

Jaz zdaj vsem svojim novim panjem delam satnike z enim robcem, in to mi skušnje prav dobro potrjujejo, zakaj prepričal sem se, da čebele še manjkrat kak sat zakrivijo, če na robcu delajo, kakor pa če se jim satovni začetki na satnike prilepijo. (Dal. prih.)

Živinozdravniška skušnja.

* *Zdravilna moč salicilne kisline.* Kar so unidan „Novice“ na hvalo tej še ne dolgo znani kislini pisale, potrjuje tudi „Oesterr. landw. Wochenblatt“. Dvema kravama, ki ste za antraksom zboleli, se je dala na maslic vode ena žlica te kisline; ena krava se je po preteku pol ure že nehala tresti, drugi pa se je ta kislina še v drugič dala. Obe ste ozdraveli. Tudi jagnjetu, ki je nevarno zbolelo, so rešili življenje z malo (kavino) žličico te kisline. Moje črnilo — piše omenjeni poročevalec v „Wochenblattu“ — že ne pozná plesnine več, kar jej primešam nekoliko te kisline.

Gospodarske novice.

* *Lepo število hroščev pokončanih.* Prebivalci občine Greifenburg na Koroškem so — kakor „Kärnt. Blatt“ piše — 800 maselnov vlovljenih hroščev (kebrov) županstvu prinesli, kjer so bili pokončani. V enem maselnu so našli 1110 hroščev; potem takem je bilo skupaj 888.000 škodljivega mrčesa pokončano. Če je bilo v tem številu le polovica babic, od katerih bi bila, kakor skušnje učijo, vsaka po 50 jajčic v zemljo položila, zneslo bi to 22 milijonov jajčic ali ogercev (črvov). Kako velika škoda se je s tem odvrnila kmetijstvu, je očitno kot beli dan.

* *Lubadar* (knaver) se je prikazal tudi v nekaterih gozdih Judenburškega okraja na Štajarskem. Res tedaj se širi ta nadloga čedalje bolj.

* *Goveje kuge* je vendar tudi zdaj na Hrvaškem konec.

* Ministerstvo je prepovedalo, da se iz severne Amerike ne sme krompir v Avstrijske dežele vvaževati, in to zato ne, ker se je bati, da ne bi se s krompirjem vred pripeljal k nam tudi škodljivi koleradec, o katerem so „Novice“ v 1. listu pisale.

Lončenih ceví za drenažo in vodotoče,

na mašini izdelanih, ki mi jo je sl. družba kmetijska Kranjska posodila, imam zopet mnogo za prodaj pripravljenih po nizki ceni: seženj drenažnih po 25 kr., vodotočnih 1½ palca votline pa po 70 kr.; imam pa tudi po 2 do 4 palce notranje votline. Lončene cevi skor večno trpijo. Kdor želi muštre, naj mi piše; pri dem pa tudi sam kraj ogledat.

Andrej Net,
posestnik na Kokrici nad Kranjem.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

33. odborove skupščine slovenske Matice

26. maja 1875. leta.

Ko so se bili zbrali gg. odborniki: dr. J. Bleiweis, P. Kozler, Marn, Močnik, Pleteršnik, dr. Poklukar, Praprotnik, Sovan, Stegnar, dr. Sterbenec, Svetec, Šolar, Tomšič, Tušek, Vavrú, Vilhar, Wiesthaler, dr. Zupanec in Žakelj, je začel podpredsednik g. P. Kozler skupščino.

1. Prebral se je zapisnik 32. odborove skupščine, ki se je potrdil po tem, ko se mu je dodalo to, da je g. odbornik Parapat pismeno povedal svoje mnenje o dr. Costovem spomeniku. Potem se je prebral in potrdil zapisnik 10. občnega zbora in zapisnik skrutina-

* *Domačih zajcev ali kuncev največega pitanega francoskega plemena, katere po več deželah čislajo za jako okusno pečenko, ima na prodaj gosp. Jožef Gros, blagajnik c. k. kmetijske družbe v Celovcu.*

* *Mariborski vinogradni posestniki Perko, Kriehuber in Auchman bodo Štajarska vina poslali na svetovno razstavo v Filadelfiji v Ameriki.*

Gopodarske skušnje.

* *Najbolji pomoček zoper stenice je solnčna roža in je tudi najmanj nevarna pa tudi najcenejša. Podtakne se v tacih sobah, kjer so stenice, pod table in zrcala, v slamnice in žimnice, kjer pa ne pomaga tako gotovo. Dub semena solnčne rože menda umori ta mrčes, kajti nahajajo se od njega po tem samo suhi mehovi.*

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Taki satniki bodo tudi drugim čebelarjem dobro služili, še posebno pa zato, ker v primeri z gladkimi še nekatere posebne prednosti imajo, in sicer te-le:

1) Ako čebelar satnike z robčki ima, začne lahko koj po Dzierzonovi sistemi čebelariti, če tudi nič praznega satja nima; kdor pa le gladke satnike ima, tako čebelariti ne more začeti, če praznega satja nima, ker čebele na gladke satnike satov ne delajo ravno, ako se jim satovni začetki na-nje ne prilepijo. — Če pa kdo tudi kaj malega praznega satja ima, ga ravno tako lahko na satnike z robci prilepi, kakor na gladke.

2) Prilepljevanje satovnih začetkov na satnike prizadene več dela in vzame več voska, kakor pa, če se robčki povoščijo ali z voskom pomažejo.

3. Satovi, kedar so polni medu, so veliko lepši in tudi za jed bolj okusni, če so na robčke delani, so zgoraj, kjer se satnikov drže, vselej bolj ali manj črnkasti, in toraj ne tako lepi, in tudi za jed ne tako okusni.

Dozdaj sem govoril le o takih panjovih, ki imajo samo premakljive satnike.

Ker so pa najimenoitnejši čebelarji sedanjega časa, posebno na Nemškem, delati začeli take panjove, ki imajo namesti satnikov cele okvirčke ali romčke, sem si mislil, da tudi naši čebelarji v tej reči zastajati ne smejo, zato sem tudi jez nove panjove z romčki delati začel, in zato moram tudi zastran tacih panjev kaj malega spregovoriti.

Da tudi panj, kateri ima namesti samih satnikov cele romčke, mora tako narejen biti, da je med zgornjimi deli romčkov in pokrovom panja vsaj četrt palca praznega prostora, to se že samo po sebi razume. Pa tudi med stranskimi diljicami romčkov in med stranicami panja mora biti vsaj pičlo četrt palca praznega prostora, da morejo čebele tudi med romčki in stranicami panja sèm ter tjà laziti in tako črve in druge mrčese iz panja potrebiti, katerih bi se ravno tukaj spet prav veliko vgnjezdilo, ko bi se romčki stranic panja tiščali. Med spodnjimi deli romčkov in spodnjo diljo panja naj se pa pusti blizo pol palca praznega prostora, kedar se novi panjovi delajo. Dasiravno bi namreč čebele spodaj že lahko sèm ter tjà hodile, ko bi bilo med romčki in spodnjo diljo panja le četrt palca praznega prostora, me je vendar skušnja izučila, da se stranice in končnice vsacega panja, če je tudi še iz tako suhih dilj narejen, čez kaci 10—15 let vendar še toliko vsuše, da panj blizo četrt palca niže postane, kakor je bil pa

nov narejen. Romčki se pa nič skrciti ne morejo, ker njih stranske diljice pokonci stojé. Ravno zato je potrebno, da se pri novo narejenih panjovih spodaj med romčki in spodnjo diljo panja blizo pol palca praznega prostora pusti, da tudi še potem, ko se stranice in končnice panja že popolnoma osuše, vendar spodaj med romčki in spodnjo diljo panja še četrt palca praznega prostora ostane.

Tudi romčki pa morajo tako narejeni biti, da se ne moreta nikoli dva sata skupaj pritisniti. Da se pa dva sata, ki sta v romčke delana, ne moreta skupaj pritisniti, se more na več načinov zabraniti. Tukaj spet pride na to, ali je panj tako dzierzonziran, da se zgornje diljice romčkov v posebne zareze pokladajo, ali pa da nima vsak romček svoje posebne zareze. Ako se romčki v zareze pokladajo, potem zadostuje, da imate stranski diljici romčkov samo po dvoje ušesic, in sicer blizo enega palca od zdolej. — Ker so zgornji deli romčkov v zareze položeni, stranski diljici se pa z ušesici ena v drugo upirate, romčki popolnoma trdno stojé, in se kar nič premakniti ne morejo.

Ako je pa panj tako narejen, da se zgornji deli romčkov ne pokladajo v zareznice, potem morajo pa imeti ali stranski deli romčkov po čvetero ušesic, namreč blizo enega palca od zgoraj dva, ali pa morajo imeti zgornje in spodnje diljice romčkov po čvetero tacih ušesic, namreč blizo obeh koncev po dvoje. Tako se romčki ali z ušesici stranskih diljic, ali pa z ušesici zgornjih in spodnjih lašt na štirih krajih v ušesica sebi nasproti stoječih romčkov upirajo in tako tudi popolnoma trdno stojé.

Panjovi z romčki so zato prav pripravi, ker se satovi veliko lažje premikajo, in iz enega panja v drugega prestavljajo, če so v romčke delani, kakor pa, če so na same satnike prilepljeni, zakaj, če so satovi le na satnike narejeni, jih čebele k stranicam panja prilepijo, in če hoče čebelar take satove iz enega panja v drugega prestavljati, jih mora poprej od stranic odrezati; nasproti pa čebele romčkov k stranicam ne prilepijo, toraj jih tudi ni potreba odrezovati, kedar se kaj prestavljajo.

Ne more se pa tajiti, da so panjovi z romčki precej draži, kakor panjovi s samimi satniki, ker romčki dajo veliko več dela in tudi več lesa vzamejo, kakor pa same satovne diljice. (Dal. prih.)

Znanstvene stvari.

Zapisnik

33. odborove skupščine slovenske Matice

26. maja 1875. leta.

(Dalje.)

2. Kdaj naj se prihodnje Matično leto začne, to določiti naj se prepusti prihodnji odborovi skupščini.

3. Potem je prišla na vrsto volitev prvosednika, njegovih dveh namestnikov, blagajnika, tajnika, pregledovalca društvenih računov in 2 ključarjev.

Za prvosednika je bil izvoljen gosp. dr. Jan. Bleiweis z 18 glasovi izmed oddanih 19 glasov; za njegova namestnika pa gospoda Peter Kozler z 17 in prof. Pleteršnik z 10 glasovi. Gosp. podpredsednik P. Kozler pozdravlja toplo novega prvosednika dr. J. Bleiweisa, ki pa v daljem govoru motivira prošnjo, naj si namesto njega gospodje odborniki izberó drugega prvosednika. Ko gospodje Kozler, Šolar, Marn, Tomšič in drugi odgovarjajo, sprejme g. dr. Bleiweis častno mesto predsedstva s pridržkom, da

sekati. Od tistega časa so potoki močno usihali in poljedelstvo je bilo veliko težavniše.

Lejte, ljubi kmetje, kako potrebno je toraj skrbeti za gozde, loge, dobrave in goščave, da se v deželi ohranijo. Ako vam je kaj tudi za vaše mlajše in ne le za vaše lastno grlo in želodec, bodite varčni z lesom, modro gospodarite z gozdi.

Sklep.

Vse sploh in vsakemu gospodarju posebej je na korist, da se gospodarstvo z gozdi iz korenine zboljša. Čisto in neogibno potrebno je, da obsekovanje drevja opustimo, steljo iz gozdov pa le še tam in takrat jemljemo, kjer in kedar se to more goditi brez škode. Da se to doseže, je pred vsem potrebno, da se vpeljejo snažni, zdravi in malo stelje potrebujoci „hlevi s pôdi“, kateri so se po mnogih krajih že ko koristni potrdili. Potlej se mora odjenjati travnike z neprekisanim stelnatim gnojem obsipati, ker jim veliko bolje tekne gnojica ter odpadki živine sploh v tekoči podobi. Dolga stelja, ki se mora zopet pograbit s travnikov, ne pomaga nič; sekana stelja, ki težko gnije, več škoduje kot koristi, posebno po mrzlejših krajih in po travnikih na višavah. Ako se na to ozir ima, se pol manj stelje potrebuje, in polje se vendar zamore rodovitno gnojiti.

Ne prodajaj prav nikakoršnih kosti, temuč vse odpadke od zelišč in od živali skupaj spravlja, obračaj v rabo vse, kar je pripravno gnojiti, kakor mavec (gips), lapor itd. Prav posebno moram priporočiti, da naj se peščena sipa (mlevka) v prid obrača; ne ločbarske (kemiške) preiskave, ampak tudi mnoge koristne skušnje so potrdile in pokazale, kako koristna je ta mlév za rodovitnost zemlje in za popravo prsti.

Za sklep vam, ljubi rojaki, še enkrat kličem: Zboljšajte gospodarstvo z gnojnino! Letni znesek na poljih in v gozdih se bode s tem povzdignil za več milijonov goldinarjev v deželi.“

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Naj je pa panj tudi tako narejen, da ima le samo premakljive satnike, ali pa tako, da ima cele romčke, vsak je veliko boljši, kakor pa stari Kranjski panj z nepremakljivim satovjem.

Jaz delam zdaj dvojje sorte panjove, da imajo le samo premakljive satnike in troje sorte tacih, da imajo romčke, in tako sem vse svoje nove Kranjske panjove tudi v petero številke razdelil.

Številka 1 ima samo satnike, ki se v zarezice pokladajo.

Štev. 2 ima tudi le satnike, ki se pa ne pokladajo v zarezice, temuč se z lesenimi ušesici blizo obeh koncev eden v drugega upirajo.

Štev. 3 ima romčke, katerih zgornje diljice v zarezicah ležé, stranske imajo pa blizo palca od zdalej po dvojje ušesic.

Štev. 4 ima romčke, katerih stranske diljice imajo po čvetero ušesic, s katerimi se spodaj in zgoraj na obeh koncih skupaj pritiskajo.

Panjove vsake številke delam al z navadnimi pokrovi, ki so s šravfki pritrjeni, in te sem zaznamoval s črko A, al pa z dvema pokrovčekoma, ki so zaznamovani s črko B, kakor sem že zgoraj omenil, ko sem od pokrovov govoril.

Vsi moji novi panjovi so delani na tanko po eni meri, kar njihovo znotranjo svetlobo zadene. Razdelil

sem jih v petero številke in v oziru pokrovov zaznamoval s črkama A in B zato, da čebelarjem, kateri bi si želeli kaki panj naročiti, ne bo treba drugega naznati kakor številko panja in sorte pokrova, na priliko: Želim dobiti toliko panjev štev. 1 A, al toliko panjev štev. 5 B. itd. *)

(Dal. prih.)

Svilorejcem na Kranjskem.

Cena letošnja za svilne kokone je izredno nizka; najlepšega blaga pšeničnih kokonov funt ne more preseči 1 gold.; navadno se za tako blago daje 70 do 90 krajc., za japonsko zeleno najlepše sorte po 60 do 65 krajc., srednje dobrote 50 krajc., za slabo, umazano 40 krajc. in še celó manj.

Fabrike imajo še na kupe starega izdelanega blaga; po „krahu“ se pač ne kupujejo tako pogostoma svilne obleke ošabnim gospém, dobra je sedaj obleka tudi iz kambrike. Tako čuti tedaj tudi svilorejec nasledke finančnega poloma Dunajskega od leta 1873.

Naše častite „Novice“ so priporočale Kranjskim svilorejcem, ki ne vedó kam oddati in prodati blago svoje, naj se obrnejo na-me. Nekaterim sem že postregel; ker pa zarad šolskih počitnic (meseca julija in avgusta) odidem iz Gorice, kakor tudi moj kolega gosp. Kuralt, zato sem preskrbel, da prevzame vestno prodajo kokonov, ko bi je potreboval kak svilorejec iz Kranjskega, gosp. Fr. Kodermac, šolski čuvaj pri naši deželni kmetijski šoli, ki je dobil od mene vse potrebne naukaze, katerim trgovcem naj ponudi blago itd. Poslal bo zato pismeno potrdilo od kupca o množini blaga, katero vagajo na javni mestni tehtnici, pa tudi po kolikošni ceni je funt kokonov prodal; skupljeni denar pošlje brez odloga. Za prevožnjo in delo odbije se vé da par grošev.

To objaviti zdelo se mi je potrebno zato, da ne pride kak svilorejec v zadrego, ki ne pozna nikogar v Gorici. Kdor pa hoče naravnost trgovca dobiti, naj se obrne do g. Lenassi-ja, velikega trgovca v Gorici.

Pri tej priliki izrekam željo, naj bi sl. Kranjska družba kmetijska ali pa svilorejska Metliška učinila sredstvo za prodajo kokonov; kaj pomaga pridelovati kako blago, če ga pa ne morem primerno spečati? **) Treba tedaj poskrbeti producentu svilnih kokonov dobre trgovine, kupca za pridelek, in pospešila se bo sviloreja na Kranjskem, kajti tudi s tem pridelkom, posebno po Dolenskem zamogli bi še veliko pomagati si manj premožni gospodarji.

Fr. Povše.

*) Kdor želi moje nove Kranjske panjove bolj na tanko ogledati, naj jih pogleda pri gosp. Mih. Pakiču, trgovcu v Ljubljani, pri katerem jih lahko tudi vsak naroči, kakoršne hoče in kolikor mu je drago. — Pri tej priložnosti opomnim tudi vse čebelarje na to, da so moji panjovi le zato spredaj in zadaj z majhnimi žeblički zabiti, da se pri prevaževanju kaka končnica ne zgubi. Kedar tedaj kdo kaki panj v roke dobi, naj brez skrbi té žebličke izdere, in tako bo lahko sprednjo in zadnjo končnico odpiral.

Pis.

**) V prejšnjih letih je družba kmetijska sama kupovala od svilorejcev kokone, pozneje je namesti sebe dobila posredovalca te trgovine; al zmirom gotova velika zguba bila je kriva, da je kmetijska družba popustila, kar ne spada v njeno področje in kar nič prav ne more spod rok iti, dokler ni filand na Kranjskem, kakor na Goriškem. Po železnici so svilorejci naši tako blizo Gorice, da to, kar morejo opraviti v Ljubljani, opravijo z malo daljo potjo v Gorici, če je ondi trgovec, na katerega se morejo obrniti z zaupanjem, da je mož pošten. Tacega nam najti, so se „Novice“ obrnile zaupljivo do Vas, naprošene od več strani. Hvala! Vred.

Dvoje gospodarskih zapovedi.

Deset zapovedi za kmetijstvo sploh.

Sloveči italijanski pisatelj kmetijskih knjig prof. Kantoni je razglasil nedavno „deset gospodarskih zapovedi“, ki so vredne, da jih tudi naši kmetje beró in večkrat beró, ter si jih dobro zapomnijo in po njih ravnaajo. Tako-le se glasé:

1. Ne kupuj nikdar nobenega zemljišča s tujim (posojenim) denarjem; zadovoljen bodi raji z majhnim posestvom, da je le tvoje.

2. Ne veseli se nizkim cenam pridelkov, če tudi se naravnost ne tičejo gospodarstva, tem manj pa nizki ceni svojih lastnih pridelkov.

3. Z malo denarjem ne podavaj se na veliko gospodarstvo; če nimaš premoženja, bodi raji zakupnik ali najemnik (štantman), kakor pa veliki posestnik.

4. Dokler le moreš, obdeluj si polje s svojimi lastnimi močmi.

5. Ne postopi se zidati ničesa razen onega, kar ti je neobhodno potrebno.

6. Ljubi marljivo roko ljudstva; kjer in kedar moreš, daj delati s strojem (mašino), kajti to delo je hitreje in ceneje.

7. Če kupuješ senožeti, izbiraj si take, kamor moreš spuščati vodo.

8. Imej samo tako živino, katera je pripravna za tvoje posestvo; najbolje se izplača malo živine, a ta naj ima dovolj krme.

9. Ne spuščaj se v veliko mnogovrstnih gospodarskih podvzetij, le onega se drži, kar se ti izplača; kdor grabi po preveč, ničesa prav ne stisne.

10. Popačevanja svojih gospodarskih pridelkov varuj se kakor hudega vraga, kajti en dobiček z goljufnim blagom poplačal bodeš s stoterno škodo, ki ti bo nastala iz nezaupanja pri ljudéh. Trgovca kakor kmetiškega gospodarja najbolj priporoča dobra, nepokvarjena roba.

* * *

Deset zapovedi za posestnike gozdov.

Časnik Štajarskega društva za povzdigo konjereje, „Pferdezüchter“ imenovan, je tudi „deset zapovedi“ razglasil, ki naj bi si jih na prid zanemarjenim in zlorabljenim gozdom dobro v glavo vtisnili gospodarji, ki so posestniki večih ali manjih gozdov. Tako-le se glasé:

1. Veruj, da vsako drevo, vsak grič, vsak gozd je posredovalec med zemljo in zrakom, brez njih sodelovanja bi rodovitna dežela postala — mrtva puštinja.

2. Ne imenuj nikoli po nemarnem imena „gozd“, ampak skrbi, da iz revnega grmovja na občinskih zemljiščih postane košat gozd.

3. Ne zabi, da od gozda dobivaš najpotrebnejše za vsakdanje življenje; da je narava tvoje življenje od zibelke do groba na gozd privezala, in da je tvoj blagostan, če tudi se braniš, odvisen od rodovitnosti gozda.

4. Spoštuj gozd in drevje; sadi in izreжай gozd za svoje sinove, da se bode tebi in tvojim potomcem dobro godilo na svetu.

5. Ne ubijaj ptiča ali kake druge živali, katera živi od gozdnih mrčesov, ampak uči svoje otroke, poškodovalce gozdov, pa njih naravne sovražnike spoznavati: une pokončavati, tem pa prizanašati.

6. Ne sejaj v gozdno zemljo nesposobnih dreves, ampak uči svoje sinove, da bodo pogozdovanje in vzrejo gozdov vedno po postavah narave delali.

7. Ne kradi dreves, ne gozdne stelje, ne smôle, ne mladih vej, skorje in družega, kar je življenju gozdnega drevesa potrebno.

8. Ne pričaj po krivem na škodo gozdov; ne zakrivaj gozdne tatvine, ampak naznani vsa gozdna poškodovanja dotičnim gozdnim gosposkam, da vsak hudodelnik dobi svojo zaslužen kaznen.

9. Ne želi in ne prisvojuj si svojega bližnjega gozdnih pridelkov; tudi ne prisvojuj si pridelka občinskih gozdov in ne polni tako svoj lastni žep.

10. Ne daj se od zviti goljufov do nedostojnega sekanja dreves zapeljati; ne poslušaj takih, ki hočejo gozdu steljo jemati ali pa občinski gozd nepostavno deliti, ampak imej vedno v mislih, da ti je Bog za to pamet dal, da z gozdom tako previdno ravnaš, kakor s svojim lastnim zdravjem.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonowi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Vsakemu panju, katerega kakemu čebelarju pošljem, naredim tudi premakljivo okence. To okence je ravno tako dolgo, kakor je panj v svitlobi širok, pa ravno tako visoko, kakor je panj v svitlobi visok. Vsako okence ima spodaj ravno tako žrelo, kakoršne imajo sprednje končnice panjev. Na enem koncu tega žrela je prišravfana majhna diljica, katera se doli pritiska, kedar se hoče žrelo zapreti, ali pa se kvišku vzdigne, če se hoče žrelo odpreti.

Poglavitni namen teh oknic je, da čebelar lahko čebelam prostor v panju zmanjša, kakor hoče, in kakor se mu potrebno in koristno zdi. Dobro je pa prostor v panju zmanjšati:

1. Takrat, kedar se kak bolj majhen rojiček v panj vsadi. Skušnja nas namreč uči, da majhen roj, če se v velik panj vgrebe, nekako obupa, da bi zamogel tako velik prostor s satovjem in medom napolniti; tako pa včasih čebele vse veselje dlo delovanja zgube. Če se pa prostor v panju pomanjša, se čebele z veliko večim veseljem delovanja poprimejo, ker se tako zmanjšan prostor že tudi napolniti upajo. Če tedaj kacega drujca ali tretjiča v panj vgrebeš, pusti kaka dva ali tri dni vse pri miru, potem pa kaci 8 satnikov ali romčekov, na priliko, v sprednji konec panja prestavi, se vé, da najspredaj tiste, na katere so čebele že delati začele, in na mesto, kamor bi imel deveti satnik priti, obesi premakljivo okence; tako bodo imele čebele le kako polovico prostora v panju odprtega, in ti bodo v tem prostorčku prav srčno in veselo delovale, in ga, če je paša dobra, kmalu s satovjem napolnile. Ko je teh 8 satov dodelanih, potem spet kaka dva satnika ali romčka dodaj; okence pa toliko nazaj prestavi, kolikor prostora bosta ta dva dodana satnika ali romčka vzela itd. Ko je polovica panja dodelana, potem smeš okence popolnoma odstraniti, ker je zdaj roj že toliko pri moči, da bo srčno naprej delal.

2. Tudi močnim rojem je včasih dobro, prostor v panju zmanjšati, in sicer posebno takim, kateri so že bolj pozni in se je po pameti lbati, da bi se znala paša v kratkem odtrgati. Že poprej sem omenil, da se včasih prigodi, da močen roj, posebno če je paša prav dobra, kar naenkrat skoraj na vseh satnikih delati začne. To je sicer prav veselo za čebelarja, al če se paša odtrga in če še v ajdi čebele kaj prida ne dobé, potem ne morejo skoraj nobenega sata popolnoma dodelati. Vsak čebelar pa vé, da tak panj, kateri more-

biti še popolnoma ni zaprt, tudi za prezimovanje nič prav prida ni, ker je v njem čebelam rado premrzlo. V taci okoliščinah je tedaj bolj modro, tudi močnemu roju prostor v panju zmanjšati, in mu le dobro polovico pustiti, zakaj boljše je, da čebele le kacic 9 ali 10 satov popolnoma dodelajo, kakor da bi vse satove delati začele, pa nobenega ne dokončale. Ako je pa roj zgoden in močan, mu ni treba prostora zmanjševati, če tudi na vseh satnikih ob enem delati začne, ker se sme po pameti pričakovati, da bo saj nekaj satov popolnoma dodelal, čeravno morebiti ne prav vseh.

3. Je dobro prostor zmanjšati bolj slabim plemenjakom, ki se čez zimo pusté, zato, da je čebelam bolj toplo. Če tedaj kak bolj slab panj čez zimo pustiš, ki ima le kacic 8 ali 9 satov, postavi te satove v sprednji konec panja, potem obesi okence v panj, tako ti bo ostalo med okencem in zadnjo končnico za polovico panja praznega prostora, in tega smeš s pezdijem, otavo ali kako drugo enako stvarjo napolniti, potem bo imel tudi bolj reven plemenjak zadosti toplote čez zimo. Močni in zeló čebelni plemenjaki pa tudi po zimi oknic ne potrebujejo, ker imajo čebele že tako tudi v najhujši zimi zadosti toplote, če se le panjovi zadosti zadelajo in odenejo.

Iz tega, kar sem tukaj zastran oknic povedal, je pa razvidno:

1. Da ni potrebno, da bi moral imeti čebelar toliko premakljivih oknic, kolikor ima takrat panjev, kedar mu čebele obrojijo, ampak da že lahko izhaja, če ima le nekako toliko oknic, kolikor plemenjakov čez zimo pusti. Zakaj močni in zgodnji roji ne potrebujejo poleti oknic, in močni plemenjaki tudi čez zimo ne; pa tudi bolj slabi, al bolj močni pa pozni roji ne potrebujejo oknic celo poletje, ampak le toliko časa, da čebele nekako polovico panja dodelajo, potem se jim lahko odvzamejo, in se za druge panjove porabijo kateri jih še potrebujejo. Iz tega pa sledi, da morajo biti vsa oknica na tanko po eni meri narejena, da se lahko vsako okence zdaj za ta, zdaj za drugi panj porabi, kakor se čebelarju poljubi.

2. Da bi zamogel čebelar ravno ta namen tudi s tem doseči, ako bi imel namesto oknic le premakljive diljice. Te diljice bi morale biti ravno tako narejene, kakoršne so sprednje končnice panjev, le samo toliko krajše, da gredo lahko v panjove. Oknica so le zato bolj pripravna, ker čebelar, če le zadnjo končnico panja odpre, že lahko skozi šipo vidi, koliko satov so mu že čebele naredile, in kdaj je treba oknice nazaj postaviti in novih satnikov dodati; kdor ima pa namesti oknic le diljice, mora vselej pokrov panja odkriti, če hoče spoznati, kdaj je treba novih satnikov dodati in diljico bolj nazaj prestaviti.

Da se mora žrelo okenca ali premakljive diljice vselej odpreti, kedar se čebelam jesti dá, to že vsaki dobro vé, ker bi sicer čebele do koritica priti ne mogle.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* *Židne kokone kupuje* gosp. Titus Rochel & Comp. v Gradcu na Štajarskem, in sicer po 1 gold. 80 kr., če gre na funt manj kakor 300 kokonov; 1 gold. 50 kr. plačuje za 350, potem 1 gold. 30 kr. za 400, nadalje 1 gold. 10 kr. za 450 in 1 gold. za 500 kokonov na 1 funt. Če pa jih 600 ali še več pride na 1 funt, se plačuje samo 90 kr. Kokoni morajo biti že umorjeni in dobro posušeni. Vlažni, mokrotni kokoni se poprej posušé, potem na tehtnico denejo in tako izplačajo.

* *Društvo za razplod in razširjenje velikih kunic* se snuje, kakor se „Obzoru“ iz Vinice piše, v Varaždinu

in okolici njegovi. Da pa more društvo razviti zdavno delavnost, potrebuje pred vsem pravil, katera se mu le predolgo časa ne potrdijo.

* *Nova uravnava zemljiških davkov* utegne za Štajerce, kakor „Slov. Gosp.“ piše, jako nepovoljno povišanje davkov pouzročiti. Kajti drugod, na pr. na Moravskem so previsoke tarife za 30% znižali; pri nas o tem ni slišati ničesar, čeravno je očitno, da se je tudi pri nas vse previsoko cenilo.

Podučne stvari.

O naši ženski odgoji.

Dobrovoljen epistel našim gospém in gospodičinam.

Med tem, ko z veseljem opazujemo, kako v naši moški družbi slovenski živelj nemškutarskega odriva, vidimo nasprotno na našo veliko žalost, da med našim ženskim spolom po mestih švabščina vedno dalje rije.

V prvi vrsti so temu kriva dekliška odgojišča, kjer se natihome, pa trdovratno nemškutari. Naše gospodičine, ki stopijo iz dekliške šole, znajo prav lepo „tajč“ govoriti, odpirati in zapirati ustica pravilno po regelcah Šaksonskega dialektu, a malokatera zna cel stavek v slovenščini pravilno zapisati. Vrh tega so ženske še sužinje „mode“, in ker je do zdaj še zmirom „tajč“ v „modi“, zato se veselo naprej nemškutari domá, na ulicah in v salonu. Le s kršenco in kuharico se je treba meniti po „krajnsk“.

Slovenka v Trstu ti odgovori na slovenski ogovor: „mi no parlo schiavo“, in če prideš v Ljubljansko čitalnico na ples, boš na svoje začudenje zapazil, da se konverzira v tistem „aber“-jeziku, kakor v kazini. Ne rečem, da ni izjem, — da! častne izjeme se najdejo, dobijo se gospé in gospodičine, bolj izvedene o slovenski literaturi ko marsikak vseučiliščnik, a to so žalibog le izjeme.

Pa ne samo to nemškutarenje, še kaj več mora gnjilega biti v naših dekliških šolah, kajti nikjer ni videti med našimi gospémi in gospodičinami tistega zdravega duševnega gibanja, kakor, na priliko, med Čehinjami in Rusinjami. Rusinje imajo tako veselje do znanosti, do napredka, da gredó celó v daljno Švico na vseučilišče, domá v Rusiji pa zahtevajo svoje ženske gimnazije, svojo univerzo. Čehinje imajo svoj časopis, in pri vsaki priliki pokazujejo svoje rodoljubje, in svoje veselje do večje vednosti, do napredka. Večino naših krasotic pa ne veseli in ne zanima nič drugega ko lišp in koncert ali ples, in če znajo „tajč“ govoriti, mislijo, da imajo že zadosti „bildunge“, ne pomisleče, da „tajč“ govori vsaka pesternja in branjevka na Dunaji in v družih nemških mestih. Tudi Ruski profesor, ki je potoval po Slovenskem (imena se ne spominjamo več), je opazil, da je našel med našimi kmečkimi dekleti veliko več veselja za uk, ko med gospodičinami.

Marsikdo se bo morda smehljal tem tožbam in rekel, da to nima nobéne važnosti. Tudi jaz ne dajem temu — Bog vedi — kake posebne važnosti, in silno žalostno bilo bi za nas možke, ako bi v svojem političnem boji morali nježni spol na pomoč klicati. Al tega vendar ne moremo trpeti, da bi žene naše in dekleta jezik svojih móž in očetov demonstrativno zaničevale in da bi se na ljubo tisti nori babi, ki se imenuje „moda“, porivala v salonih slovenščina v kot! Kedar so ženske med sabo, naj blebetajo v svoji ljubi švabščini, kolikor jim je drago, a v naši družbi imamo pravico jih prisiliti, da z nami govorijo v našem jeziku. Vsakako pa moramo enkrat pogledati tudi v naše dekliške šole,

o dobroti zemljišč ondi dobro poznajo. S tem se zamore marsikatera nepotrebna pritožba (reklamacija) odvrniti in gospodarjem mnogo stroškov prihraniti.

Da se vcenitev na vse strani postavno izvrši, zato se bodo cenilci nadzorovali od poslancev v to odločenih od c. kr. deželne in ministerske cenilne komisije in pa vladnih organov.

Podlaga vcenitvi posamesnih zemljišč je:

- a) Vrstilna tarifa, ki nam kaže v denarjih odmerjeni čisti prinós (donesek) enega orala zemljišča za vsaki razred, vsacega obdelovanskega reda (Kulturgattung) in pa
- b) izgledki ali izgledna zemljišča (Mustergründe), katera nam dobroto dotičnega zemljišča za vsaki razred djansko pred oči stavijo.

Imenitnost vrstilne tarife in izgledkov so naši gospodarji že dobro spoznali. To nam spričuje množina pritožeb iz cele naše dežele zoper oklicano vrstilno tarifo in neprimerne izgledke. Povdarjalo se je v pritožbah, da, gledé na podnebne (klimatične) in druge razmere naše dežele in na različno rodovitnost zemlje, je vrstilna tarifa previsoka, da ni s sosednimi deželami v pravi primeri, in da so izgledki prerediti postavljeni, a da tudi tam pa tam niso tarifi primerni.

Nasproti pa ugovarjajo sosedne dežele, da je oklicana vrstilna tarifa naših zemljišč v primeri z njihovimi prenizka, in rodovitnosti zemlje neprimerna.

Nezadovoljnost je tedaj na obeh straneh.

Znano nam je, da je c. kr. deželna cenilna komisija vse ugovore in pritožbe na drobno pretresovala, in našo vrstilno tarifo, gledé na vrstilne tarife sosednih dežel in gledé na nasprotno rodovitnost in čisti prinós zemlje, posebno pa na domače klimatične in druge razmere nekoliko popravila, tū in tam nekoliko znižala, tū in tam pa tudi povišala, in jo c. k. okrajnim cenilnim komisijam z naročilom poslala, naj na njeni podlagi vcenitev posamesnih zemljišč izvršijo. Obžalujemo le, da se popravljena vrstilna tarifa ni očitno oklicala. Opustilo se je to menda zato, ker še ni od ministerske cenilne komisije potrjena, ki ima nalogo, gledati na to, da se vrstilne tarife različnih dežel med seboj vjemajo in da je druga k drugi v pravi primeri.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Gosp. Mesarjevo potovanje

o zadevah mlekarstva in sirarstva na Kranjskem.

Iz Kamniške okolice 8. julija. R. — Bili smo včeraj na tako imenovani veliki in mali planini, ki obé ste nad sv. Primožem pri Kamniku, kamor je došel naš vrli, za povzdigo mlekarstva in sirarstva tolikanj vneti gosp. župnik Mesar. Z modro in prepričavno besedo je govoril gospod obilno zbrani množici gospodarjev in pastirjev, kako si planšarji svoje pašnike lahko nekoliko izboljšajo ter s tem svoji živinici na planini pašo podaljšajo. Potem pa jih je v nemal, naj se združijo in mesto masla in malo vrednega mohanta začno sir napravljati. Njegov prepričavni in jedernati govor je nekatere pametnejše gospodarje, zlasti na mali planini, tako pregrel, da so sklenili in obljubili, prihodnje leto združeno se poprijeti sirarstva, kar Bog blagoslovi, ter jim kako pomoč nakloni.

Iz Ipave 12. jul. x. — Kakor je bilo v „Novicah“ že naznanjeno, prišel je župnik gosp. J. Mesar, na svojem popotovanju tudi v naš trg, in sicer 9. dne t. m. Še tisti popoldne ob 3. mahne jo pri najhujšem vre-

menu na Nanos, da ogleda ondotni planinski svet, oskrbovanje živine in sirarije, ter se je v nedeljo po popoldanski službi božji v tukajšnjem šolskem poslopju s svojim temeljitim, pa prav poljudnim, lahko umevnim govorom v planinskem gospodarstvu izvrstnega izvedenca skazal. — Na povabilo gosp. dekana Grabrijana prišli so ne le samo tisti, ki se s sirarijo pečajo, ampak tudi več drugih bližnjih in daljnih gospodarjev, domača duhovščina, dalje po izobraženju hrepeneči učenci iz vinorejske šole na Slapu s svojim vodjo in župnikom vred in še celó dve radovedni ženici. Gosp. Mesár je v svojem govoru najprvič pohvalil, kar je hvalevrednega našel, na pr. dobro porabo gnoja na planini, kakoršne drugod ni videl, ter je sirarje podučil, kako bi se še izboljšati zamogla; hvalil je dostojne hleve za živino, ker je zoper mraz in hudo vreme dobro zavarovana, pa tudi nasvetoval, kaj naj še spopolnijo. — Pograjal pa je na drobno nesnažnosti v sirarskem stanu, pomanjkljivost potrebnega orodja za pravilno izdelovanje sira itd. — Razlagal je lastnost mleka, njegove obstojne dele; kazal, kako se poskusi, če je pokaženo, ali s tem, da se mu je pridjalo vode, ali pa s tem, da se je smetena posnela, — kako se po pravilih umnega sirarstva iz njega sir dobiti in dalje oskrbovati more, da postane okusno blago. Povzdigoval je dalje korist sirarstva v dobro vredjeni družbi, ter spodbijal tukajšnjo nepopolno družbo na Nanosu, ker mleko, mesto, da bi ga ovčjerejci na svojo roko po najetem sirarju v družbi izdelovali, tako rekoč, le podvzetniku za dogovorjeni del sira (6—9 funtov na par ovac) prodajo, kateri potem dobiček iz njega ima, namesto, da bi ga oni sami imeli. Razlagal je konečno, kako ima taka družba biti vredjena, naznanil zapopadek njenih pravil, ter prigovarjal ovčjerejcem, naj jo sami ustanovijo in dosejanje podvzetnike odpravijo. — Gosp. župnik Mesár dovršil je tedaj prav dobro svojo nalogo in zarad tega imamo pa tudi trdno nado, da poduk ta ne bode ostal brez dobrega vspeha, marveč, da se bo prej ali slej pokazal njegov sad. Prečastitemu rodoljububu, ki Kranjskemu planinskemu gospodarstvu odpira in kaže pot boljše prihodnosti, izrekamo srčno zahvalo za njegov trud ter ga zagotovljamo, da ga ohranimo v blagem spominu.

Gospodarske novice.

* *Vinorejska šola v Mariboru* je po ravnatelju g. Göthe-u izdala račun od 1. marca leta 1872 do začetka marca leta 1875. Iz njega poizvemo, da je šola v 3 letih obiskovalo 63 učencev, večidel iz slov. Štajarskega. Stroškov z nakupom posestva vred bilo je 68 802 gld., dohodkov pa 14.058 gold. Dežela je tedaj morala določiti 54.247 gold.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Vsak, kdor se novih Kranjskih panjev poprime, bo modro storil, da si tudi toliko dzierzonziranih škatelj napravi, kolikor jih za svoje čebelarstvo potrebuje.

Res je sicer, da si čebelar, kateri ima panjove s premakljivim delovanjem, lahko na mnoge načine pomaga, in bi, ako bi bilo potrebno, tudi brez škatelj izhajal; tako na priliko: lahko močnim panjem cele satove z medom in zalego vzame, in jih bolj slabim panjovim daje; tudi lahko jemlje dobrim panjem z medom napolnjene satove, in si jih za prihodnje potrebe pri-

hrani, kar se pa, kar je vsakemu čebelarju znano, le takrat zgoditi sme, kedar so odvzeti medeni satovi popolnoma brez zalege, zakaj, ako bi si kdo take satove prihranil, kateri so deloma z medom in deloma z zalego napolnjeni, začela bi mu zalega gnjiti, in ako bi čez kaj časa tak sat z gnjilo zalego kakemu panju dal, bi ga ravno s tem okužil, da bi gnjilobe dobil v svoj ulnjak, ki je najhujša čebelna bolezen.

Kdor ima mašino, medmetalnico (Schleudermaschine) imenovano, si lahko tudi s tem pomaga, da z medom napolnjene satove iz panjev jemlje, potem pa tako izpraznjene satove zopet nazaj v panjove obeša. Ako je paša dobra, mu bodo čebele take satove kmalu zopet z novim medom napolnile, katere more potem zopet sprazniti in izpraznjene drugič v panjove položiti.

Iz rečenega je tedaj razvidno, da čebelar, ki dzierzonizirane panjove ima že tudi brez škatelj more izhajati, ker si lahko na mnoge načine pomaga, ako svoje čebele vedno doma ima, in jih vedno sam oskrbuje. Je pa pri nas prav veliko tacič čebelarjev, kateri svojih čebel nimajo vedno doma, ampak jih vsako leto, posebno ob času ajdovega cvetja drugam pošiljajo, in večidel posestnikom ulnjakov, v katere jih postavijo, v varstvo izročé; potem se pa zopet nazaj domu k svojim opravičijo. Vsem takim čebelarjem, če tudi panjove s premikalnim satovjem imajo, vendar tudi škatlje prav v prid služijo, zakaj malokater čebelar ima toliko čebel, da bi se mu splačalo, celi čas ajdovega cvetja pri njih tičati, da bi satove iz nekaterih panjev jemal in jih v druge pokladal, ali pa iz polnih satov méd izmetaval in izpraznjene satove zopet nazaj v panjove obešal itd.

Gospodarji ulnjakov pa dostikrat niso tako izurjeni čebelarji, da bi to prekladanje satov znali s pridom opravljati, večidel bi pa tudi ne marali s to rečjo se vkvarjati, ker imajo navadno že s svojim drugim kmetijstvom dosti opraviti.

Vsak čebelar tedaj, ki se v tacič okoliščinah znajde, dasiravno dzierzonizirane panjove ima, bo modro naredil, da si tudi toliko škatelj napravi, kolikor jih za svoje čebelarstvo potrebuje, da jih bolj močnim panjem naloži, kedar čebele v ajdovo pašo pripelje, in se potem lahko mirno zopet nazaj domu povrne; toda tudi škatlje naj bodo dzierzonizirane, in sicer ravno tako, kakoršne panjove kdo ima.

Kdor ima tedaj take panjove, da satnike ali romčke v zarezice poklada, naj si dá tudi škatlje z zarezcom narediti; kdor pa satnikov ali romčkov v panjih v zarezice ne poklada, mu tudi v škatljah ni treba zarezic.

Dobro je, da ima čebelar škatlje razne velikosti, postavimo, za 3, 4, 5, 6 ali še več satov, ker nekateri panjovi večje škatlje potrebujejo, nekaterim pa tudi manjše zadostujejo. Vse škatlje, naj so že za več ali manj satov narejene, naj so pa enako dolge, in sicer ravno tako dolge, kakor so panjovi široki, pa tudi visokost škatelj naj je v svetlobi ravno taka, kakoršna je visokost panjev v svetlobi, zakaj le tako je mogoče, da more čebelar satove iz škatelj v panjove, ali iz panjov v škatlje prekladati, kakor mu bolj prav kaže, brez odrezovanja.

Da mora biti tudi v škatljah med posamesnimi letvicami pičlo $\frac{1}{2}$ palca, med stranskimi satniki in stranicami škatlje pa vsaj $\frac{1}{4}$ palca praznega prostora, to že tako vsak čebelar vé, kakor tudi to, da se mora dzierzonizirani škatlji vselej pokrov proč vzeti, kedar se satniki ali romčki va-njo pokladajo ali iz nje jemljejo; vendar pa ni treba, da bi bili tudi pri škatljah pokrovec prišravfani; dobro je že, da so le z majhnimi žeblički na stranice pribiti.

Dobro je, da so tudi škatlje tako narejene, da je med satniki in pokrovom četrť palca praznega prostora, da se ne morejo kaki črvi v njih zarediti; zakaj dasiravno ob času ajdovega cvetja, kedar navadno panjem škatlje nakladamo, tistih metuljev več ni, kateri meseca rožnika in malega srpana veliko črve zalege po cvetlicah natrosijo, katero potem čebele s cvetličnim prahom v panjove nosijo, in tedaj po cvetličnem prahu črvoja zalega v škatlje priti ne more, je pa večidel že v praznem satovji, ki ga v škatlje devljemo, več ali manj črve zalege; zraven tega se pa more tudi v škatljo katera tistih sitnih veš, ki jih vsi čebelarji dobro poznajo, splaziti, in kaj črve zalege zatrositi, kakor je tudi v panjove veliko zatrosijo.

Ker tedaj ali po vešah ali pa po praznem satovji tudi v škatlje lahko kaj črvice zalege pride, zato je bolje, da se tudi v škatljah satniki stropa ne tiščé, ampak da je vmes četrť praznega prostora, da tako črvi, ki bi se utegnili v škatlji zarediti, nobenega skrivališča ne najdejo, kjer bi lahko mirno rastli, in če ne družega, vsaj toliko lahko škodovali, da bi kak satnik več ali manj poškodovali, ali pa še celó preglodali, ako bi se med satnike in pokrovček škatlje kateri vgnjezdil, in bi čebele do njega priti ne mogle, da bi ga pregnale in pokončale.

Ali so škatlje na panjove tako naložé, da satovi ležé počez, kakor v panjovih, ali pa po dolgem, na tem ni nič ležeče. (Dal. prih.)

Natoroznanske stvari.

Predznamnja toče.

Zanimivo — ali je res tako ali ne — je to, kar prof. H. Fritz („Gaea“ XI. 4. str. 244) odgovarja na vprašanje: zakaj je toče nekatera leta veliko več kakor druga? Iz skušinj si učeni mož prizadeva dokazati, da takrat, kedar se na solncu opazuje veliko maróg (Sonnenflecken), je tudi po svetu toče veliko, in to se redno primeri vsacih 11 let. Kakih 250, posebno pa zadnjih 70 let se opazuje ta prikazen, da čem več sončnih maróg, katerih bistvo pa še dandanes ni natanko znano, tem več tudi toče, — čem manj maróg, tem manj toče. Prof. Fritz pravi, da največ toče bilo je po svetu leta 1817, 1830, 1838, 1848 in 1860 in ta točna leta se skladajo z onimi leti, ko je solnce imelo obilo marog. — Se ve da taka opazovanja bi dejansko korist zarad zavarovanja pred škodo toče le tedaj imela, ko bi se moglo naprej vedeti, kedaj bode solnce zeló marogasto. Potem — če bi se namreč to do dobrega vtrdilo, da je toča v zvezi s solničnimi marogami — bi se naprej vedelo točno leto, in gospodarji bi raji zavarovali svoja zemljišča pred škodo toče. Konečno prof. Fritz še tudi to trdi, da po takih zimah, v katerih se večkrat prikažejo polnočne zarije (severne luči), toča pogostoma bije. To vse — se ve da — potrebuje pa še velikih študij, predno na take študije oprto prerokovanje vremena nam bi dalo zanesljivo vremensko pratiko.

Ozir po svetu.

Tirolsko in Tirolci.

Morda Slovencem ne bo neljubo, ako jim povem v „Novicah“ nekoliko o Tirolski deželi in njenih ljudéh. Le toliko, pravim, kar sem namreč sam videti in opaziti priložnost imel. Govoril bom pa le o nemških Tirolcih, katerim to imé prav za prav pristuje; kajti laški Tirolci niso nič družega nego Lah i po jeziku,

kafre pa 1 kvintele (solitar razstopi poprej v nekoliko vode), potem solitar in kastro zmešaj z moko v 4 osvake, in vsake dve uri daj tak osvalek bolni živini, goveji živini, ovcam in kozam ga v vodi raztopljenega vlij noter.

Človek, ki se s tako živino vkvarja, naj skrbno ravna, da se od njene sape ali krvi sam ne okuži, pa tudi kuge dalje ne zanese.

Kdor tako ravna, prav ravna, če tudi naj vé, da med najnevarnejše bolezni spada antraks.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Ker mislim, da sem zdaj novi Kranjski panj zadosti obširno popisal, se mi zdi potrebno, da še na to dvojno vprašanje odgovorim:

1. Kakošne prednosti ima novi Kranjski panj v primeri s starim Kranjskim panjem? in

2. al more čebelar z novim Kranjskim panjem tudi vse tiste koristi in dobičke doseči, kateri se sploh Dzierzonovim panjem prilastujejo?

Imenitne so prednosti, katere ima dzierzonziran Kranjski panj v primeri s starim Kranjskim panjem, in kdor nove Kranjske panjove ima, lahko ž njimi vse tiste dobičke doseže, katere oče Dzierzon svojim lastnim izvirnim panjem pripisuje.

Najimenitnejše prednosti novega Kranjskega panja so naslednje:

I.

Novi Kranjski panj ravno tako sam od sebe roji, če ga čebelar rojiti pusti, kakor stari Kranjski panj; zraven tega pa čebelar, ki nove Kranjske panjove ima, tudi sam, brez posebnih težav in brez tistega zopernega prekanjanja, lahko roje dela, in sicer al prve roje, al pa druge, kakor mu drago. Oboje sorte roji se pa dajo na več načinov delati.

Ako hočeš prvi roj narediti, delaj tako-le:

1. Potegni panj, kateri je že močan zadosti, da mu zamoreš roj vzeti, na večer, kedar se solnce že skrije, al pa zjutraj zgodaj, dokler čebele še ne leté, iz ulnjaka, položi ga pred-se na kako mizo al klop, na vsako stran tega polnega panja postavi en prazen panj, namreč enega na levo, drugega na desno, katerima pa moraš pokrove poprej proč vzeti. — Zdaj odkrij polni panj. Ako zapaziš, da se ti s pokrovom vred, kedar ga vzdigneš, tudi kaki satnik ali romček iz panja vzdigne, zasadi nož med pokrov in ta satnik ali romček, da ga tako od stropa odtrgaš in nazaj v panj potisneš; zakaj dasiravno je med satniki in stropom pol palca praznega prostora, vendar čebele še vse eno satnike sèm ter tje k stropu nekoliko prilepijo. Ko pokrov na eni strani popolnoma vzdigneš, pometi čebele, katere se ga drže, s kakim peresom al s kako mehko metlico nazaj v polni panj, in položi pokrov na stran. Potem vzemi v roke kak pripraven oster nož, da boš ž njim satove od stranic odrezoval, zakaj navadno čebele satove, če so le na satnike, ne pa v romčke delani, tudi na stranice prilepijo. — Jaz sem si za to delo poseben nožek omislil, kateri je blizo enega čevlja dolg, na spodnjem konci v podobi srpa malo zakrivljen, in na tej krivini na obeh stranéh oster, da lahko sat od stranice odrežem, naj že nož med stranico in satom navzdol potisnem, al pa na kviško vzdignem. *)

*) Tudi take nožičke si lahko vsaki čebelar pri g. Mihaelu Pakiču v Ljubljani naroči.

Taki zakrivljeni nožički so tudi za vzdigovanje satov prav pripravi, ker včasih človek satnika z roko ne prime prav lahko tako, da bi tudi nobene čebele ne pritisnil, katera bi ga potem gotovo pičila.

Tako začni posamesne satove, drugega za drugim, s čebelami vred, katere na njem visé, iz panja vzdigovati, preglej vsaki sat na obeh stranéh prav dobro, da vidiš, če ni morebiti matice na njem. Tiste satove, na katerih matice ne zapaziš, pokladaj s čebelami vred v prazen panj na desno stran, in sicer ravno tako po vrsti, kakor so v starem panju stali. Na ta način boš pred ali pozneje tudi na tisti sat naletel, na katerem boš matico dobil. Ta sat z matico in čebelami vred položi v drugi panj na levo stran. Zdaj nimaš več drugega opraviti, kakor da v panj, v katerem sat z matico imaš, še kaci 5 satov, bodi si iz starega panja, ali pa iz onega, v katerega si satove, na katerih matice nisi dobil, pokladal, s čebelami vred prideneš, in tako imaš prvi roj narejen. Temu narejenemu prvemu roju dodaj še kaci 5 praznih satnikov, kateri, kakor se že samo po sebi razume, vsaj s satovnimi začetki zaznamovani biti morajo, če nimajo povoščenih robčkov, da bo naprej delati mogel, in prenesi ga v kak drug ulnjak, kateri je vsaj pičle pol ure od tvojega oddaljen za kake 14 dni, zakaj ako bi ga koj v domačem ulnjaku na kako drugo mesto prestavil, bi ti preveč čebel nazaj v stari panj všlo, in tako bi narejeni roj preveč opešal, al se pa še popolnoma spridel, posebno ko bi imel veliko zalege, katera bi se lahko prehladila in gujiti začela. Le ako bi dal narejenemu roju prav veliko čebel in nič, al le kaj malega že godne zalege, bi ga znal koj v domačem ulnjaku na drugo mesto prestaviti, ker prav vse čebele ne gredo nazaj v stari panj; vendar je zmiraj bolje in bolj varno, da se narejen roj v drug ulnjak prenese.

Ko si tako plemenjaku prvi roj vzel, položi zopet vse satove, katerih nisi roju dal, nazaj v stari panj, pa tako, da bo eden zraven drugega stal, ne pa tako, da bi, na pr., če si iz srede starega panja kaci 5 ali 6 satov za prvi roj vzel, tamkaj prazen prostor pustil, dodaj tudi staremu panju nekaj praznih satnikov, in potem ga postavi zopet nazaj v ulnjak na tisto mesto, kjer je poprej stal.

Čebele bodo sicer malo časa nekaj žalosten glas od sebe dajale, in sèm ter tje letale, ker so matico zgubile; ker pa mlado zalego še imajo, se bodo kmalu potolažile in bodo brez odloga začele tiste, želodu podobne in pobešene stolpiče delati, v katerih si hočejo nove matice zarediti.

Panj, kateremu se prvi roj vzame, ima navadno čez 14 dni že mlade matice izležene, katere začnejo peti, če je še močan zadosti, in če misli še rojiti. Meni taki panjovi, katerim prve roje vzamem, največkrat 17. dan potem rojijo, ko sem jim stare matice vzel, in mi tako sami od sebe druge dajo. Primeri se mi pa tudi včasih, da mi nekateri že 15. ali 16. dan druge dajo, nekateri pa tudi še le 18. ali 19. dan, če ga je kako slabo vreme v rojenji zadrževalo.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Podučevanje o bistvu in zatiranji trtne uši v Klosterneuburgu se je začelo, kakor so „Novice“ že povedale, 26. dne t. m. in traja do 31. Namen tega poduka je, da se vinorejci popolnoma seznani s tem škodljivim mrčesom, ki ga je naš 26. list v jasni podobi pokazal, in se pridobijo na tej poti tudi izvedenci v smislu postave od 3. aprila t. l. (drž. zak. št. 61). Ta poduk razjasnuje: 1) o natori in življenji te uši (6 ur,

gih odpadkov, ličinke v gnoj pridejo in s tem vred v vinograde.

Naj tedaj vinorejci pozor imajo na to reč, kakor tudi sploh na to škodljivo žuželko.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Če ima pa plemenjak, kateremu prvi roj vzameš, že matično zalego zastavljeno, in je tako že sam bolj ali manj za rojenje pripravljen, se bodo nove matice že prej kakor v 14 dneh izlegle, in panj bo še prej k drugim rojil.

Kedar vendar takemu plemenjaku, kateri je že sam bolj ali manj za rojenje pripravljen, prvi roj vzameš, pazi na to, da boš vso matično zalego v starem panju pustil, zakaj če narejenemu prvemu roju kaj matične zalege daš, bi ti utegnil ta, potem, kedar se matice izležejo, še rojiti, tako pa bi ti preveč opešal.

Iz tega, kar sem ravno povedal, že vsak lahko spozna, koliko truda in časa si čebelar lahko prihrani; če le prve roje na ta način dela, pa bo imel gotovo tudi več rojev, če svojim plemenjakom prve roje tako jemlje, kakor sem povedal, ne pa če jih prosto rojiti pusti, kakor bi se jim poljubilo.

Ako ti, recimo, 20 panjev čez zimo ostane, in tem plemenjakom meseca aprila pridno kladeš, pa je zraven tega tudi še pomlad dobra, bodo tvoji plemenjaki v prvi polovici meseca maja gotovo že tako močni, da jim boš lahko prve roje jemati začel. Če tedaj 10. dan maja začneš svojim panjem prve roje jemati, jih prav lahko do 15. maja vsem vzameš, zakaj vsako jutro prav lahko po dva, in vsak večer tudi prav lahko po tri narediš, če pa je kak dan deževen, lahko tudi čez dan roje delaš. Tako boš imel okoli 15. maja že 40 panjev. Potem ne boš imel kacic 10 dni s čebelami nič opraviti. Okoli 25. maja ti bodo panjovi, katerim si prve roje vzel, začeli s pevkami rojiti, in ti bodo v enem tednu, tedaj do 1. junija, če ne celó vsi, saj po večem, sami roje dali, tako, da smeš računati, da boš v začetku junija že kacic 55 panjev imel, ako bi ti jih tudi četrti del, tedaj 5 nič ne rojilo. — Da boš moral ta teden na čebele paziti, ko ti bodo rojile, tega mi ni treba praviti. Potem, ko ti bodo panjovi, katerim si prve roje vzel, drujce dali, ne boš imel zopet kacic 14 dni ali tri tedne s čebelami nič družega opraviti, kakor to, da jim včasih jesti daš, in da izrojenkam in drujcem, ako ti kateri pri prašnji matico zgubi, pomagaš. Kako pa to? — o tem bom poznoje govoril.

Ako rojem, katere si od 10. do 15. maja naredil, pridno kladeš, in je zraven tega še paša dobra, bodo, če ne prej, saj čez kacic 5 tednov, tedaj okoli srede junija, že spet tako močni, da jim boš nekako od 15. do 20. junija lahko še enkrat prve roje vzel. Tako iz svojih 20 plemenjakov, ki si jih čez zimo pustil, že pred kresom utegneš imeti kacic 75 panjev. Od 20. do 30. junija ne boš imel zopet s čebelami nič posebnega opraviti. Prvi teden meseca julija boš moral pa zopet na roje paziti, ker ti bo gotovo več tistih panjev, katerim si od 15. do 20. junija že drugič roje vzel, v tem tednu še s pevko rojilo. Tako dobiš iz 20 plemenjakov na zadnje kacic 80—90 panjev, brez posebnih sitnosti in težav, in ni ti treba celo poletje pri ulnjaku tičati in oprezovati, kedaj se bo poljubilo temu ali unemu panju rojiti.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Nova ljudska šola.

Neovržljiva resnica je, da dobra šola je glavna podlaga omiki in izobraženosti.

Dobra šola, ki na vse strani zadostuje, pa mora kršanska biti; zakaj le iz take šole prihajajo pravi značaji, reči smem, strokovnjaki, vsak v svojem delokrogu. Cerkev dobiva goreče oznanovalce sv. vere, država zveste in vestne služabnike, marljive poslovniške, kmetiški stan izvedene, trdne možake, ki se zavedajo sebe in svojega naroda itd.

Žalibog pa, da sedanje šolstvo nikakor ne vstreza tem blagim namenom! Podlaga je puhla, brezverska, puhlo je vse šolstvo, ker ga ni družega ko lepa lupina, jedra pa ne. To je gotovo prva in poglavitna napaka našega šolstva.

Velika napaka je tudi to, da je en čevelj umerjen gosposkim in kmetiškim nogam. Gosposki „frak“ vendar ne „paše“ kmetiškemu hrbtu! In kdor količkaj pozna šolski prah, vedeti mora, da šole po mestih morajo drugače vravnane biti memo šol na kmetih. Tam naj se otroci šolajo za prihodnje stanove; kmetiški otroci pa so že v stanu kmetiškem. Hoče li kdo družega kruha iskati, naj gre v mesto šolat se; tedaj naj se ne tirjajo od kmetiških otrok reči, ki jih za svoje potrebe nikoli potrebovali ne bodo; naj se ne vsiljujejo v kmetiško šolo predmeti, ki potrebnim edino le čas kradejo. Zato tako lep vspeh pri „novo-jernih“ šolah! Po več let otroci v šolo hodijo in še najpotrebnejših reči ne znajo, katerih bi se vendar morali naučiti v par letih.

Vzrok tega so liberalni, le teoretični „šolskopostavokovači“. Oni so mislili, da učitelji bodo mesto otrok odraščene v šolo dobivali, ki lahko po pet ur v šoli sedé in kojih pamet „zna tudi že več kakor hruške peč“. Vendar bi bili morali prevdariti, da otroške moči ne morejo toliko prenašati kakor odraslega človeka; otroci so še preslabi na duhu in telesu; njim se sme le toliko naložiti, kolikor premorejo v takih letih nesti. Je li pametno celo rajdo predmetov odmeriti nižim šolam?! (Na neki 4razredni šoli sem jih v 4. razredu naštel menda 16!)

Za božjo voljo, otroci si jih še zapomniti ne morejo po imenu, nikar še kaj prida naučiti se jih! To se pravi mučiti učitelja in otroke; da bi bilo pametno število le koristnih in potrebnih predmetov, manj bi bilo šolskih ur treba in učitelji bi lože te predmete bolj temeljito predlagali, otroci pa lože si jih zapomnili.

Toda, kakor sem že prej rekel, sedanje šole so le formalnost; lep kompliciran stroj, poln raznovrstnih „šolskih koles“. Naj med vsemi le na eno pisarijo opozorujem. Pogledite, koliko zatega časa učitelj v šoli porabi le zato, da otroke skoro vsaki dan dopoldan in popoldan prebere, in zamujene ure vestno v zapisnik začrta iz strahu pred „inšpektorjem“. Kaj bi pač „bavbav-inšpektor“ dejal, ako pride šolo nadzorovat, pa zapisnikov skoz in skoz napolnjenih ne najde?!

Prebrisani pa so bili precej v začetku vsi „šolski kovači“; oni so konečne preskušnje odpravili, že naprej vedé, da take šole bodo le slab sad donašale in sitno bi bilo, ko bi se koncem šolskega leta revščina in sramota njihovega „deteta“ očitno pokazala — vpričo obilnih nazočih poslušalcev!

Ljudstvo je že zelo nevoljno nad tako šolo, ker morajo otroci večkrat zelo daleč v šolo hoditi v najhujši vročini, zraven se primeroma pa prav malo naučé, pa še več: z globo kaznujejo! Zakaj? — zato, ker mora fantek ali deklica živino pasti, otroka doma varo-

nadejati dalje časa slabega vremena, večidel hladno-deževnega.

Nagle nevihte je pričakovati, če čebele še pri solncu in lepem vremenu plašne in v tropah domu hité ter se druga čez drugo skozi žrelice rinejo. Zato si čebelar prizadeva, da roj, ki se noče vvesti, ali znabiti celó namerava pobegniti, s tem goljufá in primora se vvesti, ali v panj nazaj iti, da napravi gromu enak ropot, ali z brizgijo dež posnema.

Zdi se nam, kakor bi matica posebno poznala, kdaj bo zgodnja ali pozna spomlad ter tudi prej ali pozneje prva jajčica leže; tudi je znano, da mnogo zalege na spomlad obeta dobro rodovitno letino, nasproti malo zalege slabo, nerodovitno leto. Po „Slov. Čeb.“

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

2. Prvi roji se pa tudi tako lahko delajo, da plemenjaku, iz katerega hočeš roj narediti, le matico in nekaj malega čebel vzameš, druge čebele pa pri družih panjevih nabereš. Vzemi na priliko, plemenjaku, iz katerega hočeš prvi roj narediti, le kaka dva sata, in sicer najprej tistega, na katerem si matico zapazil, in potem še enega, in položi ta dva sata s čebelami in matico vred v prazen panj, in panj zapri. Zdaj pa pojdi v druge panjove čebel iskat, kolikor jih še potrebuješ, da bo roj, katerega delaš, zadosti močan. Čebele pa lahko na mnoge načine dobiš. Odkrij — na priliko — še kake tri ali štiri druge plemenjake, kateri še stare matice imajo, in vzemi vsakemu en sat, ali pa, če je kateri bolj močan, tudi dva, in vse te satove s čebelami vred postavi v en prazen panj, in ga za kake dobre pol ure zapri, da se čebele sprijaznijo in pa spoznajo, da matice nimajo. Čez dobre pol ure pa vse te satove s čebelami vred v oni panj prestavi, kjer matico imaš; in tako imaš roj narejen. Ko boš pa satove iz družih panjev jemal, pazi dobro na to, da ne boš enemu ali drugemu matico vzel, ker bi potem roj, katerega delaš, dve rodovitni matice dobil, katerih ena bila bi potem gotovo umorjena. — Če tedaj na kakem satu matico zapaziš, obesi ta sat nazaj in v stari panj ali ga pa nazaj v drug prazen panj postavi, da boš zopet iz tega panja, v katerem si ravno matico dobil, še en prvi roj naredil.

Če se ti pa težavno zdi, cele satove iz panjev jemati, in tako, kakor sem ravno rekel, čebel za nov roj iskati, si moreš tudi tako le pomagati:

Vzemi nekaterim bolj močnim panjem vsakemu po kake dve ali tri žlice čebel, te čebele vsipaj v prazen panj tako dolgo, da jih za en roj zadosti nabereš; zapri panj, v katerem te tako nalovljene čebele imaš, za kake dobre pol ure, da se dobro zavedó, da matice nimajo, na zadnje pa vse skupaj v tisti panj spusti, v katerem staro matico in njene čebele imaš. — Če le kakim peterim ali šesterim bolj močnim panjem po dve ali tri žlice čebel vzameš, jih imaš že za en roj zadosti. To se močnim panjem prav malo pozná, ker se čebele poleti, posebno v dobri paši, grozno hitro zalegajo. Čebele iz močnih panjev pa tudi prav lahko dobiš, ker jih navadno poleti, posebno o južnem vremenu, zvečer in zjutraj, cele kupe pred žrelom na sprednji končnici sedi, pa tudi na zadnjih končnicah znotraj se jih navadno veliko drži. — Ni ti tedaj družega treba, kakor da čebele, katere na sprednjih in zadnjih končnicah svojih močnih panjev dobiš, hitro v prazen panj ometaš, in v malo minutah jih boš imel za celi roj zadosti.

Z najmanjšo težavo boš pa potrebne čebele za nov roj dobil, če kaj z medom bolj ali manj napolnjenega satovja imaš. V tacih okoliščinah ti namreč ni družega treba, kakor da v nekatere bolj močne panjove, in sicer v vsacega en z medom nasmeten sat vtakneš. Čebele bodo hitro na te medene satove planile, in kedar bodo méd iz njih srkale, hitro satove s čebelami vred iz panjev poberi, in v drugi prazen panj postavi. Če pa le prazne satove imaš, jih prej malo z medom ali medico pomaži, predno jih v panjove postavljati začneš.

Čez kake pol ure pa te satove, na katere si čebele vjel, v oni panj prestavi, v katerem matico imaš, in roj je narejen. Dodaj mu še kake 3 ali 4 satnike, da bo lahko naprej delal, in ga kam drugam prenesi.

Iz raznih panjev čebele jemati je posebno takrat potrebno, kedar se hoče takemu plemenjaku prvi roj vzeti, kateri še ni močan, da bi se mu móglo toliko čebel vzeti, kolikor se jih za en cel roj potrebuje.

Tukaj pa moram opomniti, da naj čebelar, kateri take roje dela, na to dobro pazi, da bo čebele le takim panjem jemal, kateri stare matice še nimajo, zakaj ako bi nekaj čebel iz tacih panjev nabral, katerim je že poprej staro matico vzel, ali kateri so že sami od sebe prvokrat rojili, nekaj pa takim, kateri še stare matice imajo, bi se take čebele med sabo sklale, in ko bi jih na zadnje v oni panj djál, v katerem matico za novi roj ima, bi mu prav lahko še matico umorile. Vsega tega se pa ni treba bati, če so vse čebele le iz tacih panjev vzete, kateri še vse stare matice imajo.

Skoraj še lože in tudi bolje, kot prve roje, je družce delati. Družce pa imenujem take narejene roje, kateri si morajo mlade matice še le izleči. Tudi družci se lahko na več načinov delajo, in sicer:

1. Vzemi plemenjaku, kateri je že precej močan, kacih 5 ali 6 satov z zalego in čebelami, katere se jih drže, in prestavi vse skupaj v drug prazen panj, in družec je narejen. Pazi pa na to, da plemenjaku, iz katerega družca delaš, staro matico pustiš, in da je vsaj v enem satu, katere za družca iz plemenjaka vzameš, še mlada, nepokrita zalega.

Ako na priliko enemu plemenjaku v začetku maja tako družca vzameš, se bo plemenjak v kacih 3 ali 4 tednih že spet tako opomogel, da mu boš lahko proti koncu maja meseca ravno na ta način že družega družca vzel, in okrog kresa že tretjega.

2. Ako je plemenjak posebno močan, se mu lahko tudi dva družca na enkrat vzameta. Na priliko: Ti imaš dzierzonziran Kranjski panj, kateri je prve dni maja že poln. Novi Kranjski panj ima 18 satov. Vzemi tedaj prve dni maja iz tega močnega plemenjaka deset satov z zalego in čebelami, postavi jih v dva prazna panja, in sicer v vsacega pet. Tako imaš na enkrat dva družca narejena. Skrbeti moraš pa za to, da vsaki narejen družec tudi vsaj en sat z mlado zalego dobi. Ker ti zdaj v plemenjaku ostane še stara matica in 8 satov z zalego in čebelami vred, bo proti koncu maja že spet tako močan, da mu boš lahko že tretjega družca vzel in če gre vse po sreči, okoli kresa še četrtega.

3. Še lože, kot prvi roji se tudi družci dadó tako delati, da se čebele iz več panjev jemljejo. Na priliko: ti imaš kacih 5 ali 6 plemenjakov, kateri so prve dni maja že precej močni. Vzemi tedaj vsakemu en sat s čebelami in zalego, in postavi vse te satove v prazen panj, tako si iz svojih 5 ali 6 plemenjakov prvega družca naredil. Gledati pa moraš na to, da nobenemu plemenjaku matice ne vzameš, in da novo narejen družec vsaj en sat z mlado zalego dobi. Čez kacih 5 ali 6 dni boš lahko zopet vsakemu plemenjaku en sat vzel in tako boš imel družega družca itd. Tako boš iz svojih

5 ali 6 plemenjakov prav lahko do kresa že kaci 8 do 10 družcev naredil, posebno če je paša dobra in če plemenjakom še malo kladeš. Če ti bo šlo vse po sreči, bodo tvoji plemenjaki o kresu še ravno tako močni, kakor so bili prve dni maja, ko si jim začel roje jemati al pa še močnejši. Ravno s tem namreč, da svojim plemenjakom čez vsacih 5 ali 6 dni po en sat s čebelami in zalego vzameš, boš svoje čebele še posebno k pridnosti in delavnosti priganjal, in sirote se bodo vse prizadejale, da bodo škodo, katero jim s tem narediš, da jim en zaleženi sat s čebelami vred vzameš, kakor hitro jim bo mogoče, zopet popravile.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Letna šolska sporočila.

(Dalje.)

Novomeška realna viša gimnazija je preteklo šolsko leto štela 100 dijakov (96 javnih rednih, 4 privatne in 1 izrednega), med katerimi je bilo Slovanov 96, 4 pa so bili Nemci. Čeravno nočemo prezreti tega, da v Ljubljani, glavnem mestu, bivajo nekateri pravi Nemci, katerih sinovi v tukajšnje šole hodijo, nam vendar poročilo Novomeške gimnazije kaže, kako posebno realka Ljubljanska „fabricira“ Nemce, ki je memo 163 dijakov slovenske narodnosti naštel — 138 Nemcev! Hočeš ali nočeš ti Ljubljanska realka, moraš biti „deutsche Oberrealschule“, kajti minister Strehmajer jo je tako imenoval, in vodstvo realnino skrbno posluša ministrove besede. — Profesorjev in učiteljev za obligatne nauke je bilo na Novomeški realni gimnaziji z vodjem vred 11 (med temi 4 gospodje očetje frančiškani), 3 so bili suplentje. Slovenščina se menda na tej gimnaziji ne zanemarja, čeravno iz poročila ni razvidno, kako daleč sega ta nauk. Na čelu poročila stoji latinsk sestavek. — V katere višje šole se podadó dijaki, ki so preskušnjo zrelosti prestali, ni iz poročila razvidno. — Iz gimnazije Celovške, kjer je preteklo leto bilo 229 dijakov in preskušnjo zrelosti delalo 21 osmošolcev, se nobeden ne podá v bogoslovne študije, iz Mariborske gimnazije pa, kjer je 22 dijakov delalo preskušnje zrelosti, stopita le 2 v bogoslovje. Če stvar tako naprej pojde, kmalu ne bo duhovnov.

Politične stvari.

Duhovščina in politika

pa prijatelji onega načela, kateremu se dandanes pravi „modus vivendi.“

Ne le posvetnjaki, tudi nekateri duhovniki so še zdaj teh misli, da politika in kar se nje tiče, duhovna nič ne briga. Nasprotnih dobro vtemeljenih dokazov je jako mnogo že bilo brati in slišati, vendar naj sledé tu besede iz pastirskega pisma slavnega orientalista Hanneberga, škofa Speierskega, ki jih je pisal o volitvah za deželne zbore; te so take, da morajo zdramiti tudi najbolj mlačnega duhovnika zato, ker je ta škof le učenjak in se s politiko nikdar pečal ni. Ta mož, učenjak in strogo cerkvenega mišljenja, pravi:

„Nikdar se ni ne vera toliko prizadevala pridobiti si gospostvo sveta, ko sedaj. Nič manjšega ne name-rava, ko spodkopati šege, da, celó obstanek vere krščanske v rodovini in šoli. Ničesa ne črti hujše, nego katoliško cerkev, ker ona edina hrani vero Kristusovo

celo ter izrazuje jo z ono močjo, ki vpliva na življenje. Deželni zbori so ali orodje za preganjanje in razdevanje cerkve in krščanske vere, ali pa jez zoper pogubljive prizadeve nevere. Če je krščanstvo temelj sreče domovine naše, potem je pravega domoljuba naloga naklepom nevere se vstavljati. Načrt vničevanja je že delan, izpeljevati se je jel že na severu in jugu. Ni je nesreče, ki bi Bavarsko zadela huje, nego če bi se v tej deželi tudi pričel boj zoper katoliško cerkev in če bi morali sklepi deželnega zbora kovati orožje za razdevanje. Tedaj je dolžnost vseh katoličanov, vseh onih, ki se hočejo katoličanstva držati, da po dobrih volitvah delajo jéz pogubnim postavam in preganjanju cerkve. Pomagajte tudi vi, ljubi verniki, kolikor morete, odvracati tudi od naše dežele veliko nesrečo s tem, da volite le take krščanske možé, ki imajo dosti pameti in poguma vstaviti se preganjanju cerkve. Držaje se svoje volilne pravice, kakor vam vest velevala, mirno in trdno in oziraje se le po katoliških možéh skušenega značaja, ki imajo pogum in pamet poganjati se za najdražji blagor domovine, zlasti pa za svete pravice cerkvene, ne delate nikomur krivice. Ne dajte se oplasiti, če slišite krivično očitaje, po katerem skušajo zmotljeni duhovi omajati pogum pravih domoljubov. Nikar ne prašajte tako bojazljivo, bode li prizadevanje vaše imelo gotov uspeh; tudi naj se vam čete cerkvenih sovražnikov ne zde premočne. Zveza njihova utegne biti trdna, al le pravica pridobi veljavno zmago. Vam bodi zadosti notranja moč prave ljubezni do domoljuba in zvesta vdanost veri. To utegnejo začasno in na kakem kraju krivično soditi, celó zatreti; Bog dopušča skušnjave, da poskusi zvestobo pravih častilcev svojih.“

To so gotovo besede, iz katerih je razvidna dolžnost duhovnikov pečati se tudi s politiko. Vendar in žalibog je zdaj še povsod takih, katerim se vsako politično delo „sitno“ zdi, ki se rajši podajo temu, kar je, in iščejo svoj „modus vivendi“ v tem, da se vklanajo, ustavoverne delajo in volijo, kakor je gospôski ljubo, le da bi se ne zamerili. Na ta način se pa „državna cerkev“ tako lepo in na tihem vtrjuje in čez nekoliko let utegnemo imeti cerkev kot državno ustanovo, — vpeljeno ne po znanih pruskih sredstvih, marveč po prijetnem potu omenjenega „modus vivendi“.

Neki cerkven list piše: „Kako osodo bi naklonili naši katoliški cerkvi oni, ki bi jo radi zvezano izročili državi ter ponižali jo do državne naprave, to kaže najbolj stan, v katerem je Ruska državna cerkev. Rus Košeljev, carstvu in razkolništvu zeló vdan mož, ga popisuje tako-le: „Stan naš je gledé cerkve jako neugoden, celó obžalovanja vreden. Uraden duh, uradniško hrepenenje po moči, uradniška prevzetnost in častiželjnost navdajajo vse naše duhovstvo, nižja duhovščina se je pogreznila do priprostih rokodelcev in spolnuje svoje dolžnosti tako, kakor krojač izdeluje obleko ali čevljar obuvala, in to iz edinega nagiba, da se sicer ne lahko, al vendar smrti glada obvarovana po svetu prebije. Viši duhovniki naši, dasiravno so redovniki, ki so se odpovedali svetu, vendar cenijo križice in zvezdice ter trakove tako, da se po naših slave najbolj hlepni mogočnjakih ne dajo prekositi v tem; tako veljave željni, tako malo človekoljubni so, da s podložno jim duhovščino prav tako ravnajo, kakor nekda nekateri grajščaki s svojimi podložnimi. Tudi denarnega dobička ne zaničujejo; za blagoslovljenje cerkva, za pogrebe in druga cerkvena opravila jemijo najrajše zeló velike zneske. Gledé počasnosti in obširnega pisarenja so še za civilnimi uradniki; za to pa, ali se brigajo samostani in posvetni duhovniki za podučevanje ljudstva ali ne, jim ni prav nič mar. Največi del samostanov ne daje ljud-

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Ako so tvoji plemenjaki, katerim si meseca maja in junija tako drujce jemal, okoli kresa še zelo močni, potem pa proti koncu junija še vsakemu en cel prvi roj vzemi, kakor sem zgoraj pod števil 1 povedal, ko sem o narejanju prvih rojev govoril. Štirinajst dni potem pa, ko si plemenjakom prve roje vzel, moraš zopet na to paziti, ali ti ne bo eden ali drug peti začel; ta ti bo potem skoraj gotovo okoli srede julija meseca še sam s pevko rojil.

Če pa letina ni dobra, in tvoji plemenjaki, katerim si meseca maja in junija drujce jemal, okoli kresa niso tako močni, da bi lahko vsakemu enega prvega vzel, bodo gotovo tako močni, da boš lahko vsakemu proti koncu junija enega celega drujca vzel, in sicer tako, kakor sem ravno poprej pod števil 1 omenil, ko sem razlagal, kako se drujci delajo.

Ako se ti pa ne poljubi, da bi vselej, kedar kakega drujca tako delaš, vsih 5 ali 6 plemenjakov odkrival, moreš pa tudi tako-le delati: Vzemi le enemu plemenjaku kaka dva sata, in postavi ju s čebelami in zalego v prazen panj, potem pa še pri družih plemenjakih toliko čebel naberi, kolikor jih potrebuješ, da bo drujec zadosti močan. Naberi si pa že potrebne čebele tako, da jih iz končnic svojih plemenjakov namesteš, al pa da jih na medene satove naloviš, ti jih ni potreba za kake pol ure v drug prazen panj zapirati, da bi se poprijaznile in spoznale, da matice nimajo, kakor takrat, kedar kaki prvi roj iz raznih panjev delaš, ampak spravi jih naravnost v oni panj, v katerem že dva sata s čebelami in zalego imaš, ker si namreč vse tako nalovljene čebele le iz tacihi plemenjakov vzel, kateri vsi še stare matice imajo, se ti ni treba prav nič bati, da bi se med sabo kaj sklale, pa tudi ne, da bi ti matico umorile, ker je še nimajo, ampak jo bodo še le leči začele.

Delaj pa že drujce tako ali tako, vsakemu dodaj potem, kedar bo narejen, še nekaj praznih satnikov ali romčekov, da bo lahko brž naprej delal, in prenesi ga za nekaj časa v kak drug ulnjak. Če vendar pri ulnjaku, v katerega svoje narejene roje prenašaš, nimaš nobenega človeka, da bi na nje pazil, potem pa moraš za to skrbeti, da svoje narejene drujce čez kaceh 10 ali 12 dni zopet nazaj domú spraviš. Čez 10—12 dni bodo čebele na panjove, iz katerih so bili roji vzeti, že toliko pozabile, da se bo le malokatera več nazaj v stari panj povrnila. Znalo bi se ti namreč prigoditi, da bi eden ali drugi tvojih narejenih drujcev, posebno če si bolj močne delal, potem, kedar si bodo mlade matice izlegli, še sam od sebe rojil, in tako bi ti lahko več ali manj tacihi rojev všlo, ako bi svoje narejene drujce predolgo časa brez čuvaja v tujem ulnjaku pustil.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

Rodoljubna opazka.

Gledé pisave domačih krajev gremo na roko svojim nasprotnikom; začeli smo sami izpodrivati domača imena in vrivati slovenskim trgov in vasesm ptuja imena.

Sedaj berete večkrat bodi-si v koledarjih ali pa v kakem slovenskem listu, na priliko: Servola namesto Škedenj, v Dekanih namesto v Pasji vasi, v Mujah namesto v Milah, Portule namesto Operto, Ospó namesto Osp.

Nekdaj je slovenski živelj toliko vplival, da domača imena slovenskih krajev so rabili tudi inostranci, predelali so jih le toliko, da korenika je ostala slovenska, le končnica bila je primerna inemu zvuku, na priliko Pasja vas = Pšianum ne Villaducaina, Rodik = Rodichianum, Vrem = Urem, Trst = Trieste. Bodimo dosledni in če iz Slovenije si lahko napravimo „Tabula rasa“.

* *Mali prirodopis s podobami za narodne (ljudske) šole in za prvi poduk na viših dekleških šolah.* Spisal prof. dr. Evgen Netoliczka, poslovenil Ivan Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru. V Bernu 1875.

Prirodopisi, obširnejši ali krajši, mladini šolski ali gospodarjem namenjeni, s podobami so ena leta že na dnevnem redu, in prav je to. Natoroznanstvo je vsakemu človeku potrebno, podobe pa mu pot gladijo v razne kroge. Bodi otrok ali starec, rad gledaš po podobah razjasnjeno, kar suha beseda uči. Ni tedaj odveč, da je prof. Netoliczka za ljudske šole in vzlasti za dekleške zložil novo knjižico z obilnimi podobami živalstva in rastlinstva s kratkim dodatkom rudinstva. Gosp. Lapajne-tu pa gre hvala, da jo je, ogibaje se samovoljnih novotarij, lepo poslovenil. Po vsem tedaj je „mali prirodopis“ tako napravljen in opravljen, da ga moremo toplo priporočati občinstvu. — Kar pa se tiče pisave slovenskih, ljudskim šolam namenjenih knjig, smo imeli že večkrat na jeziku, naj danes povemo. Tudi v „malem prirodopisu“ kakor v družih knjigah za ljudske šole, v „Tovaršu“, „Vertcu“ itd. nahajamo še zmirom „Bernó“, „kert“, „germ“ itd. namesti „Brno“, „krt“, „grm“. Brez dvombe je taka različnost v pisanju škodljiva in ovirna napredku. Po zgledu Miklošičevem, Vukovem in vzoru Českem izpušča se že davno v večem delu knjig in časnikov oni e, ki manj vajenega čitatelja le moti v izgovarjanju, ki ne bode „Brno“ rekel, ampak Bêrno; tako je imel v Ljubljani na velikem trgu čevljar Grm napis „Germ“ in hoté ali nehoté so ga memogredoči ljudje brali za „Gärma“. Tem nepriстойniša je pa taka oblika, ako se pomisli, da šolske knjige gimnazijam in realkam namenjene je nimajo več, in še v časnikih, ki pišejo „terd“, „kert“ itd., nahajamo družih neopravičenih novotarij na kupe! Sine ira et studio“ smo hoteli to svoje mnenje vsakemu razodeti, ki more pomagati, da se odpravi grajana različnost.

* *Uzajemna „abeceda“ jugoslavjanska.* — To je naslov neki novi „abecedi“, ki jo je letos „po dolgoletnem in neprestanem trudapolnem delu“ iznašel gospod Z. P. Ognjoslav. Na svetlo je prišla v Blaznikovi tiskarni v Ljubljani; dobiva se v vsaki boljši knjigarni in knjigovezalni (sic) cele Ilirije.

Vzajemnost! vzajemnost slovanska! Kako sladka beseda si ti! Koliko se je že o njej pisalo in govorilo! In zdaj, ko curkoma teče kri slovanska na jugu — kje si, Slovan, da ne bi ti žila hitreje bila? da bi se ti srce ne unemalo za slovansko vzajemnost? Kdo vé, ali ne bode kri, ki jo katoličan in staroverec za vero in svobodo skupaj prelivata, rodovitno seme jugoslovanski vzajemnosti? Kalí jo — kakor znano — zraven vérske razlike, vnjanja nje oblika — pisava. Tù latinica, tam cirilica! Evo, kitajski zid med brati! Bomo se li kedaj zedinili? Da bi mi latinico popustili, katere se je že skoraj ves izobraženi svet poprijel, katere se že tudi nemški učenjaki čedalje bolj poprijemajo *) — ni verjetno. Tedaj bode treba, da se vda manjšina. To je moje menjenje. Tega menjenja

*) Še celó Ljubljanski gimnazijski letnik je letos z latinico tiskan. In vsak dijačič, ki hoče biti kaj več, ko njegovi tovariši, piše nemške sestavke že z latinico. Pis.

Vrtec **C** na drugi strani je botaniški vrt; on ima grede na štiri vogle, kamor se sejejo različne rastline, trave, detelje ali sicer koristne rastline, pa tudi strupene, da se šolska mladina podučí o koristnem in škodljivem rastlinstvu.

B ste drevcesnici za sadno drevje, jako važni za šolski poduk; tukaj se že stareji učenci vadijo saditi, cepiti in sploh gleštati sadno pritlično in visoko drevje.

G kaže mesto za majhen čebelnjak, v katerem je učitelju lepa prilika, bolj odraščeno šolsko mladino podučevati v čebeloreji po Dzierzonovi sistemi.

H kaže mesto za gnojišče mešanega gnoja (kompost), ki se ne sme pogrešati v nobenem šolskem vrtu.

Okoli šolskega poslopja se lahko naredijo brajde za trto ali sadno drevje.

Okoli tiste strani vrta, ki je obrnjena na cesto, naj se naredí lesena ograja, ostale tri strani vrta pa naj se obdádó z živo mejo, za katero se posebno murba priporoča, da se tako mladina tudi nekoliko vadi v murbo in sviloreji; **F** kaže vodnjak (štirno), **E** pa je zasadišče visocega sadnega drevja.

Kako velik naj je šolski vrt, to se ravna po okoliščinah vsacega kraja in pa po premoženju šolske občine. Če ne more biti velik, bode naj majhen; stavimo pa, da bode vsacemu všeč, če je po tej podobi osnovan. Domači bodo veselje imeli nad takim vrtom, pa tudi tujec, ki bode memo šel, ga bo radostno ogledaval, pa rekel: čast in hvala šoli, ki ima tak vrt!

Ker pa so šolska poslopja večidel že poprej bila, predno so se začeli napravljati šolski vrti, se vé da oni ne morejo tako tikama šole biti, kakor naša podoba kaže; al to nikakor ni zadržek, da se na drugem mestu postavljeni vrt vendar tako vredi, kakor je načrtan na tej podobi.

Naj bi ta izgled po vseh slovenskih krajih prestrojil šolske vrte na korist naši mladini pa tudi odrašenim našim gospodarjem in gospodinjam!

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Tako more tedaj čebelar, ki nove Kranjske panjove ima, na mnoge načine, in sicer brez posebnih težav sam delati roje. Da to je imenitna prednost, katero že v tem oziru novi panj ima v primeri s starim, vsak lahko spoznava, še posebno pa, ako naslednje reči malo bolje pomisli:

1. Kdor sam roje dela, jih prav gotovo vsako leto lahko več naredí, kakor bi jih sicer dobil, če svoje čebele prostovoljno rojiti pusti.

Ako je spomlad zgodnja in sploh letina čebelam ugodna, bo čebelar, kakor sem že zgoraj dokazal, prav lahko toliko rojev naredil, da mu na vsacega plemenjaka, kar jih je čez zimo ohranil, pride po troje; nasproti pa čebelar, ki svojim čebelam pripusti, da mu rojijo, kakor se jim poljubi, tudi v dobrih letinah ne more čez dvoje rojev na enega plemenjaka računati. Kdor namreč kaj prida plemenjakov čez zimo pusti, se mu bo tudi v dobrih letinah navadno prigodilo, da mu eden ali drugi celó nič rojil ne bo, nekateri mu bo rojil le enkrat, večidel po dvakrat, malokateri po trikrat ali štirikrat, tako, da mora popolnoma zadovoljen biti, ako mu sploh po dva roja prideta na vsacega plemenjaka. Lahko se mu pa prigodi tudi to, da še po dva roja na

vsacega plemenjaka ne dobí, zakaj včasih pride letina taka, da čebele, dasiravno imajo dobro pašo, vendar same po sebi nič kaj rojiti ne marajo.

Kedar je pa spomlad pozna, in letina za čebele sploh neugodna, takrat, se vé, da tudi čebelar, kateri sam roje dela, ne bo mogel toliko rojev narediti, da bi mu jih na vsacega plemenjaka po troje prišlo, ker jih ne bo mogel spomladi tako zgodaj delati začeti, a vendar jih bo gotovo lahko več naredil, kakor bi mu jih njegovi plemenjaki sami od sebe dali, ker v taci letinah čebele sploh nerade rojijo, in še tisti panjovi, kateri sami od sebe rojijo, rojijo večidel že prav pozno.

In ko bi čebelar s tem, da sam roje dela, tudi nobenega družega dobička ne dosegel, bo vsaj čebele primoral v to, da mu izležejo mlade in čvrste matice.

2. Kdor sam roje dela, si lahko naredí bolj močne ali bolj slabe, kakor mu bolje kaže; kdor pa čebelam rojiti pusti, mora biti s takimi roji zadovoljen, kakoršne ravno dobí. V tej zadevi se bo pa ravnal umen čebelar posebno po času, v katerem roje dela. Kdor, na pr., prve dni maja meseca kak prvi roj naredí, naj naredí bolj močnega, da se mu bo lože opomogel, tako, da mu bo lahko okoli srede junija še enkrat roj vzel, bodi-si že prveca ali družca. Kdor pa že bolj pozno, postavimo, okoli kresa kak prvi roj naredi, naj pa ne dela premočnega, vsaj se mu bo v kaci 6-7 tednih še lahko toliko opomogel, da bo še zadosti močan, predno ga bo treba na ajdovo pašo poslati. Kdor bi že okoli krésa premočne prvice ravnal, bi ne delal modro, in sicer a) zato ne, ker mu nikakor ne kaže na to misliti, da bi takim že tako pozno narejenim rojem čez kaci 5 tednov, tedaj o začetku avgusta še enkrat roje jemal, zakaj tako pozno roje delati je že prepozno; in b) zato ne, ker bi se mu prav lahko prigodilo, da bi mu eden ali drugi njegovih okoli krésa narejenih prvicev, ko bi premočne delal, čez kaci 6 tednov, tedaj okrog sv. Lorenca, kedar že čebele v ajdo pošiljamo, še sam po sebi rojil; to pa nikakor dobro ne stori, zakaj tako pozni roj tudi v dobri ajdovi paši že komaj kaj prida nabere, izrojenk pa navadno pri prašnji matico zgubi, in pride prazen nazaj domu, posebno če se o ajdovem cvetju pošlje v tak ulnjak, kjer je veliko čebel skupaj.

Kdor pa družce dela, bo delal ravno nasprotno. Zgodnje družce bo delal bolj slabe, in pozneje bolj močne. Ako narediš, na priliko, kacega družca v začetku maja, ni ti treba močnega delati, imel bo namreč okrog srede maja že mlado matico izleženo, katera, ako se srečno oplemeni, bo proti koncu maja že zalego stavila. — In tako bo ta družec, dasiravno je bil o začetku maja majhen, še lahko prav zadosti močan, predno ga bo treba v ajdo poslati, ker si bo meseca junija in julija še lahko obilno čebel zaredil. Ako narediš družca v začetku junija, naredi že bolj močnega; ako ga narediš še pozneje, naredi še močnejšega, zakaj kolikor manj časa ima matica zato, da zalego stavi, toliko manj more tudi čebel zarediti, zato mora tudi vsak družec toliko močnejši biti, kolikor poznejše je narejen, da bodo nazadnje vsi zeló enako močni, kedar jih boš v ajdo poslal.

Tukaj imam pa priložnost, čebelarje na to opomniti, da naj tudi družcev nikar nobeden prepozno ne dela, posebno če čebele ob času ajdovega cvetja od doma pošlje, ampak vsaj en mesec prej naj jih delati neha, predno čebele v ajdo pošlje, da bo tako tudi za vsacega družca lahko vedel, ali je obhojen ali ne, predno ga iz rok dá.

(Dal. prih.)

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

3. Večkrat se primeri, da so čebele že za rojenje pripravljene, zdaj pa nastopi slabo vreme, več dni zaporedoma dežuje, tako da čebele rojiti ne morejo, ali se pa še celó na bližnjih gorah sneg pokaže. In kaj se zgodi? Ali za rojenje pripravljeni panjevi stare matice pokončajo, potem pa s pevkami rojijo, in tako so prvi roji zgubljeni, ali pa čebele matično zalego iz panjev potrgajo, in potem taki panjevi še le kake 4–5 tednov pozneje rojijo, ali pa morebiti še celó nič, če jim enkrat pravi čas preteče. Kdor pa nove Kranjske panjeve ima, in v pravem času sam roje delati začne, temu se kaj takega nikoli prigodilo ne bo.

4. Znano je, da čebele več dni, predno panj prvič rojiti misli, nič kaj na pašo leteti nočejo, ampak leno po jeziku in sprednji končnici panja posedajo, če ravno je paša tudi še tako dobra; čakajo namreč vedno na to, kdaj bodo rojile, zato od doma iti nočejo. S tem pa veliko zamudé, ker bi si lahko v dobri paši v teh dneh veliko medú nabrale. Ako pa panju kacih dobrih 14 dni poprej roj vzameš, kakor bi sam od sebe rojil, potem ti ne bodo čebele nikoli take lenobe pasle, ampak ti bodo vedno pridno nosile, in sicer še toliko bolj pridno, ker si bodo vse prizadjale, da bi škodo, katero si jim s tem naredil, ko si jim roj vzel, prej ko mogoče popravile.

5. Večkrat čebele v velicah kupih na sprednjih končnicah sedé, čebelar poseda okrog ulnjaka, čaka in čaka od dné do dné rojev, pa jih vendar le ni, s tem pa svoja druga dela in opravila zamuja. Ali ni tedaj desetkrat bolj pametno, da si sam roje naredi, potem pa brez skrbi po svojih družih opravilih gré?

Iz dozda rečenega je očitno, da novi Kranjski panjevi so posebno za take čebelarje prav pripravi, kateri bi radi kolikor toliko čebelarili, pa jim njihova druga opravila ne pripuščajo, da bi veliko časa pri ulnjaku potratili.

Tacih čebelarjev je pa ravno največ. Taki so, postavimo, sploh vsi kmetje, kateri morajo na polje, na travnike, v gozde itd. hoditi; radi bi tudi malo čebelarili, pa nimajo časa pri ulnjaku sedeti in na roje paziti. — Taki so večidel vsi rokodelci, postavimo, mizarji, tesarji, krojači, čevljarji itd., kateri morajo dostikrat od doma iti, in si po družih hišah in vaséh dela iskati. Taki so učitelji, kateri morajo večidel ravno tiste ure v šoli presedeti, kedar čebele navadno rojijo. Taki so tudi duhovni, kateri si posebno v samotnih krajih na deželi radi nekatere panjiče čebel za kratek čas redijo, pa se jim večkrat primeri, da so ravno takrat, kedar kacega roja pričakujejo, nanagloma h kakemu bolniku ali kam drugam poklicani itd. — Za vse take čebelarje so novi Kranjski panjevi pripravi, kakor nalašč, ker si sami tako lahko roje delajo. S tem pa, da sami roje delajo, grozno malo časa potratijo, ker vsak čebelar, ko je enkrat že malo bolj vajen, prav lahko, kakor sem že zgoraj omenil, po kacih 5 rojev na dan naredi, če jih zjutraj in zvečer dela, kdor ima pa panjeve z romčeki, tudi še več, ker mu ni treba satov od stranic panja odrezovati.

Tukaj bi mi utegnil kdo odgovoriti: vsaj je bilo vendar rečeno, da taki plemenjaki, katerim se prvi roji vzamejo, navadno čez kacih 17 dni potem še sami rojijo, ravno tako tudi včasih kaki bolj močan drujec, tedaj je treba tudi takemu čebelarju včasih pri ulnjaku na roje paziti, kateri sam roje dela.

To je sicer res, da mora tudi tak čebelar, kateri sam roje dela, včasih pri ulnjaku paziti, da mu roj ne uide, al s tem pazenjem še tretji del tistega časa potratil ne bo, kakor bi ga potratil, če bi vse svoje plemenjake prostovoljno rojiti pustil; in zakaj?

a) Zato, ker bo vselej nekako po priliki vedel, kdaj ima kak roj pričakovati, zakaj vsak plemenjak, kateremu je bil prvi roj vzet, ravno tako tudi vsak narejen drujec, kateri še rojiti misli, začne kak dan poprej peti, predno sam od sebe roj dá.

b) Zato, ker čebelarju, kateri le tacih rojev pričakuje, ni treba nič tako skrbno paziti, kakor pa onemu, kateri vsim svojim plemenjakom prostovoljno rojiti pusti. Plemenjaki namreč, katerim so bili prvi roji vzeti, ravno tako tudi narejeni drujci, rojijo vsi le z mladimi maticami, ni tedaj nobene posebne škode, če se tudi dva taka roja skupaj vsedeta, ker drug drugemu nič žalega ne storita, in čebelar ju lahko razloči, če se mu ljubi, ju pa skupaj pusti, da ima namesti dveh bolj majhnih rojičev enega samega močnega. Vse bolj skrbno pa mora ob času rojenja tisti čebelar paziti, kateri sam rojev ne dela, posebno, kedar mu začnejo nekateri panjevi prvič, nekateri drugič in nekateri ne mara že tretjič rojiti, ako se hoče škode obvarovati; zakaj če se mu, na priliko, en prvec in en drujec ali pa tretjič skupaj vsedeta, potem nastane boj, da je groza, in prav lahko se primeri, da čebelar, ako se mu dva ali trije roji skupaj vsedejo, ki pa nimajo vsi enakih matic, temuč eni mlade, drugi stare, iz dveh ali treh tacih rojev še enega dobrega skupaj spravil ne bo, ker se pri tacih nezgodah čebele in matice med sabo pokoljejo.

Brez skrbi si tedaj upam trditi, da bo čebelar, kateri si nove Kranjske panjeve napravi in sam roje dela, še komaj tretji del toliko časa pri ulnjaku potratil, kakor pa oni, kateri se starih Kranjskih panjev drži, in čebelam prostovoljno rojiti pusti. „Čas je pa denar“, pravi Angleški pregovor. (Dal. prih.)

Šolske stvari.

Plače ljudskih učiteljev na Francoskem.

Državni zbor je določil plačo ljudskim učiteljem takole: Učitelji so razdeljeni v 4 razrede s plačo 1200, 1100, 1000 in 900 frankov (1 frank velja po naše 40 soldov); — učiteljice se delijo v 3 razrede s plačo 900, 800 in 700 frankov; — podučitelji dobivajo po 800 in 650 frankov in podučiteljice 650 in 600 frankov. — Iz tega je razvidno, da na Francoskem plače učiteljev ljudskih šol niso bolje, kakor pri nas, in da učiteljice ne dobivajo z učitelji enake plače. — To treba pomniti!

Šole na Ruskem.

Po knjigi prof. Celestina: „Russland seit der Aufhebung der Leibeigenschaft“ je bilo v vsi Rusiji leta 1850 samo 2642 ljudskih šol z 139.320 učenci; do leta 1870 so narastle na število 22.827 z 831.402 učencema, koncem leta 1871 pa jih je bilo še 2000 več. V Rusiji se tedaj šteje na 100.000 duš 150 učencev, v Avstriji pa 850. — Gimnazije so v preteklem stoletju na Ruskem bile le 3, leta 1847 jih je bilo 76 z 20.373 učenci; do 1871. leta so se pomnožile na 140 z 42.790 učenci; — ženskih gimnazij je 162 s 23.404 učenkami. — Vseučilišč je zdaj 8, namreč v Petrogradu, Moskvi, Harkovu, Kazanju, Kijevu, Odesi, Varšavi in Dorpatu z 7251 slušatelji.

pripelje 80.000 bal, tedaj za 8000 več kakor lani. Tudi iz Japana se poroča, da letošnji svilni pridelek bode tolikošen in takošen, kakor je bil lani. Ker tedaj iz Kine in Japana toliko pride svile, je gotovo, da jej bode cena padla.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

6. Čebelar, kateri sam roje dela, zgubi veliko manj rojev, kakor pa oni, kateri čebelam prostovoljno rojiti pusti. Premislimo tudi to reč malo bolje:

a) Roj se zgubi, ako čebelarju uide. Kaj tacega najrajše kak prvec naredi, katerega čebelar še ni pričakoval, in toraj tudi pri ulnjaku še ne zadosti pazil. Kaj tacega se čebelarju, kateri sam roje dela, ne more nikoli prigoditi, ker mu nobeden njegovih plemenjakov sam od sebe k prvemu, to je, s staro matico ne roji, ampak vsi, kolikor jih roji, rojijo le z mladimi maticami, katere pa čebelarju že kak dan poprej s petjem naznanijo, da ima roja pričakovati; če mu tedaj kak tak roj uide, mora to le sam svoji nemarnosti pripisati.

b) Prvi roj se zgubi, ako matica pri rojenju na tla pade, in se tako ali tako pokonča. Kdor prve roje sam dela, temu se to ne bo nikdar zgodilo, ker pri narejanju prvih rojev matica ne pride nikdar iz ulnjaka, ampak se le iz enega panja v drugega prestavi.

c) Nekater roj je zelo siten, in s panjem, v katerega se vsadi ali ogrebe, ni zadovoljen, toraj drugi dan ali pa še pozneje iz panja uide, in če čebelar tega ne zapazi, mu prav lahko pobegne in se tako zgubi. Narejeni roj, naj je že prvec ali drujec, ti ne bo nikdar iz panja všel, ker vsak nekaj satja in zalege dobi, zalege pa čebele nikdar ne zapusté, razen ko bi jih črvi pregnali. Kaj tacega se pa le zgodaj spomladi včasih primeri, da nekater panj tako opeša, da črvi čebele iz njega preženejo, dasiravno je morebiti še kaj malega zaležen; ob času rojenja se pa to nikoli ne zgodi.

d) Roji se pokončajo, ako se jih pri rojenju, bodi si dva ali še več skupaj vsede, kateri pa raznovrstne matice imajo, namreč nekater stare, nekater pa mlade. Čebele taci rojev se, kakor že sicer vsak čebelar dobro vé, med sabo skoljejo, tako da čebelar od dveh, treh ali še več taci rojev nazadnje še komaj enega dobrega dobi, ali pa še enega ne. Čebelarju, ki sam roje dela, se kaj tacega nikoli ne more prigoditi, zakaj vsi panjevi, ki mu bodo sami od sebe rojili, mu bodo le s pevkami, tedaj z mladimi maticami rojili, kakor sem že malo poprej povedal, in če se mu taci rojev tudi dvoje, troje ali še več skupaj vsede, ne bo imel nobene škode, ker se mu taki roji ne bodo nikoli med sabo sklali, imel bo le malo truda, da jih razloči, če jih noče skupaj pustiti.

Če pa tudi čebelar sam rojev delati noče, ampak pusti, da mu raji sami od sebe rojijo, si vendar v mnogih primerljiveh veliko lažje pomaga in se škode obvaruje, če ima dzierzonzirane, kakor pa, če ima le stare Kranjske panjove.

Tako, postavimo, se včasih primeri, da kak prvec začne rojiti; čebele se iz panja vsujejo, matica pa v panju ostane. Čebele nekaj časa okrog ulnjaka sèm ter tje švigajo in matice iščejo, ker je pa ne najdejo, se nazaj v stari panj povrnejo, in kaj se zgodi? Včasih se sicer primeri, da taki panj drugi dan zopet roji, velikrat pa čebele staro matico v kazen, ker rojiti ni hotela, pokončajo, in prvi roj je zgubljen. — Res je sicer,

da tak panj čez kaci 9–12 dni navadno bolj močnega drujca dá, al drujec je vendar le drujec in v veliko večji nevarnosti, kakor pa prvec, ker njegova matica še ni oplemenjena, pri plemenjenji se pa lahko matica zgubi, in tako čebelar, namesti prveca, še dobrega drujca ne dobi.

Ako imaš dzierzonzirane panjeve, si v takem primerljivi prav lahko pomagaš. Naredi tako le: Počakaj, da čebele, katere so brez matice iz panja izrojile, nazaj v panj gredó, potem potegni panj iz ulnjaka, in začni satove enega za drugim iz njega vzdigovati, tako dolgo, da matico dobiš.

Ko si matico dobil, potem pazi na to, kako se čebele proti njej zadržé. Če vidiš, da se čebele proti njej prijazno obnašajo, potem postavi ta sat, na katerem matico imaš, v drug prazen panj, dodaj mu še kaci 5 satov s čebelami vred iz starega panja; tako si prvi roj naredil, in homatije je konec. Ako pa zapaziš, da se čebele proti matici že sovražno obnašajo, da jo preganjajo in poprijemajo ali ščipljejo, brž jo jim vzemi, zapri jo v matično hišico ali škatljico in postavi jo v prazen panj; po vsem tem pa ali koj ali pa še le na večer pri svojih družih panjovih potrebnih čebel naberi, da boš prveca tako naredil, kakor sem zgoraj povedal, ko sem razlagal, kako se prvi roji delajo, kedar se čebele iz raznih panjev jemljejo.

Tudi se včasih primeri, da kak panj vprvič roji, pa matica nima zdravih perut in pade na tla v kako travo. Čebele nekaj časa okoli frfrajo in matice iščejo; ko je pa ne najdejo, se zopet nazaj v stari panj povrnejo. Čebelar išče skrbno matice po tleh, po jo še le potem najde, ko so se že vse čebele nazaj v stari panj povratile. Kaj hoče zdaj revež storiti? Če matico nazaj v stari panj spusti, jo mu utegnejo čebele umoriti, posebno ko bi več deževnih dni nastopilo, da bi panj še enkrat vprvič rojiti ne mogel, in tako je prvi roj zopet zgubljen.

Ako imaš nove Kranjske panjove, si tudi v takojšnji nezgodi prav lahko pomagaš. Zapri najdeno matico v matično hišico, postavi jo v prazen panj, in potem naredi prvi roj, ali tako, da iz starega panja še kaci 6 satov s čebelami vred vzameš, in v panj, kjer matico imaš, preložiš, ali pa, da si potrebnih čebel iz raznih panjev nabereš.

(Dal. prih.)

Šolske stvari.

Letna šolska sporočila.

** Izviestje kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem šolske godine 1874/5.*

Radostni smo čitali poročilo navedenih šol, katerima kot ravnatelj na čelu stoji naš velečenjeni rojak gosp. Franjo Bradaška in v katerih poleg njega nahajamo tudi mnogo profesorjev čislanih Slovencev. Narodni jezik velja tu, kakor povsod, kjer so šole pametno osnovane, kot učni jezik; med obligatnimi nauki na gimnaziji, večidel po 2 uri na teden, pa stoji tudi nemški jezik; italijanski in francoski nista obligatna. Učencev na gimnaziji je bilo 266 rodoma Hrvatov, 22 Slovencev, Magjarov 7, Poljakov 2, — Nemca nobenega; ko bi bil Ljubljanski dr. Mrhal ravnatelj one gimnazije, Bogme! da bi bil iznašel 98 Nemcev.

Gosp. profesor Matija Valjavec in namestni učitelj Franjo Šelak sta napisala temu šolskemu letniku vvodna članka. Učitelj Šelak lepo razpravo: „Realne gimnazije ili gimnazije i realke?“, prof. Valjavec pa je priobčil 21 daljih ali krajših narodnih pripovedi.

vana, da tako ne boleha in mleka ne zgublja, ampak tudi s skrbnim čuvanjem nad živino, katere rivec in noga ravno to, kar bi jej v živež služilo, pokončujeta, če namreč prešiči niso popolnoma v svinjaku zaprti ali pa vsaj le na gotove manjše prostore ograjeni, ampak če prosto, kar po najlepši travi riti smejo, pa se tudi druga živina skrbno ne privračuje in se umno ne popase zvrstoma kos za kosom, ter tako živina, le sama sebi prepuščena, dobro travo še boljše iskaje prej pohodi, predno se pase na nji, ali svojevoljno v deževji na močvirnate prostore zahaja, kamor bi se le v suhem vremenu zaganjati smela.

Povsod se je tudi posebno priporočevala umna poraba planinskega gnojja, ga raznositi ali razvoziti po ledini, da zraven stanarij nakupičen zastonj prostora ne jemlje, nesnažnosti in napotja ne dela, ampak tje pride, kjer ga je treba v živež rastlinam. Čez vse je za planine potrebna nalašena naprava zredčnega gnojja iz vode in kravjeka, ker z njim polovico več prostora za gnojenje lahko povzameš, in je tudi bolj v pripravnem stanu, da ga rastline kot živež lože dovzamejo, ker hitrejši pririje v grivo do rastlinskih koreninic, nasproti pa se trdi gnoj na sicer že bolj suhem planinskem zraku večkrat že zelo razruši, predno njegova redivna moč v zemljo zleze.

Z opozorom na napravo ali primerno popravo stanov, hlevov, skrb za vodo ljudem in živini bila je prilika opomniti tudi na napčnost, če se živina prezgodaj ali preveč živine v planino na pašo zastavi, in se drobnica ne po oddaljenih, grših strmejših prostorih, ampak koj pomešano z govedi pase. Tej neprijetnosti naj bi ostri planinski red v okom prišel, po katerem posebno na Kamniških planinah pametnejši gospodarji že dolgo zdihujejo.

(Dalje prihodnjič.)

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Iz tega, kar sem dozdej o narejanji rojev govoril, vsak lahko razvidi, da ima dzierzonzirani Kranjski panj že samo v tem oziru imenitno prednost v primeri s starim Kranjskim panjem, ker čebelar more jako lahko sam roje delati, in mu ni treba kedaj čebel prekajati, s čemur sam sebe in čebele silno trpinči. Pa če tudi čebelar svoje dzierzonzirane panjeve pusti, da mu sami po sebi rojijo, si vendar lahko v mnogih primerljivejših pomaga in roj otme, kar pri navadnih starih panjevih ali celo ne more doseči ali pa le z veliko težavo.

Tukaj mi utegne kdo odgovoriti: „to je sicer lepo in prijetno, da si čebelar, kateri nove Kranjske panjeve ima, tako lahko sam roje dela; al to je pa vendar le sitno, ker taci narejenih rojev ne more potem doma obdržati, ampak jih mora za nekaj časa kam drugam prenesti.“

Ne bom sicer rekel, da bi to prenaševanje panjev bilo prav brez vse sitnosti, vendar pa mislim, da je še veliko bolj sitno, dan za dnevom pri ulnjaku sedeti in rojev čakati, potem se pa še po drevji plaziti in roje ogrebat ali vsajati, kar včasih še prav brez vse nevarnosti ni. Tudi je gotovo to, da narejanje in prenaševanje rojev čebelarju nikoli toliko časa ne vzame, kakor pa če dan za dnevom pri ulnjaku straži in rojev čaka, kajti roji so hitro narejeni in tudi hitro prenešeni, ker jih ni treba čez pol ure daleč prenašati; tudi se more to le zvečer ali zjutraj zgođej ali pa v slabem dežev-

nem vremenu zgoditi, kedar ni časa za drugo delo. To prenaševanje panjev tudi lahko ženske ali celo otroci oskrbljujejo, ker narejeni roji še niso težki.

Se najlože se pa na ta način čebelari, če se na priliko, dva čebelarja, katera kake pol ure drug od drugega stanujeta, skupaj vzameta, da eden k drugemu svoje narejene roje nosita in na-nje pazita; tako imata polovico manj potov, ker lahko eden svoje narejene roje k prijatelju prinese, potem pa zopet te, kar jih je prijatelj naredel, nazaj domú nese.

To, da se narejeni roji za nekaj časa v kak drug ulnjak prenesó, ponuja pa posebno takim čebelarjem, kateri zelo veliko čebel imajo, tudi še druge koristi, in sicer te le:

b) Čebele imajo več paše, če jih ni prav veliko skupaj, kakor pa, če jih je zelo veliko na enem kupu. Če se velika družina k mizi vsede, pa se le majhna skleda na mizo postavi, bodo ljudje lačni od mize vstali, in če se na majhnem pašniku veliko živine pase, bo živina stradala. Ravno taka je tudi pri čebelah. Ako jih je zelo veliko, recimo, kaci 200 do 300 panjev skupaj v enem ulnjaku, jim rado tudi v dobrem vremenu začne paše primanjkovati, to pa uboge živalice primora, da morajo stradati ali pa da morajo v take kraje hoditi si potrebnega živeža iskat, ki so od ulnjaka že preveč oddaljeni. Ako pa morajo čebele dalje v pašo hoditi, s tem veliko zamudé, kajti lahko bi med tem vsaka 3—4krat prinesla, ako bi pašo blizo imele, predno iz daljnega kraja enkrat prinese. Zraven tega se tudi veliko več čebel pogubi, če so primorane, dalje od ulnjaka paše iskati, kakor pa če imajo blizo ulnjaka paše zadosti; čebele veliko trpé, če morajo zlo daleč letati, in marsikatera, posebno če dobro obložena nazaj domú leti, onemore med potjo in pogine; veliko jih pa tudi nevihte in plohe ali hude ure pokončajo, kakor hitro nastopijo. Čebele sicer res že poprej kolikor toliko čutijo, kedaj se kaka nevihta približuje, zato v taci primerljivejši tudi skupoma domú leté, al zelo oddaljenim to ni mogoče. Čebele, katere morajo zelo daleč od doma paše iskati, si pa tudi perute prej pokončajo in raztrgajo, in morajo zavoljo tega prej poginiti, kakor pa tiste, katere blizo ulnjaka že potrebno pašo dobé.

b) Čebelarju, kateri ima zelo veliko čebel skupaj, bode pri prašnji ali plemenjenji veliko več panjev ob maticе prišlo, kakor pa onemu, ki nima preveč čebel skupaj v enem ulnjaku; zakaj kolikor več čebel je skupaj, toliko lože se matica, kedar pride iz prašnja domu, zmoti, da svoj panj zgreši, in v kaki drugi panj gré. Kakor hitro pa matica v drug panj pride, jo čebele brez odloga zgrabijo in brez usmiljenja zadušé.

(Dalje prihodnjič.)

Zopet druga trtna uš.

V nekem vinogradu v Borštu pri Boljuncu (ne daleč od Trsta) so po poročilu „Gosp. lista“ nedavno zasledili na videz čudno spačeno trto. Pri preiskavi so našli na njej nekaj, ki je bilo okroglo kakor grahovo zrno, belo, po udratih mestih rdeče, na eni strani pa z rujavkasto-zelenkastimi ščitki na pol pokrito. To, kar ima okroglo podobo, so kupčki po kakih sto jajčic neke škrlatnice (Schildlaus, coccus). Jajčica so pomerančaste barve in pokrožne podobe, zavita so v neko belo, gosto kosmato tančico. Uš je podobna drulatnicam, na pr. košeniljkam in škodljiva trtam, breskvam, pomerančam i. dr. Kdor tak mrčes kje zapazi, brž naj bližnji politiški gosposki to naznani, ter jej pošlje tudi kosove bolnih rastlin, da jih preiščejo.

obliko kotla na vse strani vstreljivega, — nalogo stiskalnice, tarnača in obodov, — povdarjati potrebo gorkomera, sirnih prtov ter posode za kislo siratko, s katero se pri primerni gorkoti kot z najcenejšo kislino iz mlečne, ki po odvzetem siru v kotlu še ostane, lepo ločiti dá še skutni zapenek (masleni ostanki) in skuta, kakor tudi opomniti na pravo gorkoto in drugačno dobro vravnavo sirnih shramb, posebno tiste kleti, v kateri se ima sir soliti in goditi, kajti na vse to treba je dobro paziti, da ima sirar naravne moči, ki sodelujejo z njim v kuhinji in v kleti, bolj v svoji oblasti. Potem more on svojemu delu dati večo gotovost, da prihaja iz njegove tovarne bolj enakomerno blago, ki brez kakega umetnega pridajka naravno lepo barvo ter naravno dobrim okusom hvali spretnost mojstra svojega, katerega skrbnost in snažnost ste menda najboljši štupi za sir. (Dal. prih.)

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

II.

Čebelar, kateri nove Kranjske panjove ima, more čebele spomladi veliko bolje osnažiti ali otrebiti, kakor pa če ima le navadne panjove. Ker namreč lahko vsak sat posebej iz panja vzdigne, tedaj tudi vse lahko na tanko pregleda, kje je kaj napačnega, da to odpravi. Tako se lahko prepriča, ali je matica v pravem redu ali ne; mrtve čebele, katere po satovnih hišicah tiče, lahko odstrani, plesnivo ali sicer omadeževano satje lahko obreže, satje, katero je kaj od črvov razjedeno in poškodovano, lahko iz panja pobere, in s čednim satjem nadomesti, z eno besedo, celo stanovanje lahko popolnoma osnaži, ker lahko za malo časa vse satove s čebelami vred v kak drug panj prestavi, in tako stranice, dno in strop starega panja lahko popolnoma odrgne in počedi, kar vse čebelam prav dobro dé, ker snažnost zelo ljubijo. — Tudi se čebelar pri tej priložnosti lahko popolnoma prepriča, koliko medu še ta ali uni njegovih panjev v satovji ima, in tako lahko spozna, kedaj da bo treba enemu ali drugemu panju klasti začeti. Če v katerem panji še več z medom napolnjenih satov dobí, mu lahko nekatere odvzame, in s praznimi satovi nadomesti, polne satove pa tistim panjem dá, katerim medu že bolj primanjkuje, in je tudi prav dobro, kajti če ima kak panj spomladi še preveč z medom napolnjenih satov, mu potem prostora za zalego manjka, toraj tudi ne more toliko mladih čebel zarediti.

III.

Čebelar lahko svojim plemenjakom vbrani, da mu preveč trotov ne zaležejo.

Kako pa zopet to? Prav lahko, tako-le: Kedar spomladi čebele snažiš ali trebiš, vzemi panju tiste satove, v katerih same ali pa vsaj veliko trotovih hišic zapaziš, in namesti teh daj mu satove s čebelnimi hišicami. Tako ti panj ne bo mogel veliko trotov zaleči, ker nima za trotovo zalégo pripravnega satja; nasproti ti bo pa toliko več delavnih čebel zaredil. Trotovo satje pa, če je že staro, v vosek pokuhaj, če je pa še mlado in dobro ohranjeno, ga za tisti čas prihrani, kedar boš čebele v ajdo dal, da ga boš takrat, ali v škatlje ali pa v panjove podeval, zakaj takrat, kedar čebele že ajdo beró, se ti ni več treba bati, da bi ti še trotovo zalégo stavile, ampak bodo ti trotove satove z medom

napolnile. Skušnja nas uči, da ob času ajdovega cvetja še čebele same, če so primorane novo satje delati, večidel le trotovega delajo. To pa gotovo zato, ker čebele dobro vedó, da jim izdelovanje čebelnih satov več dela dá in tudi več blagá vzame, kakor pa izdelovanje trotovih satov; zakaj čebelni satovi imajo manjše hišice, kakor trotovi, in zato pa tudi več. Ker morajo tedaj čebele pri izdelovanju čebelnih satov več hišic narediti, morajo tudi več stén med posamesnimi hišicami dozidati, tako jih tedaj izdelovanje čebelnih satov gotovo več truda in tudi več blaga stane, kakor izdelovanje trotovih satov, kateri imajo več hišice, pa ne toliko, toraj tudi ne toliko stén med posamesnimi hišicami.

Da je zopet to prav koristno, da čebelar, kateri nove Kranjske panjeve ima, svojim plemenjakom tako lahko zabrani, da mu preveč trotov ne zaležejo, vsak lahko spozna, ker vsak dobro vé, da je panj toliko boljši, kolikor več delavcev ima, zakaj troti so le leni požeruhi in čebele jih le za oplemenjenje mladih matic nekoliko potrebujejo. Za oplemenjenje matice pa vsaki panj le malo trotov potrebuje, toliko ti jih bo gotovo tudi izlegel, brani mu kakor hočeš.

Kdor ima pa le navadne stare panjove, ta ne more vbrani, da bi mu nekateri plemenjaki preveč trotov ne zalegli; ko bi, postavimo, hotel panjem trotovo satje spomladi izrezati, bi s tem čebelam vse delo razmesaril, kar bi gotovo dobro ne storilo; tudi bi ne mogel izrezanih trotovih satov lahko s čebelnimi nadomestiti, in ko bi vse to tudi še storil, pa vendar ne more čebelam braniti, da bi mu novih trotovih satov ne delale. To pa čebelar, ki nove Kranjske panjeve ima, prav lahko doseže, če namreč spomladi trotovo satje iz panjev pobere in ga s čebelnim satjem nadomesti, mu čebele tudi novih trotovih satov ne bodo mogle delati, ker prostora imele ne bodo. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Deakova sreča in konec.

Deaku, velikemu Magjaru, čegar imé je čez četrto stoletja zvonelo po svetu, iztekla je ura, vsaj politična; telesno in duševno pohabljen se je odpovedal za zdaj, najbrže pa za vselej političnemu poslu. Iz političnega odra je zginil brez vsega hrupa, prav na tistem, — kar zmanjkalo ga je, kakor zmanjka vode, katera se v pesku zgubi.

Al ne le on, njegova oseba, se zgubi, tudi vse ono, za kar se je toliko časa boril, je v nevarnosti.

Deak je velik Magjar, a majhen Avstrijanec; prav za prav ni bil družega nič ko Magjar. Četrto stoletja stal je na čelu naroda in poganjal se za njegove pravice; ni se dal strašiti po srečnih vspehih nasprotnikov in najhujših časih; razdražene duhove in strasti je z „mečem uma“ brzdal in vzdrževal Magjarski upor v vojnica postavnih in s tem je pridržal in pridobil narodni stvari tudi take, ki jej izprva niso bili vdani; zgodovinsko pravo, — se ve da specifično Magjarsko — o katerem se je mislilo, da je za večne čase pokopano v prahu pisarnic, vzbudil je k novemu življenju. To gotovo niso malenkosti, temveč velike zasluge Deakove za narod Magjarski. Da mu je o vsem njegovem delovanju sreča nenavadno mila bila, to mu nikakor ne manjša zaslug njegovih. Magjari imajo tedaj vzrokov dovolj slaviti Deaka in staviti ga med prve svojih rodoljubov.

Al sodba svetá o tem možu je pa vsa drugačna. Deak se ne sme prištevati onim državnikom više vrste, ki v svoji narodni politiki se ozirajo tudi na vnane

pa ne gre popolnoma vse siratke iz sira spravljati, ker je nekoliko sir pri vrenji, zorenji potrebuje; zato je tukaj govorjenje, ne od brezozirno hudega, ampak le od primerne stiskanja kakih 12—24 ur.

Iz tiskalnice pride sir v klet na čedno polico, kjer ostane kakih 8—10 dni še v obodu, ki naj ga varuje, da se, ker je mehak, ne razleze in ne soseduje.

Sir nikakor še ni dober, ako je le v kotlu prav izdelan; ampak silno veliko je še ležeče na njegovem pravem oskrbovanji v kleti. V to oskrbovanje spada poglavitno to dvojno: a) da se soli in ob enem obrača, b) da se dobro pazi nad vrenjem, zorenjem, da se v pravi meri, v gotovih mejah v siru vrši, tedaj treba mu preskrbeti vse, česar za redno godenje potrebuje, nasproti pa mu odvrčati vse, kar bi ga o tem motilo, ustavljalo ali pa nasproti prehudo, preburno vrenje vzrokovalo.

Kar se tiče soljenja, je polagoma pomikanje soli v sir ugodno njegovemu pravilnemu zorenju, ne pa soljenje mleka v kotlu, v katerem se vrh tega nepotrebno potratiti še veliko več soli, ki ne zaleže toliko siru, ampak v siratko pride, kjer je treba ni in je še nevarna prešičem. Pravi čas sir soliti je zato takrat, ko je že odločen od drugih obstojnih delov mleka, tedaj v kleti; to pa naj se godi tako, da ga od prvega vsaki dan, danes na eni, jutri na drugi strani precej na gosto z zdrobljeno soljo potreseš, ter vselej na prejšnji dan posoljeno stran položiš in tako ob enem obračaš. Tako sol od obeh strani polagoma celó do srede sira prileze, vse testo presolí, za kar po visokosti hleba manj ali več časa potrebuje, in se nekako dovrši, ko se mu je na 100 funtov njegove teže 4—5 funtov soli dalo.

Med solenjem sira in še dalje se vrši v njem neko kvasenje, zorenje, pri katerem se še le razvija njegov pravi duh in okus, ki je koj, ko iz tlačilnice pride, pri najbolje izdelanem siru pust, in se še le sčasom, pri velikih hlebih komaj v enem letu popolnoma razvije. Sir tedaj časa potrebuje, da se pokaže po vsi svoji dobroti; zato je treba s sirom potrpljenje imeti, a ne, tako rekoč, koj od kotla ga že na trg nositi, sicer škoduješ veljavi tudi prav dobrega sira, posebno če ti, Bohinjec, s kakim obrekljivim hudovoljnim nemškutarskim gospodičem okoli Radoljice ali Bleda opraviti imaš, ki še prej, ko mu pokažeš svoje blago, in prej ko on kaj ogleda ali pokuša, je že pripravljen, klofuto dati domačemu hlebu. Tak človek, ki je od svoje mame kaj slišal od švicarskega sira, misli, da mora po njegovih zapopadkih iz kaj boljšega, kot iz Bohinjsko kravjega mleka narejen biti! Marsikdo pri siru hoče imeti kaj tacega, kar sploh ponaturno k siru ne gre, ampak je le umetna primešava — v slepilo za barvo in okus. Nikdar naj si pošten domač sirar s kaj takim ne pomaga, dasiravno tukaj veljá pregovor: „svet hoče biti goljufan.“ Pa zašel sem zdaj v to, o čemur ni prepira — „de gustibus non“ ... tedaj hitro nazaj v klet, kjer se sir godi.

Da se to zorenje v siru ugodno izvršuje, je, kakor za vsako vrenje, treba:

1. nekoliko vlažnosti; zato mora siratke v pravi primeri v siru ostati, ker preveč stisnjen in ob vso siratko djan hleb bi le pomanjkljivo ali celó nič vreti ne mogel in ne naredil luknjic, po katerih se v kupčiji toliko poprašuje;

2. primerne gorkote v kleti, kakih 8—12 stopinj R., in

3. soli, katera ne pripomore le samo k dobremu okusu sira, ampak vpliva tudi, da se njega vrenje primerno počasno v gotovih mejah godí, ter je sir bolj gujilobe obvarovan.

(Dal. prih.)

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

IV.

(Dalje.)

Kdor ima navado, da svoje plemenjake pozimi in spomladi od spredaj ogleduje, naj satove v jeseni tako v panjeve postavi, da bo, kedar se bodo čebele že skupaj stisnile, sprednji sat z medom napolnjen; tako bo vselej, kedar bo sprednjo končnico odprl, koj videl, ali panj ima še potrebno hrano ali ne, in če zapazi, da je tudi sprednji sat že zeló izpraznjen, bo od spredaj z medom napolnjene satove v panj potiskoval, tako dolgo, da ga bo iz zime pripravil.

Pa tudi spomladi in poleti čebelarju dostikrat prav pride, če je z medom v satovji kolikor toliko založen, posebno pa tistemu, kateri sam roje dela. Daj, na priliko, roju, katerega sam narediš, predno ga v drug ulnjak preneseš, tudi en sat, ki je z medom napolnjen, in potem ti ni treba prav nič zato skrbeti, da bi moral ta panj pitat hoditi, zakaj en tak sat tehta že od 2—3 funte, in toliko medú ima vsak roj že za več tednov zadosti, če bi tudi sam na paši prav nič ne dobil.

Ravno tako se méd v satovji, če je lepo ohranjen in snažen, navadno prav lahko in dobro prodá. Kdor pa nove Kranjske panjeve ima, si lahko najlepše medene satove za kupčijo prihrani, pa tudi lahko po svetu pošilja brez poškodovanja. Brez posebnih stroškov si namreč vsak lahko napravi take zaboječke, kakoršne so dzierzonzirane škatlje, bodi-si večje ali manjše, kakoršnih potrebuje. V te zaboje naj potem obesi z medom napolnjene satove, kakor so prej v panjih ali škatljah stali. Stranice teh zabojev naj bodo pa pol palca nižje, kakor so pri dzierzonziranih škatljah, tako, da med zgornjo diljo ne bo zaboja in med satniki nič praznega prostora, in da se bodo poslani satovi tudi na dno ali spodnjo diljo zaboja malo oprli; tako se pri prevaževanju ali prenašanju zabojev ne morejo satovi od letvic odtrgati, pa tudi ne drug po družem oguliti, drugače ne, ko bi kdo take zaboje nalašč sem ter tje premetaval. Še manj se more pri prevaževanju taci zabojev kaka škoda prigoditi ali kaki sat odtrgati, če so satovi v romčeke delani.

Res je sicer, da si tudi čebelar, kateri le navadne Kranjske panjeve ima, lahko kaj medú v satovji pridobi in prihrani, toda ne tako lahko in tudi ne tako lepega in okusnega, kakor pa tisti, kateri ima panjeve s premakljivim satovjem.

Kdor ima le navadne panjeve, ta že takrat, kedar satove iz panja izrezuje, veliko medú zmečka; kedar sat spodreže in iz panja vzdigne, ga mora zopet z rokami prijeti, sat je pa mehek, ker je v panji gorko, tedaj se prstí, s katerimi je sat prijel, že na satu poznajo, in méd ni več tako okusen.

Tako iz panjev izrezane satove mora potem v kako skledo, škaf, ali kako drugo posodo pokladati; tukaj pa satovi eden na drugem ležé, eden družega pritiskajo, tako da se skoraj iz vseh méd cedi, in da je kmalo na dnu posode cela luža izcejenega medú. Še vse hujše se pa méd v satovji premečka, če ga tako skupaj zloženega v škafih ali družih posodah po svetu razpošiljaš.

Pa vse to naj bi še bilo! Méd, v posode tako naložen, se dá čez zimo že še kolikor toliko ohraniti, al kaj pa poleti, kedar vročina nastopi? Vsak sat, naj bo še tako z medom napolnjen, ima večidel vendar še kako odprto hišico ali celico; prav v taci odprtih celicah je navadno pa cvetlični prah, in med tem prahom, kakor sem že zgoraj omenil, tudi črviva zalega. Ko tedaj po-

leti vročina pritisne, se začnejo ravno v tistih celicah, v katerih je cvetlični prah, nekake ostudne pajčevine kazati, in črviči se izležejo. Ker se pa ravno v tistih celicah, v katerih je cvetlični prah, črvi izležejo, je to očitno znamenje, da čebele poleti s cvetličnim prahom vred tudi veliko črvice zalege v panjeve nanosijo. — Ko se črviči izležejo, sat za satom napadejo, zato, ker eden na drugem leže, in čez malo časa so vsi satovi s pajčevino prepreženi, polni ugnjusnih črvov in veš, tako, da se mora vsakemu človeku studiti, tak méd le pogledati, še veliko bolj pa, ga zavživati.

Koliko boljši so tedaj zopet v tem oziru novi Kranjski panjevi, ker si čebelar tako lahko najlepši méd v satovji pridobi, pa tudi tako lahko nepoškodovanega ohrani, ali pa tudi po svetu razpošilja!

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

0 razstavi učnih pomočkov

za ljudske in meščanske šole v Gorici.

O tej zanimivi razstavi smo izvedeli to-le: Razstava prizadene gotovo znamenite stroške. Da se za te stroške kolikor toliko denarja nabere, kakor tudi za napravo posebnega zaloga v podporo ubogim dekletom, ki se pripravljajo za učiteljstvo, določile so šolske oblasti, da bodo vsi, ki pojdejo razstavo gledat, plačevali vstopnino, in sicer prvi dan (12. oktobra t. l. ob 10. uri dop.) 30 krajc., drugi dan 20, tretji in naslednje dni pa le po 10 krajc. Če kdo v omenjeni dobroti namen kaj več podari, bode se njegovo imé priobčilo ter naznanilo deželnemu šolskemu svetovalstvu in ravnateljstvu c. kr. izobraževališča za učiteljice. — Učitelji in učiteljice iz domače dežele bodo smeli vsak čas brezplačno hoditi k razstavi; učitelji iz drugih dežel pa bodo morali izkazati, da so res učitelji, ako bodo hoteli razstavo brezplačno ogledovati.

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V. *)

Otrok na mater gleda (od nje se uči).

Nejedavke, nepijavke debele rjavke (skrivši jedevajo in pijejajo).

Vino tretjega lista (tri leta staro), četrtega itd.

Lahka skuža (izgovor) pole dobrega muža (rečevajo žene).

Tovari (osli) nisu hodili na nebo, da bi znali za daž (se reče, ako kdo praša: bo li dež ali ne).

Da bi šenci (uši) na tebi od glada pogibali!

Ki bi mu do repa dosel (se reče prevzetnemu).

Bolje da sam kačku rodila, nego tebe (rečevajo matere porednemu si otroku).

Nebudi primera, ili tamo mu budi (se reče govoreč o kakošni veliki rani).

Nebi dal Bogu kamik, da vragu glavu razbije (se reče od lakomnega).

Nebiš dal Bogu soli? Odgovor: bim je dal, da ti pamet nasoli.

Nezabi ča imaš reči (reče, kdor kemu govor pregovori.)

Da morem, bim ga pod svojo kožu skril od pogibelj (takoga ljubim).

*) Hvala lepa!

Vred.

On se oholi, kao pas s zgorelom nogom (se reče na onega, kdor se brez vzroka uzvišuje.)

Zvrlenac — nadulac, rožič na češpi, slivi itd.
Štrama, lojtra za voz.
Keljac, dremelj dreva.

Ozir po domovini.

Vrh Kríma.

Najvišji hrib v Ljubljanski okolici, ki ga vidiš iz mnogih krajev mesta, zunaj mesta pa skoro od vseh strani, kamor greš, je Krim, okoli 3500 čevljev visok, mejač velicega ljubljanskega mahú in starodavni čuvaj ostankov stavb na koléh.

Ker se ne spominjam, da bi bil že kje bral popis kacega túrista o Krimú, se je vzbudila misel v meni, da morebiti komú vstrežem s popisom hodá na Krim.

Misel, pohoditi očaka zablatnih višin, sprožil je prvi naš hribolazec g. Franjo Kadilnik. 19. septembra v jutro zbere se nas tedaj družbica šesterih pri zidanem mostu na dolenski cesti namreč g. Fr. Kadilnik in še 3 drugi uradniki banke Slovenije (gospodje Kern, Hanuš, Močnik), g. Jak in pisavec teh vrstic. Ob 6. uri se odpeljemo po Ižanski cesti ter pri 118. telegrafnem kolu malo postojimo ogledovaje kraj zgodovinsko znamenitih stavb na koléh, kjer pa nismo družega videli nego ob obéh stranéh ceste razbrskana tla in leseno kočico stražnika, zraven pa na obeleni smreki več zastav, katerih barve pa zaradi pregoste megle nismo mógli prav razločiti. Ob sednih dospemo na Ig, kjer se v Merčnikovi gostilni ustavimo. Tú se nam pridruži še Ižanski učitelj g. Govekar, da nas je bilo skupaj 7. Vodnika smo lahko dobili, ker je bila nedelja in so bili ljudje tudi iz vasi pod Krimom pri prvi maši na Igu. — Ob osmih jo odrinemo iz Iga (Stúdenca) v Vrbljene in tú počakamo četrť ure, da je naš vodnik Grmek (po domače Mikš), precej zgovoren kmet iz Vrbljen, na svojim domú h. št. 40. malo pokosil („zajutroval“). Med tem je solnce jako gosto jutranjo meglo predrlo in nastalo je najlepše jutro in jedva dober streljaj pred nami se nam razkrije v najčistejem zrakú strmi — Krim. Blizo 9. ure pride vodnik od kosila, potrese češpljo, naveže za žejo češpelj v ruto, in hajd na višavo! Kratka po črez Mikševo polje pripelje nas v znožje hriba.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Kakošen bode konec ustaje Ercegovincev in Bosnjakov?

Majhni deželi ste Ercegovina in Bosna in revna je slovanska raja; al tako srčno se boruje za svojo vero in osvobodjenje iz jarma turškega, da iz potokov prelite krvi doide jej konečno vendar rešitev.

Konečnega tega izida pa se je nadjati iz dveh razlogov, ki sta: junaški boj ustajnikov in pa simpatije narodov večine Evropejske. To dvoje je vzrok, da se začinja tudi diplomacija že nekako drugače sukati in vzlasti potem, kar je Angleška vlada po svojem poročniku Elliot-u v Carigradu dala druge strune napeti proti vladi turški, enake tistim, kakoršne je nekdanji ruski poročnik Menčikov nategnil proti njej. Pravični reči je nazadnje vendar-le zmaga gotova, in če je kak upor na svetu upravičen, bogme, da je upor slovanskih kristijanov mahomedanskemu barbarstvu.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

IV.

(Dalje.)

Moram pa vendar še celó tiste čebelarje, kateri se dzierzoniziranih panjev poprimejo, zastran ohranjenja medú v satovji opomniti na nekatere okoliščine, in sicer na te-le:

Rekel sem poprej, da naj se z medom napolnjeno satovje, kedar se v jeseni iz panjev pobere, v prazne dzierzonizirane panjeve ravno tako obesi, kakor je poprej v panjih viselo. Tako shranjeni méd se res čez zimo prav dobro ohrani, ker se v mrazu črvi izleči ne morejo, spomladi in poleti naj pa vendar čebelar večkrat pogleda, da se mu ne zaredijo na katerem satu črvi, in da, ko kaj tacega zapazi, to nesnago do časa odpravi, sicer se mu utegnejo črvi iz enega sata na drugega preseliti in tako poškodovati več satov. Najbolje je, da se tak sat, katerega so črvi napadli, v kak močnejši panj postavi; čebele ga bodo hitro osnažile in črve pokončale. Da se ti v satéh, katere si z medom napolnjene čez zimo prihranil, tudi potem, kedar bolj toplo postane, črvi tako lahko ne zaredijo, zato na spomlad te satove v panjih, kjer shranjene imaš, bolj narazen prestavi, na priliko, tako da med enim satom in drugim zmiraj vsaj za en sat praznega prostora ostane, kajti potem črvi, če se na katerem satu zaredé, ne morejo tako hitro še drugega napasti. — Najboljši se pa v satovji čez leto še tisti méd ohrani, katerega čebele v ajdovi paši v škatlje nanosijo, gotovo zato, ker čebele v tem času cvetličnega praha v škatlje navadno ne nosijo, pa če ga tudi kaj nanesejo, vendar ni več med njim metuljevih jajčkov, tedaj tudi ne črvive zalege. Kdor ima tedaj kaj medú v škatljah, naj tega čez leto ohrani, one z médom napolnjene satove pa, katere je v jeseni iz panjev pobral, naj že pozimi, če je treba, ali pa spomladi v klajo porabi, ali pa vsaj po tem rojem dá; tako jim klasti treba ne bo.

VI.

Novi Kranjski panj je tudi za to prav pripraven, če hoče čebelar kakemu panju, kateri mu je preveč opešal, zopet k moči pomagati.

Dostikrat se prigodi, da kak panj čez zimo tako zeló ob čebele pride, da ni upanja, da bi se sam po sebi v kratkem kaj prida opomogel, še manj pa, da bi tišto leto še rojil, če mu čebelar sam na kako vižo k čebelam ne pomaga. Kdor ima le navadne panjeve, si more pomagati s tem, da nekaterim bolj močnim panjevom, vsakemu malo, čebel vzame in jih onemoglemu dá; al potem mora ta panj, katerega je na ta način zboljšal, kam drugam prenesti, sicer bi se pridjane čebele nazaj v svoje stare panjeve povrnil, in zboljšani panj bil bi kmalu ravno tako slab, kakor je poprej bil.

Ložeje in bolj gotovo si pa moreš v taci okoliščinah pomagati, če imaš panjeve s premakljivim satovjem, namreč tako-le:

Vzemi enemu močnemu panju en sat, v katerem je veliko že bolj godne zalége, in obesi ta zaleženi sat onemoglemu panju v sredo med druge satove, kjer čebele gnjezdo imajo, kajti tukaj je najbolj toplo. Iz te pridjane zalege se bodo kmalu čebele izvalile, in panj ti kmalu k moči pride, kajti mlade čebele bodo tamkaj ostale, kjer so se izlegle. Če si ti panj pa še zadosti močan ne zdi, naredi še enkrat ali dvakrat ravno tako; po tej poti lahko ob kratkem najslabši panj v močnega

nič ne vshaja, če je še v kleti gorkota prenizka, nima potem pravih luknjic, ali pa ostane celó brez njih. Luknjice v primernem številu (kakih 5 do 8 na svaljku sira, ki ga s svedrom iz hleba vzameš) po testu razdeljene, v pravi velikosti lepo okrožene in nekoliko solznate so znamenje prav izvršenega zorjenja, zato trgovec po pravici gleda po njih; čeravno v luknjici nič vgrizniti ni, je pa sir okoli nje toliko boljši, če je luknjica prava.

V shrambi je treba sir skrbno zoper miši, muhe itd. zavarovati, ga tudi, ko je že razsoljen, večkrat še obrniti ter opazovati, ali se ga ne prijema kaka plesnoba ali druga nesnaga, katero je treba varno odstrgati, s slano vodo odprati in dobro do suhega obrisati.

Konečno se je poslušalcem govorilo tudi še o pridelovanju skutnega zapenka in skute, po vsem tem pa o namenu, koristi in uredbi sirarskih družeb; povdarjala se je potreba natančnih, v izgledu jim tudi razkazanih zapisnikov ter razlagal se je zapopadek dobrih pravil, po katerih naj je slehernemu družbeniku vsa pravica zavarovana, društveni odbor v zadostno odgovornost djan, ter kolikor mogoče zabranjeno vse, kar bi povod dalo prepiru med družbeniki ali kakemu poškodovanju družbe po njenih udih samih.

Na vse to se je gospodarjem, ki bodi-si na planini ali v dolini so z obilnišim mlekom blizo vkup, živo priporočevalo, naj na svoj večji denarni pridobitek iz mleka taka društva ustanovljajo. In tako se je spolnilo tudi to, kar mi je družba kmetijska še posebno priporočala, da pri poduku spodbujam gospodarje za ustanovitev pravilno uredjenih sirarskih družeb.

To poročilo, kateremu bo sledil še popis obiskovanih planin, je v kratko posnet glavni zapopadek danega poduka o zboljššanji planinskega gospodarstva, vzlasti mlekarstva.

Opomnil sem pa zbrane gospodarje in tudi tukaj še enkrat povem, da si nikakor ne domišljujem, da bi bil s tem podukom Bog vedi kaj dognal; vsaj le pre-dobro vem, da od poslušanja do spolnovanja je večkrat še prav dolga pot, in da se utegne tudi temu nauku goditi to, kar se rado vsakemu drugemu bodi-si verskemu ali svetnemu nauku godi, da ga nekateri poslušajo, še tudi potrdijo, vendar pa po svoje, po starem zopet naprej delajo. In gotovo tudi ni bil namen tega poduka ta, da bi se hotelo kar na vrat na nos vse dose-danje gospodarstvo prekucniti, kar bi bilo ravno tako napačno, kakor če bi se nikoli nič zboljšati ne hotelo; ampak šla je sl. kmetijska družba s tem podukom le kot na celino s tem namenom, da bi se gospodarji za prvo vsaj nekoliko opozorili, da je po planinah in sploh pri mlekarstvu še kako drugačno in morebiti koristnejše delovanje mogoče, kakor je dozdej pri njih navada bila. Če se tudi koj na enkrat kake znamenite zboljšave ne pokažejo, je vendar že nekaj, morebiti vsaj to doseženo, da se z razgovarjanjem o tem, s prevdarjanjem in primerjanjem neka pot pripravlja napredku, ki se utegne po okoliščinah počasi in brez kake presiljave pri temu ali unemu v eni ali drugi stvari tega kmetijskega oddelka prej ali potlej v djanji zvršiti. Vsaj bi tudi v Bohinji nihče ne bil začel z mlekom drugače, kakor je od nekdej navada, gospodariti, ako bi ne bili brali ali slišali, da se mleko s sirom boljše izplača kakor z maslom, kar so sosedni Tominci in Bovčani že dolgo tukajšnjim gospodarjem pripovedovali. Prišel je čas, da se je to, kar se je večkrat slišalo, resnobniše prevdarilo ter na zadnje v veliko zadovoljnost vendar tudi dejansko poskusilo. In stari pregovor: „kar se počasi prime, se dobro prime“, bode se tudi o mlekarstvu na Gorenškem potrdil.

spremeniš, a vendar ni bilo treba v kak drug kraj prenašati ga. Ravno tako si moreš tudi poleti pre-slabe družice ali tretjiče zboljšati. Vendar pa moram opomniti, da se slabemu panju ne sme na enkrat preveč zaléženih satov dati, kajti če bi čebele ne mogle vse zalége obsesti, bi se jim utegnili prehladiti, in tako bi se panj lahko osmradi; zato je najbolj prav to, da se takemu slabemu panju na enkrat le en sam sat zalége dá, pa raje še pozneje drugi in tretji sat, če je potreba.

VII.

Kdor hoče s pridom čebelariti, mora za to skrbeti, da ima močne panjeve, posebno takrat, kedar čebele v ajdovo pašo pošilja. Skušnja nas uči, da en sam močan, zeló čebelen panj v ajdi več medú nanosi, kakor trije slabi, in vendar trije slabi panjevi, če se v ajdo pošljejo, trikrat toliko stroškov prizadenejo, kakor en sam močan, vsaj voznine pride od enega slabega panja ravno toliko plačati, kakor od enega dobrega; — ravno taka je tudi z najemščino od ulnjaka itd. Umen čebelar bo tedaj bolj slabim panjevom več ali manj čebel pridal, ali pa dva ali še več slabih panjev združil, in tako enega samega močnega naredil. — Zopet za tako združevanje čebel so dzierzonzizirani panjevi veliko bolj pripravi, kakor pa navadni stari Kranjski.

Ker je na tem veliko ležeče, da zná čebelar čebele prav zedinovati ali družiti, da se mu ne skolejo in med sabo ne pokončajo, zato hočemo to reč malo bolje prevdariti.

Vsakemu čebelarju je znano, da imamo:

1. Panjeve, kateri imajo vplemenjene, ali, kakor čebelarji navadno pravimo, sprašene ali obhrojene, to je, popolnoma rodovitne matice;

2. panjeve, kateri imajo še deviške, to je, take matice, katere še nikakoršne zalége ne zastavljajo;

3. panjeve, kateri nimajo dobrih matic, ampak le tako imenovane trotovke, katere le trote ležejo, delavnih čebel pa ne; — in pa

4. panjeve, kateri nimajo celó nikakoršne matice.

(Dalje prihodnjič.)

Delitev premij za konje.

(Konec.)

Na *Bohinjsko Bistrico* so prignali k premiranji 20 kobil z žebeti, 9 žebic, 3 enoletne in 1 dveletnega žebička. Premije za kobile z žebeti so tu dobili: Anton Sodja iz Češnjice 8 cekinov, Jožef Stare iz Češnjice 6, Lorenc Bercé iz Srednje vasi, Luka Dobravec iz Češnjice in Jožef Sušnik iz Nomena pa po 4 cekine; samo sreberne medalije za dobro rejo konj so pa dobili Anton Jeklar iz Kropivnika, Simon Sodja iz Češnjice, Janez Hribar iz Jereke in Janez Korošic iz Kropivnika; za žebice so pa dobili premije: Valentin Rozman iz Nemškega rovta 6 cekinov, Matevž Sušnik iz Nomena in Jože Odar iz Stare fužine pa po 4 cekine.

V *Radolico* se je prignalo 12 kobil z žebeti, 8 žebic, 1 žebec, 2 dvaletna žebička in 4 licencirani privatni žebci plemenjaki. Premije so dobili: a) za kobile z žebeti: Miha Rasinger iz Podkorena 8 cekinov, Jožef Vidic iz Lesec 6, po 4 cekine pa France Stroj iz Dvorske vasi in Miha Beravs iz Brega; samo sreberne medalije pa so prejeli Janez Marolt iz Radolne, Janez Pretner iz Predtrga, Jožef Volk iz Hraš; b) za žebice: Peter Teran iz Vrbe 6 cekinov, po 4 cekine pa Jakob Papler iz Vrbne in Janez Babič iz

Brezje; samo sreberne medalije za dobro rejo konj so dobili: Janez Gogala in Matevž Brence iz Hraš, Jakob Janez pa iz Vrbe; c) za žebca France Dornik iz Podhoma 4 cekine; d) za dveletne žebičke: Simon Kolbl na Javorniku 4 cekine; e) za licencirane privatne žebce plemenjake: Jožef Volk iz Vrbe 8 cekinov in Lorenc Volk iz Črnavca 4 cekine.

V *Kranj* so prignali k premiranji: 15 kobil z žebeti, 14 žebic, 7 enoletnih in 8 dveletnih žebičkov, 5 licenciranih privatnih žebcev plemenjakov. Premije so pa dobili: a) za kobile z žebeti: Jožef Grašič iz Golnika 8 cekinov, Lenard Sušnik iz Mlake 6, po 4 cekine pa: Janez Sajovic iz Velesovega, Anton Tiringar iz Stražišča in France Mubi iz Spodnje Bele; samo sreberne medalije pa: Jožef Burger iz Vogelj in Anton Naglič iz Kokrice; b) za žebice: Tomaž Grašič iz Strohinja 6 cekinov, po 4 cekine pa: France Rezar iz Kokrice, Jožef Lap iz Most, Jožef Zupan iz Srakovlje in Janez Šimnovec iz Praprotnice police; samo sreberne medalije pa so dobili: Jurij Burgar iz Vogelj, Simon Jereb iz Spodnjega Brnika in Alež Porenta iz Brega; c) za enoletne žebičke: Anton Vrban iz Zadrage in Janez Hočev var iz Spodnjega Brnika po 4 cekine; d) za dveletne žebičke: Jurij Zaverl iz Kranja 6 cekinov, po 4 cekine pa: Janez Hočev var iz Spodnjega Brnika, Martin Hafner iz Dorf farjev, Jernej Repnik iz Zgornjega Brnika, Janez Graiser iz Vodice in Jožef Drinovec iz Okroglega; e) za licencirane žebce sta pa dobila: Jakob Cirar iz Škrjančevega 10 cekinov in Janez Mušič iz Spodnjega Brnika 8 cekinov, samo sreberne medalije so pa dobili za licencirane žebce: Anton Pavčič iz Gatine, Valentin Zupanec iz Sela in Janez Letnar iz Suhadola. Premijam v cekinah se je na vseh štacijah tudi pridjala sreberna medalija za dobro rejo konj.

Slovstvene stvari.

Slovensko slovstvo.

* *Umni kmetovalec* — ali splošni poduk, kako obdelovati in zboljšati polje, travnike, vrtove in gozde. Slovenskim kmetom v poduk spisuje France Povšè, vodja slovenskega oddelka deželne kmetijske šole v Gorici. Na svitlo dala družba sv. Mohora v Celovcu. I. snopič.

Pod tem naslovom je prof. Povšè, ki že 6 let kot učitelj na deželni Goriški šoli obdeluje praktično polje kmetijstva, na svitlo dal prvi del obširne knjige, ki ima obseči vse vrste zemljiškega gospodarstva.

Pisatelj „umnega kmetovalca“ si je pri tem svojem delu stavil dvojni namen: podučno knjigo namreč v roke dati našim gospodarjem in pa nižim kmetijskim šolam.

Da je pisatelj kos vstreči temu dvojnemu cilju, dejanska priča je 1. snopič knjižice, ki zdaj pred nami leži. Profesor Povšè vé, koga ima podučiti, in kot strokovnjak zadel je pravo mejo: ogibaje se golega empirizma šel je s temeljitim znanstvenim učenjem le tako daleč, da umen gospodar more za njim. Lahko umevno razlaga vse predmete v domačem jeziku, in to kolikor mogoče na kratko, da ne straši učencev svojih z debelo knjigo. Kjer pa je bilo še več razjasnila treba, dal ga je s podobami, ki povišujejo vrednost knjige in katerih ta snopič šteje 47.

Prvi snopič je razdeljen na 3 poglavja: prvo se suče okoli zemlje, katero kmetovalec obdeluje, drugo okoli rastlinskega življenja, tretje okoli orodja, s katerim se zemlja obdeluje. Vsako poglavje pa je zopet razdeljeno v toliko razdelkov, da gospodar vse

od 7. zjutraj do opoldne ali še čez pri ognjišči sedi, sirniku podkurja ter ga suče zavolj bolj enakomernega gretja, da na zadnje kaka 2 funta mohonta vlovi.

Hitro so vsi previdni gospodarji spoznali, kako boren je njih planinski vžitek, ki bi bil lahko veliko bolji, ako bi jo zasukali na sirarstvo in sicer skupno tako, da se za veliko in malo planino osnujete posebni družbi; za to je, zlasti pri malem stanu, tudi upanje, da se, če bo kdo še zdatno naprej tiščal, vresniči, vsaj so že koj tisti dan, ko se jim je prednost sirarstva in osnova družbenega delovanja razlagala, prav veselo se v tako vredjeno družbo stopiti volili zraven gosp. Hugo Kronavetvogel-a iz Mekin tudi še naslednji gospodarji iz različnih vasi: Jože Prelesnik, župan iz Stranj, Valentin Sušnik iz Gozda, Janez Slavec, Matija Lenarčič, Matija Potočnik, Jože Jagodic, France Senožetnik, France Sušnik, Jože Spruk, Matevž Sušnik, Jože Bider, Janez Strovašnik, Šimen Remšak, Blaže Prelesnik, Jože Remšak, Lorenc Spruk in France Lanišek.

Naj nihče ne ugovarja, da za tako malo zmolzne živine, kakor je je na mali planini, namreč le kakih 50—60 krav, in za tako kratek čas od sv. Petra do sv. Jakoba ni vredno družbe napravljati. Če se ti vredno zdi za prav pičel vžitek na planini biti, bo pač še bolj vredno, ako se ti vžitek znatno povikša. In ravno sirarska družba bi marsikaj o tem, na kar, dragi prijatelj, svoje ugovore zastavljaš, in o čemur se zdaj pritožuješ, zboljšala. Ko bi namreč gospodarji videli, kako jim mleko po pravilnem sirarstvu veliko več nese, bi jih tudi bolj veselilo, mleka obilnejše pridelovati, skrbnejše bi tedaj gojili dobro travo, vzeli ali vsaj omejili prostost prešičem, za stran djali ovčjo pašo, namesti toliko jalovine, katere vzreja se pri navadni ceni živine vselej le slabše spleča, redili raji več zmolzne živine; namesto 50—60 bi bi bilo kmalo 100 in več zmolznic na planini; njim bi se planinska doba tudi podaljšala in se sploh nekako samo ob sebi povzdigovalo planinsko gospodarstvo, kar je povsod veseli nasledek sirarskih družeb. In tako bo gotovo tudi tukaj!

(Dalje prihodnjič.)

Kako iz bajaranj ali luž dobre vodnjake narediti.

Po navodu inženirja Šivica.

(Konec.)

Ker bi brez obrisa zadostoval tudi prav natančni popis naprave Šivicevega vodnjaka, obrisa pa naš list ne more natisniti, zato povemo gospodarjem našim le bistvo Šiviceve naprave in jih opozorujemo le na to, kar smo že rekli, da imenovani obris vsakdo lahko v pisarnici družbe kmetijske vidi ali ga na dom na ogled dobí proti temu, da ga po ogledu gotovo zopet družbi kmetijski nazaj pošlje.

Bistvo Šivicevega vodnjaka, kako naj se naredi iz kakega bajaranja ali luže, obstoji v tem, da se umazana deževnica skozi pesek čista odteka v bajaran, iz bajaranj pa zopet skozi cedilo (Filter) pelje po ventilih, ki se zaprejo in odprejo dadó, v korito, ki je blizu bajaranja napravljeno; tako se živina zmirom s čisto vodo napajati more. Tako se pa ravno tista voda more za človeško pijačo rabiti, ako se pelje in preceja skozi oglje.

Gosp. Šivic misli, da je njegova naprava taka, da more vstrezati vsem potrebam; on pa tudi vé, da se jej bode marsikaj ugovarjalo, al da bode težko kdo kdaj kaj drugega boljega nasvetoval.

Ugovor, da se tak vodnjak ne dá napraviti povsod, je res tehten; tudi Šivic to pripoznava tam, kjer bajaran globoko leži in kjer ni prostora, da bi se napravilo korito. Al pri napravi novih bajaranj se more lahko najti tak prostor, kjer se bo dal napraviti vodnjak po Šivicevem načrtu.

Ker so naprave vodnjakov za živino in ljudi v taci krajih, kjer vode manjka, neobhodno potrebne za živež in zdravje živine pa tudi ljudi, zato se mora hvaležno priznati dobrota, ki jo ministerstvo kmetijstva po denarnih podporah deli takim krajem. In subvencijski odbor družbe kmetijske Kranjske je ravnokar zopet čez 100 gl. razdelil take podpore nekaterim občinam, ki so za to prosile.

Al s tem, da občina čuti potrebo vodnjaka, in da tudi nekoliko denarne podpore dobí za to, ni že dober vodnjak gotov in tak, ki bode ostal za zmirom; — tù je treba dobrega prevdarka izvedenih ljudi, kako naj se napravi vodnjak, da bode dober in stanovit. Zato naj občine ne prezirajo tega našega nasveta in skusijo na ogled dobiti Šivicev načrt ter ga presoditi po svojih okoliščinah, kajti to je gotovo, da po enem kopitu se ne dá vodnjak povsod narediti. Če najdejo, da jim Šiviceva naprava ne vstreza, no, potem z ogledom njegovega načrta niso nič na škodi, prižgali so si pa vendar luč, kako naj ga drugače naredijo, da jim bode vstrezal.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

IV.

(Dalje.)

Kakošnih panjev čebele tedaj skupaj gredó?

Naravnost rečem: vseh; — samo prav moraš narediti, in nove Kranjske panjeve moraš imeti.

Ta je pa vendar-le bôsa, si utegne marsikateri čebelar misliti, toraj je treba to reč malo bolje pojasniti.

a) Rekel sem, da imamo panjeve, kateri dobre rodovitne matice imajo. Da čebele taci panjev skupaj gredó, to vsak čebelar dobro vé.

b) Tudi čebele taci panjev, kateri še vsi imajo deviške ali neobhojene matice, se skupaj vzamejo. Tako, na priliko, če se ti dva družica ali pa en družec in en tretjič skupaj vsedeta, kedar rojita, ali pa če sam nalašč taka dva roja skupaj v en panj deneš, se bodo čebele prav lepo med sabo porazumele, in imel boš en močan roj namesti dveh slabih.

c) Čebele tistih panjev, ki nič matice nimajo, vsak panj rad vzame. Tako brez skrbi kacega izrojenka, ki je pri plemenjenji matico zgubil, na kacega močnega prveca ali družca navezneš ali tako imenovano „pustoto“ narediš, čebele bodo med sabo dobre prijateljice, in pridneje bodo skupaj delovale. Če imaš vendar dzierzonzirane panjeve, ti pustot ni treba delati, ampak naredi tako-le: Vzemi iz izrojenka, kateri ti je pri plemenjenji ob matico prišel, satove in pa čebele, ki na njih sedé, in daj vse skupaj enemu bolj slabemu, pa že obhojenemu družcu ali tretjiču, ali če hočeš, tudi vsakemu nekaj; tako boš imel sicer en panj brez matice manj, pa si boš enega ali dva druga reveža zboljšal, in ne boš nič na škodi; pri tem si pa tudi lahko še precej praznega satja za škatlje pridobiš, na vozu pa za en panj prostora, ako čebele v ajdovo pašo pošiljaš; saj dobro veš, da ti pustota na vozu za dva panjeva prostora vzame.

K spravi slovenskih strank. *)

Po slovenskih časnikih čitam klic po spravi. Katerega rodoljuba bi ta klic ne razveselil; vsaj smo imeli dosti priložnosti pokušati prokleta seme nesloge! Bog nam daj spravo, to je, pravo spravo, pošteno spravo!

Ali je pa tudi upanja kaj do take sprave? Prav zelo bi nas veselilo, ko bi mogli reči: da, — al kdor vé, da starodavni program slovenski poleg lojalnosti do svojega vladarja obstaja iz dveh — neločljivih načel, ki ste vera in narodno pravo, in kdor, kakor jaz, naše „mlade“ pozna, nima upanja do trdne in stalne sprave. Dokler stojijo mladoslovenci na brezverskem stališču, med nami sprava ni mogoča; zakaj tega si naj nikdar ne domišljujejo, da bomo mi, podobni Judežu Iškarijotu, svetinje svoje vere zatajili in izdali. Vrh tega je z našimi „mladimi“ razgovor o tej stvari nemogoč, ker sami prav za prav ne vedó, v čem da obstoji njihov „liberalizem“. „Slov. Narod“ je sicer že stokrat povedal, da od svojih liberalnih načel odstopil ne bo; a tega nam nikdar jasno ni še povedal, kaj si misli pod svojimi liberalnimi načeli? Kakor je liberalizem sam na sebi načelo breznačelnosti, tako nam tudi „Narodov“ liberalizem vsak dan kaže drugo barvo. Izprva je proglasil vse za liberalno, kar so Dunajski judje za liberalizem proglasili. Zdaj so se mu oči nekoliko odprle, a vendar še tava v nekem polspanji med krščanstvom in novomodnim brezverstvom. „Kako hoče slepec slepeca voditi? Ali ne bodeta oba v jamo padla? Kako hočejo „Narodovci“ Slovence voditi, ko sami ne vidijo in ne vedó, kam bi jih peljali? Naroda našega prava luč je njegova vera; a liberalci nimajo vere, vsaj so si na prapor svoj „konfessionslosigkeit“ zapisali, zatoraj hodijo v temi. Mi vselej vemo, kaj je prav in kaj ni prav, a oni tega ne vedó.

Pri nas na Slovenskem duhovi še niso tako ostro ločeni, da bi se dale svete besede: „kdor ni za mene, on je zoper mene“, in „kdor za mano ne zbira, on razkropljuje“ popolnem razumeti; a jaz sem imel priložnost opazovati katoličane in liberalce na Nemškem; ondi sem prav očitno videl razloček. Nemški katoličani — in hvala Bogu, da je njih število veliko — niso to samo po imenu, ampak tudi po življenju; nemški liberalci pa se véde brez vse moralčne moči: pred močnim se trese in vklanja, nižega zatira in odira; laž prodaja za resnico; cerkve za-nj ni, „vsaj po njegovih mislih ni Boga“; nehvaležen je dobrotniku; reveža suje od sebe, bogatinu se laska; plemenitega, požrtvovalnega človeka ima za bedaka; nič na svetu pa huje ne sovraži, nego katoliškega duhovna, in ko ne bi stalo kmečko ljudstvo za duhovni, liberalci bi jih žive drli. „Denar, denar — vse, vse za denar!“ to je njihovo geslo. Prišel sem enkrat v gledališče; igrali so neko francosko „komično opero“; oj! kakošno nemoralčno brezno, v katero se človečanstvo pogrezuje po liberalizmu in materijalizmu. Med živahnim rokoploskom občinstva poveličaval se je greh. V srce me je bolelo to videti, da zapustim gledališče in tečem proč kakor požigalec.

Ko sem še v šolo hodil, in sem čital zgodovino starodavnih rimskih carov, kako tiransko so mučili kristijane, nisem mogel zapopasti, kako da se v vsem onem

*) S tem člankom, katerega smo z nadejanim privoljenjem častitega gospoda pisatelja nekoliko okrajšali, končamo obravnavo o „spravi“ naših strank, vedé, da je le prazna slama, ki bi jo mlatili v tej zadevi.

d) Rekel sem, da imamo panjeve, kateri nimajo popolnoma rodovitne matice, ampak imajo le tako imenovano „trotočko“, to je, matico, katera zamore le trotovo zalégo zastavljati, zalégo delavnih čebel pa ne.

Vsak čebelar je gotovo take panjeve že imel ali pa vsaj že videl. Zalega je v njih prav neredoma zastavljena, imajo samo trotovo zalego, katera pa ni samo v trotovske, ampak tudi v čebelne celice ali hišice zastavljena; ker so pa trotje večji, kakor delavne čebele, zato čebele celice delavcev podaljšajo, in tako se napravi v satéh tista gorata, grbasta in ostudna zalega, katero Nemci „Buckelbrut“ imenujejo.

Nastopi tedaj vprašanje: Ali se smejo panjevi, kateri take na pol rodovitne matice ali trotočke imajo, s panji, kateri imajo popolnoma rodovitne matice, brez škode zediniti?

Predno na to vprašanje odgovorim, naj povem, kaj me je večkratna poskušnja izučila.

Imel sem že pred več leti spomladi panj, kateri si ni mogel nič naprej pomagati. Pregledam ga, in zapazim, da je imel samo gorato in ostudno trotovo zalégo. Vedel sem dobro, da si ta panj sam od sebe nič opomogel ne bo. Kmalu potem, ko sem to zapazil, dobim, se vé da od družega plemenjaka, močnega prveca. Tega močnega prveca vsadim ali ogrebem v ravno ta panj, ki je imel samo trotovo zalego; mislil sem namreč, da bo potem vse v redu, ako tako naredim. Pa kaj se mi je prigodilo? Čebele so mi dobro matico, katero so s prvim rojem vred dobile, umorile, trotočko pa ohranile, in panj ni bil nič vreden, pozneje kakor poprej.

Primerilo se mi je tudi, da sem panj, ki je imel trotočko, naveznil na močni panj z dobro matico, naredil sem pustoto, pa nastopil je med čebelami obeh panjev boj, da je bilo groza!

Doživel sem tudi že večkrat, da sem panj, ki je imel samo trotovo zalego, naveznil na dober močen panj. Nisem sicer koj nobenega posebnega sovraštva med čebelami zgornjega in spodnjega panja zapazil; al ko sem pustoto nazaj iz ajdove paše dobil, ni imela celó nič čebelne, ampak samo trotovo zalego. Čebele so mi toraj dobro matico pokončale, in trotočko ohranile.

Iz vsega tega sem bil prepričan, da ni prav brez nevarnosti panjeve, kateri imajo dobre matice, kar tje v en dan skupaj devati.

Ako bi se mogla trotočka dobiti in pokončati, bi se dal tak panj gotovo brez vse nevarnosti s kakim drugim panjem združiti, kateri dobro matico ima, al trotočka se, kakor tudi Dzierzon sam pravi, od delavnih čebel skoraj prav nič ne razloči, zato je tudi skoraj ni mogoče dobiti in pokončati.

(Dalje prihodnjič.)

Zdravniška novica.

Če človek spanja nima.

Človek, ki spanja nima brez posebne bolezni, je revež; premetuje se v postelji, pa zaspanec le ne pride. Zdravniki dajejo takim omotice (narkotina), ki pa ne ostanejo zmirom brez škodljivih nasledkov. Želeti bi bilo tedaj kaj, kar taci nasledkov nima, in mnoge skušnje so pokazale, da mlekokisli natron (natrum lacticum) ima to moč in njemu enako pa tudi kislo mleko. Na večer tedaj nič družega vžiti kakor samo kislo mleko, naredi — tako pravijo — človeku spanje. Skušnja je lahka, dober kup in brez škode.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

IV.

(Dalje.)

planin z ovci ne preobašejo; če tudi ne po vsem pravilno napravljene, imajo vendar lepo strebljene kali in dostojne hleve; posebno Verlovški 20° dolgi in 4½° široki, trdno zidani s krovi pokriti hlev res čast dela Vipavski občini; hvale vredno je tudi to, da razen tega, da na Lipah celó jalovke od zmolznih ločijo in posebej po grših prostorih pasejo, pušajo boljši svet za košnjo, po opešanih pašah naredé za kaka dva večera ograjo ovcam, ki z gnojem svojim za dalje časa rast trave oživé, požigajo grmičevje, ki travo duši, da se tako ne le planinsko površje trebi, ampak tudi zemlja pognoji s pepelom in daje pitnišo pašo. V hlevih pridelani gnoj prav koristno obračajo, ker ga deloma po planinski ledini raztrošajo, deloma pa po dolinicah razvozijo, kjer imajo celó njive napravljene, katere dobro pognojene tržani radi v najem jemljejo, da pridelujejo krompirja, repe in zelja.

Kakor je že iz povedanega razvidno, so na Nanosu le ovčarije, ki izdelujejo sir v stanéh, kateri so, posebno na Verlovšču, po vnanjim še dovolj očitni, vendar znotraj za zračenje, čenjenje itd. zeló nedostojno vravnani ter čez vse pomanjkljivo oskrbljeni z orodjem, za pravilno sirarijo potrebnim, kajti to vzrokuje v kuhinji in v kleti veliko nesnage, ki je dobroti izdelka le na kvar.

Službo tarnača, sablje, tiskalnice opravlja le roka pri molži zasmrajena, — službo obodov in polic visoka sirnica, v katero pride sir koj, ko je iz kotla vzet bil, v golidi ali torilnici nekoliko stisnjen in vpodobljen. Po sedem sirov leži v takošnji sirnici eden na drugim, ki drug drugega stiskajo in kisajo v siratki, ki odtekati ne more; to vse se godí na škodo okusa le za to, da siri bolj surovi ostanejo in večó težó ohranijo.

Tukaj sem videl, kar poprej niti nisem slišal niti bral, kako z nekolikim počasnim prigrévanjem okoli in okoli kotla siriše potem, ko je svojo službo opravilo in mleko podsirilo, na vrh v kotlu spravi, zajame in proč vrže. Zakaj to dela? Če se ne motim, menda zato, ker vidi, da je preveč siriša poprej v mleko djal. Hoče namreč hitro vsirjeno imeti, da tolšča nima časa izstopati. Da bi to dosegel, dene, zlasti, ker prej mleka tudi čisto nič ne sogreje, neprimerno veliko, in sicer hudega iz zmesi jagnječega, telečjega in svinjskega želodca napravljenega siriša med mleko; to siriše res hitro zgrabi mleko in ga strdi, a potlej preseda, ker ga je preveč; posebno taka s preobilnim sirišem napojena siratka, kakor si lahko mislimo, v želodcu hudo razganjati mora.

Soliti sir na Nanosu potem še le prav začnejo, ko je že 8 dni v sirnici prebil. Čakajo namreč, kakor pravijo, da v tem času vzhaja, rahel in tedaj bolj pripraven za sol piti postane; na to pa po pravici pazijo, ker hlebe le bolj na visokost ravnajo, in je solí treba daljo pot zljajšati, da ga do srede zrahlja. Sploh je Nanoški sir bolj na surovo z nekim kislo ostrim okusom in ne za dolgo trpežnost zdelan, zato pa tudi pri najmanji neugodnosti k spridenju in mrvenju nagnjen. Al kaj hočemo? — vsaj je tak sir mnogim, ki so ga vajeni, bolj priljubljena jed, kakor najlepši švicarski, in dokler se bo Nanoškim ovčarijam s takim sirom mleko dobro izplačevalo in tacega hitro in dobro po 35 gold. cent in še više poprodajali, med tem, ko se grojarski precej niže plačuje, jih bo težko za pravilniše izdelovanje in zvikanje dobrote vneti! Kakor do zdaj bodo tudi za naprej le bolj na to merili, kako bi sirarji več vage naredili, če tudi na kvar okusa in drugih dobrih lastnosti sira. (Kon. prih.)

Začel sem toraj premišljevat, kako bi se dal panj, kateri le trotovo zalego ima, s kakim drugim, ki ima dobro matico, zediniti, pa da bi se trotovka ne iskala in pokončala, in mislim, da sem kmalu pravo zadel. Naredim pa tako-le:

Potegnem panj, kateri ima le trotovo zalego, iz ulnjaka, in na njegovo mesto postavim kacega bolj pičlega, pa že obhojenega al sprašenega drujca. Ako imata pa oba panjeva bele sprednje končnice, potem je koj vse dobro. Ako imata pa oba malane končnice, al pa vsaj eden, potem pa panju, kateri ima trotovko, sprednjo končnico vzamem, in jo toliko časa, da njegove čebele v drujca spravim, drujcu dam, al pa še rajše, da imam manj dela, le na drujčevo sprednjo končnico pritisnem ali naslonim. — Ko vse to pripravim, potem začnem iz panja s trotovko sat za satom vzdigovati, in zadej za ulnjakom čebele, katere se satov držé, kar na tla ometati; to se pa mora pri lepem solncu goditi. Čebele se hitro od tal pobirajo, in čez ulnjakovo streho nazaj na svoje poprejšnje mesto leté. Tukaj najdejo ravno tako malan panj, kakor je bil njih, in veselo vanj lezejo. Sirote ne vedó, da so ogoljufane, mislijo namreč, da gredo nazaj v svoj panj, pa v drujca pridejo. Ko tako vse čebele iz panja, kateri je imel trotovko, v drujca spravim, kar se hitro zgodi, potem drujcu zopet njegovo poprejšnjo končnico dam, ali pa le naslonjeno proč vzamem, in ga zopet nazaj na njegovo poprejšnje mesto postavim. Na mesto pa, kjer je bil poprej panj s trotovko, postavim kak drug prazen panj, al pa panj kacega narejenega roja, če ga ravno od kod nazaj domú dobim. Satove, katere iz panja, ki je imel trotovko, vzamem, kar je praznih, prihranim za škatlje ali za druge panjeve; tiste, v katerih je trotova zalega, pa dam nekaterim bolj močnim panjem, da trote izležejo in potem pokončajo, ali pa koj zalego iz satov potrgajo in potrebiijo, kakor jim je drago.

Od tistega časa, kar tako delam, sem še vselej čebele iz tacihi panjev, ki so trotovke imeli, srečno in brez škode s takimi panjevi zedinit, ki so dobre matice imeli.

Od kod pa to pride, da se čebele iz panja, ki trotovko ima, na ta način brez vse nevarnosti, z vsakim drugim panjem, ki že obhojeno matico ima, naj bo že prvec, drujec, tretjič ali izrojenec, združiti dajo, tega še sam prav za gotovo ne vem; mislim pa, da se to tako le zgodi: Ali trotovka, kedar jo za ulnjakom na tla pomečem, nazaj domú ne zna, ker bi morala čez ulnjakovo streho leteti, in gotovo od tistega časa, kar je začela trote leči, več iz panja ni šla; ali jo pa čebele drujca ali tretjiča itd., katere pri žrelu svojega panja na straži stojé, koj popadejo in pokončajo, če jim z drugimi čebelami vred v panj iti hoče.

Zdaj pridemo še na to vprašanje: ali se dadó tudi čebele tacihi panjev, ki imajo še deviške ali neobhojene matice, s takimi panjevi zediniti, kateri že oplemenjene ali sprašene matice imajo? Znano je namreč vsacemu čebelarju, da se čebele tacihi panjev ne združijo, ampak se med sabo skoljejo.

Marsikateremu, morebiti še celó že priletnemu čebelarju se bo zdelo neverjetno ali še celó smešno, ako trdim, da sedaj, kar dzierzonzizirane panjeve imam, tudi čebele tacihi panjev, kateri imajo še deviške ali neobhojene matice, prav lahko in brez vse nevarnosti s

čebelami tacih panjev združujem, kateri že sprašene matice imajo, in ravno to mi je zopet že prav velikokrat na hvalo hodilo, posebno poprejšnja leta, dokler sem čebelam še prosto rojiti pustil.

Kako pa to naredim? — Zopet prav lahko, in sicer tako-le:

Jaz dobim, ako čebelam prostovoljno rojiti pustim, na priliko, o kresu majhnega tretjiča, matica se mu srečno oplemeni, pa je tako reven, da ga ni vredno kam daleč v ajdovo pašo pošiljati, ker že naprej vem, da mi skoraj ne more toliko nanositi, da bi se mi vozina in drugi stroški splačali. Malo poprej, kakor čebele v ajdo pošljem, pa dobim še enega drujca, pa tudi tega mi ne kaže v ajdo pošiljati, ker zopet naprej vem, da mi bo pri plemenjenji brž ko ne matico zgubil, ko bo med celo trumo čebel prišel. Kaj mi je toraj storiti? Drujčeve čebele, katere še neobhojeno matico imajo, dam tretjiču, kateri že sprašeno matico ima, in tako iz dveh slabih rojev, katera mi nobenega dobička ne obetata, enega samega močnega naredim, da se mi vsaj splača, ga potem v ajdo pošiljati. Naredim pa tako le:

Nastavim v prazen dzierzonziran panj kacih 6 praznih satov, in v te satove spodim drujčeve čebele, panj pa postavim potem v kako zidanico ali hram, kjer je hladno in temno, in ga ondi celo noč pustim. Drujec ima, kakor je znano, večidel več matic, pa navadno že prvo noč vse pomori, zunaj ene, katero si hoče ohraniti. Drugi dan zjutraj prinesem panj iz hrama, ga odkrijem in mu še tisto matico vzamem, katero si je ohranil, ali če jih še več dobim, vse, tako da zdaj celó nobene matice več nima. Potem ga pa zopet zaprem, in ga še za malo časa v hram postayim, tako, da se popolnoma zavé, da je brez matice. Čez dobro uro panj zopet iz hrama prinesem, in ga odprem. Če so čebele še mirne in tihe, mi to kaže, da morajo še eno matico imeti; zato moram še to poiskati in jo jim vzeti; če so pa vse nepokojne in nekak mil glas od sebe dajejo, je to gotovo znamenje, da matice več nimajo, in da že tudi dobro vedó, da je nimajo. Zdaj so čebele popolnoma krotke, in nič družega nimam več opraviti, kakor da tretjiču, katerega hočem poboljšati, zadnjo končnico odprem, potem pa začnem iz panja, kateremu sem matico pobral, sat za satom s čebelami vred vzdigovati, in v tretjiča pokladati; pa ne v zareze, ampak na dno panjů po dolgem, tako, da satove le na stranice tretjiča malo naslanjam, da se mi ne zvrnejo. Čebele kmalu iz satov izlezejo in se mirno in brez klanja s čebelami tretjiča združijo; na zadnje prazne satove zopet iz tretjiča poberem.

(Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Vrh Kríma.

(Konec.)

Globoko pod vrhom Kríma na jugo-izhodni strani je vas Gorenji Ig, ki ima 16 hiš. Tù doli se spustimo, ter moramo prav hitro stopati, ker polagoma hoditi skoro ni mogoče po tako hudem bregu; še 5 minut nismo potrebovali od vrha po planini do goščave, kjer se začne zopet jako kamenita pot, ki pelje večidel pod drevjem, nekaj časa prav močno navzdol, da je bilo treba hudo nazaj držati se, da nas ni lastna teža podrla ali v hud dir posilila. Po tej poti vozijo ali vlačijo gorenji Izanci z vrhkrimske planine mrvo domú, in sicer le s prednim koncem vozá, v katerega močne kóšate veje ali cele vrhe dreves vtaknejo in prevežejo, na nje mrve naložé in dobro povežejo, da se jim med potjo ne razvalí in ne raztrese. — Skor celo uro smo že od

vrha hodili; strma kamenita pot nas je že precej zgrela in užejala, ko pridemo do gozdne poti, ki pelje proti Rakitni in naprej proti Cerknici. Tù nam reče vodnik, da pridemo kmalu na gorenji Ig, kjer si bomo žejo pogasili. — Urno stopamo naprej in zdajci pridemo iz gozda na gornjo-iške travnike in polje in preko njih k prvi hiši, k „Maški“ ali „Maškovcu“, po zunanjem sodé precej dobri kmečki hiši; ali kaj to nam mar, če imajo le kaj kislega mleka, vse drugo naj bo kakor je. Lepe višnjeve češplje okoli hiše so nam prvo hladilo; pa tudi želja po kislem mleku se nam spolni, mati nam ga prinesó 2 latvici; Marijana, brhko in ko srna bistrooko kmečko dekle pa še dve vun na vrt; — vležemo se v prijetno senco na tla okolo skled ter ročno zajemamo okusno mleko, kakor smo prej urno hodili ne brigaje se zato, da bi češplje s kislim mlekom se utegnile v nas skregati. — Še en malo na travi položimo, potem pa se poslovimo od naših gostiteljic in od našega vodnika Mikša, ki jo mahne po bližnjici nazaj v Vrbljene, mi pa naprej po poti navzdol v Iško vas. V četrť ure pridemo po gornje-iških vrtilih in polji na rob nad globoko, strmo in ozko Iško dolino, po kateri šumi Iški potok, ki priteče blizu notranjske strani blizu Ravnika ter teče skozi Iško pod Krimom naprej mimo Iške vasi, Vrbljen, Tomišlja in Bresta, ter se izteka na Ljubljanskem močvirju pol ure od Ižice v Ljubljano. Na tem robu nekoliko postojimo ter zremo globoko doli v Iško dolino in na velike strme pečine, ki na drugi strani to dolino oklepajo, katere se enako skalnati steni prav dobro iz Ljubljanskega Rožnika in tudi iz Latermanovega drevoreda pri Tivoli na levi strani Kríma vidijo.

Ali še smo bili skor tako visoko nad ravnino, kakor je Šmarna gora, le da pot tukaj ni več tako strma, in na tem robu ni bilo prijetno dolgo stati, ker je preveč solnce pripekalo. Urno jo toraj naprej mahamo, vedno kraj hriba po jako robati poti, šolsko mladež iz gornjega Iga milovaje, ki mora po tako robati in samotni poti pol drugo uro daleč v šolo na Ig hoditi. — Malo pred Iško vasjo pridemo do ravnega, gremo čez vodo Iško in skoz Iško vas naprej mimo vasi Kot nad Iški grad, o čegar krasni legi Valvasor v II. knjigi na 539. strani sledeče piše: „Schloß und Herrschaft Sonegh ist von der Stadt Laybach zu Wasser zwey Meilen, zu Land aber drey Meilweg entlegen. Den Namen hat es von der Sonnen entliehen: denn wenn dieselbe hier aufgehet, so beglänzt sie gleichsam dieses Ed des hohen Gebirgs, das auf der Seiten stehet. Seine Stätte ist eine lustige Anhöhe. Oben hat es eine schöne Ebene, von dem Schloße hinunter aber geht es Thal ab; allwo ein schön langes, breites und darbey auch flaches Feld, so äusserst fruchtbar ist. — Auf dem Schloß hat man einen überaus schönen Prospekt gegen Laybach, Ober-Laybach, Rhallenberg, auf das Schnee-Gebirge und überall herum, sogar auch nach dem Wasserstrom Laybach: also daß wenig Schlösser diesem wegen des schönen Aussehens vergleichlich.“

Naj tù tudi navedem, kar piše Valvasor o Krímu v I. knjigi na strani 221. namreč: „Vom Rhorim, der zwischen Auersperg und Freyenthal ligt, hat eine ansehnliche Höhe und Größe; aber wenig Leutseligkeit, sondern greuliche Wildnissen.“ — Na strani 224. iste knjige pa piše Valvasor o Krímu sledeče: „Rhorim, ist ein weit-aussehender Wald auf hohem Gebirge zwischen Auersperg und Soneg. In demselben trifft man auch große Wildnissen an. Er prangt gleich den meisten andern Wäldern mit Buchen, Fichten und Tannen als den grünen Federbuschen, so ihm die Natur hat aufgesteckt. Dasselbst gehen Hirsche, wilde Schweine und viel Bären.“)

*) O Igu in Iški okolici in o vodi Ižici, ki izvira pod Iškim gradom iz skale, piše Valvasor obširneje v I. knjigi na strani 218., 235., 608. in 609.

Nekoliko revnišo živino sem našel ob Posavji; al to tudi ni čuda, kajti v Sneberjah imajo bika silno majhnega in revnega, ki pač ni vreden tega namera. Za ta okraj bo pa veliko pomagalo to, da je gosp. Rodè od kmetijske družbe nakupil izvirnega Pincgavskega in pa Muricodolskega bika.

Prav tako je v Tomačevem lep izviren Muricodolec, ki bo izdatno pripomogel v požlahnenje domače slabe živine.

Blizo Ježice v Stošicah ima gosp. Pečnik prav lepega bika Švicarskega plemena, katerega je kupil v grajščini Fužinski, h kateremu pa nič kaj ne gonijo krav; morda jim dimasta, črno-rujava barva ni všeč, in vendar bi za te pokrajine, ki mleko lahko spečajo v mesto, kjer dobé lepe novce za nj, ne bilo to pleme slabo, kajti Švicarsko pleme je za mleko odlično, česar sem se tudi prepričal v Fužinah, kjer so mi pokazali zapisnike o množini molže; Švicarske krave dadó po 10 — 11 bokalov prav dobrega mleka in molzejo dolgo do 7½ meseca brejosti — vsakako obilna molža! Naj pri tej priliki navedem tudi številke, katere kažejo molžno lastnost drugih plemen, in sicer:

Muricodolske krave dadó po 8 bokalov in že v 6. mesecu brejosti odstavijo mleko,

Pincgavske krave molzejo po 8—9 bokalov in odstavijo v 7. mesecu, nekatere že tudi poprej.

Holandske molzejo po teletu 12 bokalov in dadó mleka skoro do 8. meseca.

V Rudniku, v Šmarji in Grosupljem imajo dovolj lepo živino; v Grosupljem imajo v hlevu grajščinskem Belansko pleme; na grajščini Boštajski živino, katera kaže, da je odgojena iz križem-parenja s Holandsko krvjo.

Na grajščini Iški sta dva prav lepa Marijadvorska bika in en velik Muricodolec.

Prav lepo živino sem videl v vaséh: Glince, Kozarje, Šmartno pri Dobravi, kjer redé sivo živino prav skrbno in bodo zato gotovo v malo letih zdatno povzdignili govedorejo, ki je že sedaj lepa, posebno če bodo vedno posluževali se izvirnega Muricodolskega plemena, kakor sedaj, ko so že precej juncev in telic od kmetijske družbe nakupili. Odlično živino sivega Švicarskega plemena sem našel na grajščini v Bokalcu. (Dal. prih.)

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

VIII.

(Dalje.)

Dzierzonizirani panjevi imajo tudi to posebno prednost, da si lahko čebelar brez posebnih stroškov nekaj rodovitnih matic čez zimo ohrani, kar mu na spomlad tudi mnogokrat kaj prav pride.

Skoraj vsakemu čebelarju, ki kaj prida plemenjakov čez zimo pusti, se rado prigodi, da mu kak panj čez zimo ob matico pride. Kako se pa zopet to naredi?

Prav lahko, namreč tako-le: Napravi si nekatere dzierzonizirane škatlje, in sicer take, da bo vsaka le za 3 satove, ker taka je za to že zadosti velika. Tej škatlji naredi tudi majhno žrelo, da bodo mogle čebele, katere boš va-njo dejal, tudi malo izleteti, kedar bo treba. V to škatljo deni jeseni, kedar čebele trgaš, 3 satove: srednji sat naj bo z medom napolnjen, stranska dva utegneta biti tudi prazna ali pa le malo z medom nasmetena. Ko to napraviš, temu ali unemu panju, ka-

terega v jeseni podreš, vzemi matičo in kake 3 ali 4 žlice čebel, pa vse skupaj v to škatljo spravi in potem na škatljo pokrov pribij. Izberi si pa za to le bolj mlade in čvrste matice. Zdaj pa enemu bolj močnemu plemenjaku veho odvzemi, čez odprto veho naredi drateno mrežico, ali pa mrežico iz luknjičastega pleha, kakoršne so, na pr., cedila za mleko precejati. To mrežico pa moraš čez odprto veho dobro pritrditi ali pribiti, da ti je čebele spodnjega panja ne bodo mogle vzdigniti ali odmakniti; zakaj ko bi se to zgodilo, potem bi čebele iz spodnjega močnega panja v škatljo prišle, bi matico v škatlji umorile, in tako bil bi ves tvoj trud zastonj. Ko si to mrežico dobro nad veho spodnjega panja pritrdil, potem škatljo, v kateri matico in malo njenih čebel imaš, povezni ravno nad veho spodnjega panja, katero imaš z mrežico zaprto tako, da bo žrelce škatlje iz ulnjaka gledalo, ravno tako, kakor žrela družih plemenjakov. Na sprednji konec pokrova spodnjega panja pribij majhno diljico ali jeziček, da se bodo čebele, katere bodo iz te škatlje kaj letele, mogle na-nj vsedati. Ko si vse to napravil, potem pa škatljo z mahom, listjem, ali kako drugo rečjo prav dobro zadelay, da bo, kolikor je mogoče, na toplem. Da boš svoj namen še toliko bolj gotovo dosegel, deni te matice in njih čebele že bolj pozno v jeseni, na pr., okoli vseh Svetnikov ali sv. Martina, v imenovane škatlje. Ako bi namreč to prezgodaj naredil, dokler čebele še zeló iz panjev letijo, utegnile bi čebele v škatljah, ker jih je le malo, obupati in pobegniti.

Tako si prav lahko nekaj obhujenih matic čez zimo prihraniš, ker matica, katera je v škatlji in pešica njenih čebel iz spodnjega panja sskozi drateno ali luknjičasto plehnato mrežico potrebno toploto dobivajo; za živež čez zimo imajo pa tudi vse čebele, kar jih je v škatlji, samo en z medom napolnjen sat, kateri 2—3 funte tehta, popolnoma zadosti.

Ako ti kateri plemenjak čez zimo ob matico pride, mu boš dal spomladi iz ene teh škatljic matico, njene čebele in vse tri satove, in tako si boš enega svojih plemenjakov ohranil. Če ti pa katera tacih škatljic ostane, lahko narediš iz nje cel plemenjak; vzemi namreč iz škatljice matico, njene čebele in satove, in prestavi vse skupaj v dzierzoniziran panj; temu panju pridaj še nekaj čebel iz svojih bolj močnih plemenjakov, ako hočeš tudi še en sat iz kacega močnega panja, ki je poln zalége, pa še kake tri prazne satove, ta panj prenesi potem za kacic 14 dni kam drugam, in tako imaš iz majhne škatljice dobrega plemenjaka, kateri ti, ako bo letina dobra, utegne še nekatere roje dati.

(Dalje prihodajič.)

Gospodarska novica.

* *Kakošno bo letošnje vino?* — Pod tem naslovom piše „Obzor“ tako-le: „To se izvé za gotovo, ako se mošt vaga z moštno vago, ki je najbolja med vsemi Klosterneuburška. Po tej vagi so izvedeli na Hrvaškem, da se moremo pohvaliti z letošnjim pridelkom, ker v obče je v 100 funtih letošnjega Hrvaškega vina za 18 funtov sladkora, 8 funtov pa kisline. — Po isti poti so Štajarci našli, da počez je letos v 100 funtih Štajarskega vina 17 funtov sladkora, 8 pa kisline. In v Kranjskem Dolencu in Vipavcu? Naj nam povesta gospoda Ogulin in Dolemec.“

dobro hoditi po visokih planinah. Da bi po vsem morali nadomestiti sedanjo majhno z večjo živino, tega ne bi svetoval zato, ker ne smemo prezreti, da je do sedanja kri že za krajne razmere utrjena in da so naše kravice jako mlečne. Katere druge krave pač se morejo ponašati s tem, da v primeri telesne teže in sploh njih velikosti dadó toliko mleka, kakor, na priliko, naše majhne Bohinjske krave, ki po 3—4, tudi še več bokalov molzejo na dan, pa ne pežajo več od 3 centov. Težka Bernska (Švicarska) krava, katera peza 10—12 centov, daje res kakih 10 bokalov; al koliko več je krme in to še prav dobre povžila? stoji tedaj množina mleka v primeri z velikostjo živali?

(Konec prihodnjič.)

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

IX.

(Dalje.)

Čebelar, kateri ima dzierzonizirane panjeve, se tudi najlože prepriča, če so se mu njegovi izrojenki in drugi panjevi, kateri so mlade matice imeli, dobro oplemenili ali ne. Ker se namreč vsak sat lahko posebej vzdigne, tudi lahko matico dobi, če je panj še ni zgubil, pa tudi v vsako luknjico ali celico lahko pogleda, in se tako prepriča, ali ima panj že kaj zaléga ali ne, in kakošna je zaléga, da tako spozna, ali se je matica dobro oplemenila ali ne.

Tukaj se mi zdi potrebno, čebelarje, kateri še niso zadosti izurjeni, na to opomniti, da še ni gotovo znamenje, da bi bila matica že gotovo dobro sprašena ali obhojena, če v nekaterih hišicah ali celicah matična jajčica ali gnjide zapaziš; ampak poglej tudi, kako so ta jajčica v celice položena. Dobro sprašena matica zalego bolj skupaj in redoma postavlja; popačena matica ali trotovka pa zalégo po celem satu sèm ter tjà raztresa, in večkrat po 2, 3 ali še več jajčic v eno hišico položi. Če tedaj zapaziš, da ima kak izrojenek, ali pa kak drug panj, ki je imel deviško matico, tako raztrešeno zalego, ali pa še posebno, da ima po več jajčic ali gnjid v eni celici, smeš po pravici soditi, da ta panj nima prav obhojene matice, in zato mu moraš drugo poskrbeti, ali pa panj s katerim drugim panjem združiti, ki ima dobro matico.

X.

Kakor se čebelar, kateri dzierzonizirane panjeve ima, lahko prepriča, če so se mu matice izrojenkov, drujcev itd. prav sprašile ali ne, ravno tako tudi prav lahko takim panjem, ki so pri plemenjenju matice zgubili, pomaga, da si nove matice izležejo. Naredi tako-le:

Če zapaziš, da ti je kak izrojenek, drujec itd. pri prašnji ob matico prišel, poglej svoje druge panjeve, morebiti v enem ali drugem dobiš kak sat, na katerem je matična zaléga že zastavljena. Če moreš ta sat panju, v katerem ga dobiš, brez škode vzeti, vzemi mu ga, in obesi ga v panj, kateri ti je matico zgubil, in tako bo imel panj kmalu potem nove mlade kraljice izležene, in bo morebiti pri plemenjenju matice vdručič bolj srečen, kakor je pa prvokrat bil.

Če pa nobenega tacega sata ne dobiš, na katerem bi bila matična zaléga že zastavljena, ali pa če tak sat tudi dobiš, pa ga ne moreš panju, v katerem ga najdeš, brez škode vzeti, potem pa daj panju, kateri ti je ma-

tico zgubil, iz enega ali drugega svojih panjev en sat, v katerem je še kolikor toliko mlade, še ne pokrite ali zalepljene čebelne zalége. Čebele brezmatičnega panja bodo ta zaleženi sat prav z veseljem sprejele, in brez odloga bodo začele matične zibelke ali lončike zidati, da si bodo iz mlade zalege, katero si jim dal, nove kraljice izvalile. — Čez 14 dni bo panj, kateremu si po tej poti pomagal, že novo mlado kraljico imel, in jo bo morebiti tudi srečno oplemenil.

Na ta način brezmatičnim panjem k novim kraljicam pomagati je prav gotovo dobro, vendar pa le takrat, če ni že prepozno; ko bi pa hotel panju, kateri ti je pri prašnji matico zgubil, še le malo poprej, kakor čebele v ajdo pošlješ, mlado zalégo dajati, da bi si novo kraljico izlegel, je bolj prav, da tak brezmatičen panj s kakim drugim zediniš, kateri že dobro matico ima; zakaj dasiravno je gotovo, da ti bo brezmatičen panj, kateremu, na priliko, še le okoli sv. Jakopa mlado zalego daš, novo kraljico izlegel, je vendar zeló zeló negotovo, da jo srečno oplemeniš, ker boš moral namreč čebele že v ajdo poslati, kedar bo ravno mlada matica izležena, bo moral tedaj tak panj, ko bo že v ajdo letel, mlado kraljico plemeniti, pa jo bo, kakor sem že zgoraj omenil, večidel zgubil, ker jo bo v prevelikem šumu prašil, in tako boš večidel praznega iz ajde dobil.

Pa ne le takim izrojenkam, ki so pri prašnji matice zgubili, ampak sploh vsakemu izrojenku, posebno pa takemu, kateri se je zeló izrojil, je dobro, če ni že prepozno, kacic 6—8 dni potem, ko je rojiti nehal, en sat z mlado zalégo dati, če se tudi še prav nič ne vé, da bi bil ob matico prišel, da si začne, če je matico morebiti že zgubil, ali jo pa še zgubi, brez odloga novo léči, če je pa ne zgubi, bo vsaj bolj močan, ker bodo čebele, katere bo iz pridane zaleženega sata izvalil, v njem ostale. Ravno na tem satu, v katerem na ta način izrojenku nekatere dni potem, ko je rojiti nehal, mlade zalege daš, boš pa tudi prav lahko spoznal, al ti je ta izrojenk svojo poprejšnjo matico srečno oplemenil, ali si je moral novo izleči. Če boš namreč na tem dodanem satu zapazil novorejene matične zibelke, je gotovo, da je panj pri plemenjenju svojo prvo matico zgubil in si novo leže; če pa na tem satu nič matičnih lončkov ne vidiš, smeš zopet po pameti soditi, da ti je ta izrojenk že svojo poprejšnjo matico srečno oplemenil.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* *Pomoč zoper trtno uš.* Časnik „Nouvelles Entomologiques“ piše o trtni uši (*Phylloxera vastatrix*) sledeče: Balbiani, ki že več let študije dela o tem mrčesu, je do dobrega spričal, da one (babice) krilate in nekrilate pokladajo jajčica zmirom vrh zemlje. Ko ličinke izlezejo, lezejo od debla h koreninam v zemljo, in to brž ko ne še le spomladi, ko so jajčica čez zimo zunaj prebila. Na tem potovanju je treba zalego pokončati, in to s tem, da se trte vrh zemlje krog in krog z gosto oljnato mažo namažejo in ta maža, dokler je le mogoče mastna ohrani; prav je, če se maža pomeša z žaganjem ali z zdrobljenim listjem. Najbolje je, če se to stori koj po trgatvi.

* *Proračun ministerstva kmetijstva za podporo kmetijskih in gozdarskih šol.* V proračun za imenovane potreščine v prihodnjem letu je ministerstvo postavilo 168.700 gold. za redne potrebe, za izvanredne pa 49.900 gold. skupaj tedaj 218.600 gold., po takem za 21.000 gold. več kakor mu je državni zbor za letošnje

8 gold. na mesec podpore. V naši šoli je dosibmal samo en učenec dobil iz deželne zaklada 50 gold. podpore. In vendar šteje naša šola vsako leto počez 10 učencev. —

Gledé na vse to tedaj sl. kmetijska družba, ki je po večkrat ponovljenih željah c. k. deželne vlade in mestnega magistrata ustanovila to šolo, v kateri edini morejo sinovi naše dežele v maternem svojem jeziku se izučiti umnega podkovstva in vsaj najpotrebnejših nauk za ozdravljanje živine, in katera se ponašati more z odlično pohvalo vodje c. kr. Dunajske višje živinozdravnišnice dr. Röllla in pa dr. Haberlandta, profesorja na višem učilišču za poljedelstvo, ki sta osnovo tukajšnje šole na drobno pregledala, pa tudi z zaupanjem dežele, se more z zadovoljstvom ozreti na preteklih 25 let, v katerih je dala deželi naši in nekaterim sosednim lepo število umnih kovačev, živinozdravniških pomočnikov in pa mesogledov.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

XI.

Kdor ima nove Kranjske panjeve, si more tudi že poleti, če je letina za čebele dobra, marsikateri sat prav lepega medu pridobiti, ker lahko vsak poln sat iz panja vzame in namesto njega prazen sat v panj vtakne, da ga čebele zopet hitro napolnijo. Če so taki z medom napolnjeni satovi, katere čebelar poleti iz svojih panjev vzame, popolnoma brez vse zalége, jih lahko prodá ali pa z médmetalnico sprazni, ali pa sicer tako ali tako v svoj prid obrne, kakor mu bolje kaže; če pa v katerem med médom tudi še kaj zalége zapazi, naj pa tak sat temu ali unemu bolj slabemu panju dá; tako bo revežu v dvojnem oziru pomagal: dal mu bo potrebnega živčja, da mu potem ne bo treba klasti, s pridano zalégo mu bo pa pripomogel, da si bo kolikor toliko več čebel zaredil in tako bolj k moči prišel.

XII.

Pa še eno prednost imajo dzierzonizirani panjevi, katere navadni Kranjski panjevi nimajo, ali vsaj v toliki popolnosti ne; namreč to, da čebelar tudi prav lahko zabrani, da mu kak panj prepozno ne roji.

Večkrat se prigodi, da kak prvi roj, ali pa še celó kak drujec, malo časa prej, ko je treba čebele v ajdo poslati, ali pa še celó takrat, kedar čebele že ajdo berejo, še roji. Vsak čebelar pa vé, da je to slabo; zakaj roj tacega panja si ne more več kaj prida pomagati, ker je že prepozno, tak izrojenek sam pa večidel ob matico pride zato, ker jo v ajdovi paši med velikim tropom čebel malokdaj srečno vplemeni. Zato se tudi izurjeni čebelarji na mnoge načine prizadevajo, da bi svojim panjem tako prepozno rojenje zabranili. Tako, na priliko, panjem škatlje nakladajo, matično zalego iz njih trgajo itd., pa vse to včasih nič ne pomaga; panj vendar le roji.

Ako imaš nove Kranjske panjeve, prav lahko vsakemu panju vbraniš, da ti prepozno rojil ne bo, in sicer tako le:

Vzemi panj, kateri ti hoče prepozno rojiti, iz ulnjaka, odkrij ga in vzdigni sat za satom iz njega. Če že na kakem satu matično zalego zapaziš, jo pokončaj. Ker lahko vsak sat posebej iz panja vzdigneš, boš tudi lahko vsak lonček, v katerem je matična zalega, dobil, da jo pokončáš. Ko si to dovršil, vzemi sitnežu še kaka

dva sata, katera sta zeló z zalego napolnjena, in daj mu namesto njih dva prazna sata, al če hočeš, kar je še bolje, le dva prazna satnika ali romčeka. S tem, da si panju dva sata, ki sta z zalego napolnjena, vzela, si mu tudi že veliko moči vzela; vzela si mu namreč toliko čebel, kolikor se jih bo iz teh dveh zaleženih satov izleglo. Panj, kateremu si tako veliko škodo naredil, si bo vse prizadjal, da bi to škodo, kakor hitro mogoče, zopet popravil, posebno če mu namesto dveh odvzetih satov, ki sta bila polna zalége, le dva prazna satnika ali romčeka daš. Delal bo na vse kriplje tako, da se boš čudil, dva nova sata, ker čebele med satovjem ne morejo praznega prostora trpeti. Ako ti panj, potem ko je to škodo popravil, še le rojiti hoče, vzemi mu zopet kaka dva z zalego napolnjena sata, in daj mu zopet namesto teh dve prazni letvici ali dva prazna romčeka itd. Tako utegneš dvakrat, trikrat, ali če se ti potrebno zdi, še večkrat narediti, potem ti panj gotovo rojil ne bo.

Imel sem pred nekaterimi leti prveca, kateri mi je blizu sv. Jakoba še po vsi sili rojiti hotel, pa nisem mu pustil; jemal sem mu zalege polne satove, enega za drugim tako dolgo, da sem mu jih sčasoma devet pobral; siromak je delal nove satove, kakor hitro je mogel, in jaz sem mu jih jemal, na zadnje je vendar sprevidel, da nič ne opravi, in prešle so mu neumne muhe, tako pozno rojiti.

Ako bi pa še pri vsem tem kakemu panju ne mogel ubraniti, da bi ti prepozno ne rojil, mu lahko tudi prav vse zaležene satove pobereš, in mu namesto njih samo prazne satove daš, potem naj ti pa sitnež roji, če more.

Pa me boš morebiti vprašal: No! — kam bom pa dejal z zalego napolnjene satove, katere sem panju, ki mi je prepozno rojiti hotel, vzela?

Prijatelj! če imaš panjeve s premakljivim satovjem, boš imel med njimi tudi gotovo nekatere bolj pičle drujce, tretjiče itd. Daj vsakemu teh revežev en sat, ki je poln zalege, al pa tudi dva, če ju more obsesti, da se mu zalega ne prehladi, in tako imaš dvojin dobiček: sitnemu panju si vbraniš, da ti ni prepozno rojil, svoje bolj slabe panjeve si pa k moči pripravil, da so zdaj dobri.

Če čebelar na ta način ravna, da svojim premočnim panjem nekatere z zalego napolnjene satove odvzame, in te satove potem svojim bolj slabim panjem dá, zamore vse svoje panjeve tako vravnati, da so skoraj vsi enake moči, kedar jih v ajdovo pašo pošlje.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

Kakošen vpliv ima letni čas na kožo živine v maternem telesu?

Djali smo ta sestavek v vrsto „gospodarskih novic“, a ne zato, da bi vpliv letnega časa na kožo živinčeto v maternem telesu bila še le kaka nova iznajdba, ampak le zato, ker je ta stvar med tisuč gospodarji morebiti komaj trem znana.

Sploh znan je razloček med živinsko kožo pozimi in poleti; ta razloček pa ne obstaja samo v tem, da ima živina več in bolj dolgo dlako, ampak tudi v tem, da je koža debelejša. Zimska koža tudi brez dlake je teža in za stroj bolj ugodna memo poletne. Gospod Donhof je opazil, da to, kar tkanino kože (da je bolj ali manj močna ali debela) preminja pri odrašeni živini, jo preminja tudi na živinčeti, dokler so še v maternem telesu.

Pozimi rojeno tele pride s kožo na svet, ki ima bolj gosto in bolj dolgo dlako. Novorojena teleta teh-

kjer je cela kupčija na najbližjo okolico navezana. Kaj bode torej od gosp. Göthe-a za celo Kranjsko deželo v Novem mestu nasvetovani vinski agent počel? Gotovo ne bi imel posla. Na Kranjskem, osobito v Vipavi, potrebujemo za zdaj le dobrih navadnih vinskih mešetarjev; navadno mešetarstvo naj bi se dobro vredilo, že celó v Vipavi.

Kako pa bi se to lahko izvršilo, naj mi bode dovoljeno, sl. zboru v kratkem razložiti.

Na vinorejski Vipavski šoli obstoji že nedeljska šola, v kateri se že odraščeni fantje, gospodarji v trto-reji, kletarstvu podučujejo. Temu nauku dodal naj bi se še posebno „nauk za mešetarje“, katerega bi 3 ali 4 mesece taki pošteni fantje ali mlajši možje ob nedeljah obiskovali, kateri bi se hoteli za prisežene izvedene srenjske mešetarje izobraziti. — Predmeti tega mešetarskega nauka naj bi tudi bili sledeči:

1) Najvažnejši nauki umnega kletarstva s posebnim ozirom na vinske pomanjkljivosti in bolezni;

2) odlomek poduka o trgovinskem pravu s posebnim ozirom na vinsko kupčijo;

3) poduk o novi votlinski meri, in ž njo v zvezi stoječem računstvu;

4) poduk o vinski kupčijskem spisji, to je, v pisanji navadnih pisem, računov, pobotnic, protipisov itd.

Delokrog tako podučenih móž bi bil sledeči:

Vsaka občina (srenja) si more izmed njih svojega mešeta voliti, sodnija pa ga pod prisego potrdi. Vsak mešetar se voli od dotične občine za 5 let; ako se je med tem časom dobro obnašal, voli se po preteku 5. leta še za naprej itd. Ako se pa mešetar na najmanjši nepoštenosti zasači, ga more občina tudi koj odstaviti, ter družega voliti.

Izvoljeni mešetar si mora poseben zapisnik napraviti; v katerega od vinorejcev na prodaj postavljena vina zapisuje; v tem zapisniku mora biti razkazano, koliko je vina, v kateri legi je rastlo; ako je iz ene same sorte grozdja napravljeno, iz katere; po čim se proda, in od katerega vinorejca da je. — Mešetar mora vsakemu kupcu zapisnik predložiti, ter ga potem k tistemu vinorejcu peljati, katerega si sam izvoli. On mora po popolno vestnem prepričanju, brez vsega strančarstva, kupčijo posredovati ter tako skušati, da se kupčija izvrši, za kar dobi postavno odločno plačilo, katerega polovico odrajta mu prodajalec, polovico pa kupec. Kupcem, kateri ne morejo ali pa ne marajo sami v vinski kraj priti, mora mešetar, na zahtevanje, zapisnik na prodaj postavljenih vin poslati, in po tem tudi za pokušnjo zbranih vin. Ako hoče kupec kupčijo skleniti, mora mešetar s poslanim denarjem izvoljeno vino kupiti, ga popolniti, ter na svoje mesto odposlati; on je odgovoren za istinost vina, pravo mero, snažno posodo. V tem slučaju dobi mešetar od kupca in prodajalca zopet svojo postavno odločno plačilo. Konečno je priseženemu mešetaru tudi stroga dolžnost ta, da daje dobre svéte vinorejcem svojega kroga, kateri ga za to prašajo, za kar pa ne sme nobenega plačila zahtevati; plačilo dobi le, kedar sam kako delo izvrši, to pa zopet po določeni ceni. — Razen priseženega mešetarja ne sme noben drug mešetiti, razen, ako ga priseženi pod lastno odgovornostjo pooblasti. —

S tem sem razodel sl. zboru važno težnjo Vipavske podružnice, in načrt njene rešitve; sl. centralni odbor naj blagovoli pripomoči, da načrt se na dotičnem mestu ugodno reši.“

Zbor je brez ugovora sprejel predlog podružnice Vipavske, po katerem centralni odbor dobi nalog, učiniti vse, kar je potrebno, da bi veljavo dobila ustanovitev v vinoreji izučenih mešetarjev.

Drugi predlog predstojnika Vipavske podružnice gosp. Rib. Dolenca je bil ta, naj družba kmetijska dela na to, da se za povzdigo sadjereje na Kranjskem napravijo 3 velike drevesnice: ena na Dolenskem, druga na Gorenskem in tretja na Notranjskem, rekši, da sadjereja je še zeló zanemarjena v naši deželi, da sedanji način državne subvencije nima pravega vspeha in da naj bi se skušalo dobiti več državne podpore. — Gospod predsednik omeni na to, da ustanovitev in vzdrževanje nasvetovanih velikih drevesnic, ki bi potrebovale mnogo novcev, se lože misli kakor pa izpelje. Gosp. Schollmayer priznava korist tacih drevesnic, al težko bo denarja za napravo dobiti. — Dr. J. Bleiweis povdarja, da se je z majhnimi subvencijami za sadjerejo storilo, kar se je moglo, in da so se z njimi podpirale posebno šolske drevesnice po deželi; sadjereja na Kranjskem ni sicer še na vrhuncu popolnosti, al očitvidno in hvalevredno napreduje; priča temu so obile drevesnice posamesnih gospodarjev po deželi in obilo lepega sadja, ki ga vidimo na trgih in eksportu v druge dežele; če Slapška sadjerejska šola skrbi za Notranjce, prihodnja Dolenska za Dolence, je storjeno vse, kar se storiti dá; Gorenci pa že imajo mnogo velikih drevesnic, kakor je bila Pintarjeva, je Netova in več drugih. — Grof Barbo navaja, da v njegovi podružnici so 3 prav lepe in velike drevesnice. Poslednjič poprime še deželni glavar vitez Kaltenegger besedo ter predlaga: naj se predlog g. Dolenca izroči centralnemu odboru v pretres in prevdarek. — Ta predlog je bil soglasno sprejet.

(Dalje prihodnjič.)

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Po vsem tem mislim, da sem vse poglobitniše prednosti Dzierzonove sisteme razložil, zraven tega pa tudi dokazal, da tudi z dzierzonziziranimi Kranjskimi panjevi vse tiste koristi in dobičke lahko dosežemo, katere oče Dzierzon svojim izvirnim panjem pripisuje. Ni nam tedaj treba, da bi si iz daljnih krajev za drage denarje izvirnike Dzierzonove naročevali, ampak le tega nam je treba, da se vsi novih Kranjskih panjev poprimemo.

Res je sicer tudi, da so novi Kranjski panjevi malo dražji, kakor stari zato, ker se za satnike ali romčke malo več lesa potrebuje, pa tudi mizar nekoliko več dela ima; al njihova cena ni še v nobeni primeri s ceno izvirnih Dzierzonovih panjev.

Dasiravno pa novi Kranjski panjevi čebelarju malo več stroškov prizadenejo, kakor stari, se mu bodo ti obilniši stroški v kratkem prav dobro povrnili, ne le s tem, da z novimi panjevi gotovo lahko z veliko večim dobičkom čebelari, kakor s starimi, ker ima čebele tako rekoč popolnoma v svoji oblasti, ampak tudi s tem je na dobičku, da veliko manj drazega časa potrat, ako z dzierzonziziranimi panjevi čebelari, kakor pa če se starih drži. To sem že zgorej dokazal, posebno ko sem od narejanja rojev govoril.

Tukaj mi utegne kdo ugovarjati, da je sicer verjetno, da se čebelarju večji stroški dzierzonziziranih panjev kmalu povrnejo, vendar to se zgodí le takrat, kedar si nove panjeve, ki si jih je napravil, sam za-se prihrani. Al mnogo čebelarjev je posebno tukaj na Gorenskem, ki čebele s panjevi vred pred ajdovo pašo prodadó; tem nikakor ne kaže, da bi stare panjeve opustili in si dražjih dzierzonziziranih napravljali, ker jim kupci

teh večih stroškov ne bodo hoteli povrniti. Ta ugovor ima sicer na videz res nekaj v sebi, a le na videz; v resnici je pa popolnoma prazen.

Kdor namreč čebele pred ajdovo pašo prodaja, jih bo prodal ali takemu kupcu, kateri jih bo za plemo ohranil, ali pa takemu, kateri jih bo potem, kedar bodo ajdo obrale, strgal, ter méd in vosek v svoj prid obrnil.

Ako imaš čebele v dzierzoniziranih panjevih, in jih pred ajdovo pašo takemu kupcu prodaš, kateri jih misli za plemo ohraniti, ti bo gotovo, ako je le količkaj umen čebelar, rad toliko več za-nje dal, kolikor več stroškov so ti panjevi zavoljo tega prizadjali, ker imajo premakljivo satovje.

Ako pa čebele takemu kupcu prodaš, kateri jih bo potem, kedar bodo ajdo obrale, strgal, prodaj jih s tem pogojem, da ti bo prazne panjeve s satniki vred potem nazaj dal, ko méd in voščino iz njih pobere.

Pa na to mi boš morebiti odgovoril: No, mi ne bo zopet to več stroškov prizadjalo, da moram prazne panjeve nazaj domú spravljati? — Da ti bo to prevažanje praznih panjev res nekaj stroškov prizadjalo, se ne dá tajiti, a vendar gotovo še polovice toliko ne, kolikor ti jih prizadene to, če si moraš vsako leto toliko, če tudi le navadnih Kranjskih panjev na novo narediti, kolikor si jih poprejšnje leto pred ajdovo pašo prodal. Le zopet računajmo! Ti imaš, na priliko, svoje čebele v starih Kranjskih panjevih z nepremakljivim satovjem. Prodaš jih navadno pred ajdovo pašo vsako leto en voz, to je, 40 panjev; po takem moraš vsako leto zopet 40 panjev na novo narediti. Računajmo en navaden Kranjski panj, ki je iz nova narejen, le po 40 soldov, tedaj te bo stalo 40 panjev = 16 goldinarjev. — Ako si dzierzonizirane panjeve napraviš, in jih tudi 40 pred ajdovo pašo s tem pristavkom prodaš, da prazne panjeve po dokončani ajdovi paši nazaj vzameš, te bo to prevažanje 40 praznih panjev k večjemu kaci 6 gold. stalo, če jih tudi, postavimo, iz Ljubljanske okolice nazaj na visoko Gorenško spravljáš.

Iz rečenega je tedaj razvidno, da tudi tisti čebelarji, kateri čebele pred ajdovo pašo prodajajo, ne bodo imeli zavoljo tega nobene škode, če si nove Kranjske panjeve s premakljivim satovjem napravijo, ampak vsako leto še precej dobička, če si takrat, kedar čebele prodajajo, prazne panjeve nazaj izgovoré.

Z mirno vestjo si tedaj upam svoje nove Kranjske panjeve našim čebelarjem priporočati, ker me je 18letna skušnja obilno prepričala, da so v vsakem oziru veliko boljši, kakor pa stari z nepremakljivim satovjem. —

(Konec prihodnjič.)

Nove postave.

Postava o stavbah na Kranjskem.

I. razdelek.

O stavbeni privolitvi.

(Dalje.)

§. 9. Stavbena komisija.

Potem ko se je predložila prošnja za privolitev stavbe, naj gosposka napravi lokalno komisijo v pre-skušnjo stavbenega nasnutka.

K tej komisiji se ima privzeti nestransk, pri stavbi nevdeležen izvedenec, in ako gré za zdravstvene ozire, na katere je posebno paziti, tudi en zdravnik. V Ljubljani se imata tudi dva občinska svetovalca vdeležiti te komisije.

H komisijski obravnavi je poklicati gospodarja, stavitelja (stavbovodjo), mejaše, in če stavbeni gospodar

tirja, da naj se zraven pokličejo še drugi vdeleženci, katere on imenuje, tudi tiste.

Ako se stavba stavi na javni cesti ali na železnici, se ima povabiti dotični upravnik.

Ako se pri stavbeni komisiji ob enem določuje tudi stavbena črta in nivel (nivó), se mora narediti ozna- nilo po §. 4.

Popravki in prenaredbe, ki jih je po pozvedenem stanu nasvetovala komisija, je razvidne storiti v načrtu in v komisijskem protokolu.

Reči in razlogi, zaradi katerih mejaši ali drugi vdeleženci — bodi si iz javnih ozirov, ali v varstvo svojih zasebnih (privatnih) pravic — ugovarjajo proti stavbi, se morajo v komisijskem protokolu posebno zapisati.

Na le splošne upore (proteste), ki se izjavljajo brez navedenja določenih prigodkov, se ne bo oziralo; na upore pa, ki so se vložili po zvršenem lokalnem ogledu, se bo le takrat ozir imel, ako se iz njih podajo javni pomislili zoper stavbeni nasnutek.

Komisija naj skuša ugovore z lepo poravnati.

§. 10. Gosposka sme izreči, ali se stavba dovoli in pod katerimi pogoji.

Ako se o ugovorih ni popolnoma dosegla sprava ali pa le samo deloma, naj gosposka ugovore, ki so privatno-pravne nature, zavrne na pravdno pot, v vseh drugih ugovorih pa, ki se niso odpravili, naj razsodi sama, in naj vsakakor spozná, na koliko se sme stavba pre-pustiti po predpisih te stavbene postave in tudi sicer v javnem redu.

Ugovori, ki so pridržani poravnanju na pravdni poti, naj se v uradnem ugovoru vselej posebej navedejo.

Če je neogibno potrebno pri ogledu stopati po so-sednem zemljišču v namen stavbenih popravkov, ki so potrebni iz javnih ozirov, naj se dovoli to od stav-bene oblastnije, pridržaje si pa odškodbo, katera se ima odločiti po pravdni poti, in proti temu, da se daje primerna završina, katero priznava stavbena komisija.

Gosposka ima pravico, pri stavbeni privolitvi od stavbenega gospodarja tirjati, da naredí v stavbenem načrtu prenaredbe, katere so primerne tirjatvam zidave, dopadljivosti in potrebne skladnosti.

Ako se v stavbo dovoli, naj se na oba enaka na-risa stavbenih načrtov zapiše dovoljenje ter naj se zra-ven pritisne uradni pečat, potem naj se hrani en naris pri gosposki, drugi pa se izroči stavbenemu gospodarju.

Isto tako je ravnati z načrti, ki se imajo predlagati vsled kacega naznanila (§. 2) ali zaradi določevanja stavbene črte in nivela. (§. 4.)

Odgovor na stavbeno prošnjo se ima naznaniti stav-benemu gospodarju, kakor tudi tistim mejašem in dru-gim vdeležencem, ki so v pravem času vzdignili ugo-vore. (§. 9.)

Kakor stavbenemu gospodarju, tako tudi mejašem in vdeležencem je na prosto dano, se pritožiti zoper od-govor na stavbeno prošnjo (§. 92) in oziroma zoper stavbeno črto in nivel. (§. 4.)

Vdeležencem je dopuščeno, pogledati v pisma stav-bene obravnave, in ne krateč umetalnih lastninskih pravic, pridobiti si za svoje stroške posnetke protokolov lokalne komisije z načrti vred, kakor tudi posnetke stavbene dovolitve ali prepovedi.

§. 11. Predno stavbena privolitev ne dobi pravne veljavnosti, se ne sme začeti stavba.

Ako pa zoper stavbeni nasnutek ni nobene ovire niti v tehničnem niti v javnem oziru, in se tudi niso vzdignili nobeni državljansko-pravni ugovori, utegne že lokalna komisija stavbenemu gospodarju na njegovo za-htevanje, in sicer ne pripušča kake pritožbe, zazna-movati tista dela, katerih se sme lotiti, predno dobi

uteže ravno en funt, kjer kembelj dviga nad in vodoravno, se napravi zareza, in ondi se vaga en funt. Ravno taka je pa tudi za kilogram. Če obesiš tudi prostovoljno težak kembelj na palico dvigala rimske vage in deneš potem 1 kilogram uteže v skledico, kjer vleče vodoravno kembelj, je to kilogram. Potem se na dalje postopa. Dene se zdaj v skledico deset funtov ali za kilograme 10 kilogramov in ta dolgost med 1. zarezo in zarezo za 10 kilogramov ali funt se deli na 10 enakih dolgost z zarezi. Ta dolgost od ene do druge zareze se nadaljuje ali pa od ene do desete. Na mali strani železne palice so zareze $\frac{1}{4}$ (četrť) funta, katere so tudi popolnoma rabljive za $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1 kilogram itd.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Konec.)

Naj s tem sklenem svoj spis s pristrčno željo, naj bi to moje delo vsaj nekoliko v to pripomoglo, da se čebeloreja pri nas še na višjo stopinjo povzdigne. To se bo pa tudi gotovo zgodilo, ako se bodo naši čebelarji zanaprej po teh naukih in vodilih ravnali, katere sem jim v tem spisu nasvetoval; zakaj vse, kar sem pisal, pisal sem po mnogoletnih lastnih skušnjah, „skušnija je pa — kakor pregovor pravi — najboljša učiteljica.“ Zato pa smem tudi brez skrbi reči, da vse, kar sem govoril, je popolnoma gotovo, resnično in zanesljivo.

Vem sicer, da so Slovenci in med njimi še posebno Kranjci že od nekdanj sloveči čebelarji; mislim tudi, da se že sedaj s čebelorejo obilniši pečajo kakor vsak drug narod našega cesarstva, a pri vsem tem se vendar tudi upam trditi, da bi se na Slovenskem lahko še veliko več pričebelarilo kakor dosedaj; zakaj lega naše dežele je za čebelorejo posebno ugodna, naše gore in doline so spomladi in poleti polne cvetic, tudi ajda se pri nas vsako leto obilno seje itd. Res je, da imamo že sedaj v naši mili domovini veliko čebel, res je pa tudi to, da bi jih lahko še polovico več imeli, kajti veliko je pri nas še celih vasi, veliko, posebno po goratih krajih, posamesnih posestev, kjer bi lahko veliko čebel preživeli in si tudi s čebelorejo lahko marsikater goldinarček pridobili, pa jih nič nimajo.

Dragi rojaki! poprimite se toraj še obilniše čebeloreje, poprimite se pa umne čebeloreje; zares umno pa zamore le tisti čebelariti, ki stare panjeve popusti in se poprime panjev s premakljivim satovjem po vodilih, ki nam jih je dal Dzierzon, v resnici oče pomlajenega umnega čebelarstva. *)

Iz občnega zbora družbe kmetijske Kranjske

14. novembra t. l.

(Dalje.)

O nasvetih, ki so jih kmetijske podružnice pismeno predložile zboru, je v imenu glavnega odbora poročal gosp. dr. Poklukar.

Podružnica Metliška je razodela zboru mnogo želj, katere naj obravnava zbor; bile so sledeče:

a) naj bi se davki ne iztirjevali tako silno in posebno v onih soseskah ne, kjer je toča

*) Nekoliko vrstic temu članku in pa popravke nekaterih tiskarnih pogreškov dodam v knjižici, katero bo slavna c. k. kmetijska družba Kranjska izdala.

Pis.

hudo škodo naredila. — Dr. Poklukar predlaga, naj bi zbor sklenil, da se ta stvar s toplim priporočilom predloži c. kr. deželni vladi ter prošnja izreče po milostljivejšem iztirjevanji davkov, in da kmetovalcem pri rubežni ne jemljejo stvari, ki spadajo v potrebščine gospodarstva (fundus instructus). — Predsednik baron Wurzbach je omenil, da pri ljudeh je splošno obožanje, in kedar že ni drugače, da se ljudem prodaja, naj se prizanaša gospodarstvenim potrebščinam, in le če je kaj čez „fundus instructus“, naj se rubi. — Grof Barbo pojasnuje, kako hudo se godí po Dolenskem, kako trdo delajo uradnije z ljudstvom pri iztirjevanji davkov. — Dr. J. Bleiweis omenja, da davki sicer morajo biti, se ve, ker na njih sloni država; al vsa naša dežela je z zemljišnim davkom preobložena, — že čez šest milijonov preveč je plačala; cesar sami to spoznajo in so dovolili nekaj davkov odpisovati. Neusmiljeno pa je to, če vlada davke iztirjuje takrat, ko kmet še nič pridelka ni domú spravil, — pomagajo si uradnije s tem, da zadnji rep vzamejo iz hleva. Prišlo bode po takem potu na to, da se davki ne bodo mogli več plačevati; davki naj se toraj iztirjujejo, kedar je kmetu mogoče plačati. — Gosp. župnik Krčon iz Rudnika to trdo poslovanje uradnikov potrjuje in pripoveduje, kako so kmetu konja prodali za 8 gold., ki bi bil mogel saj 50 gold. za nj dobiti; naj bi se toraj delalo bolj po milosti. — Gosp. Luka Robič pristavlja, da tudi to, kar je premoženja čez gospodarske potrebščine, naj se ne rubi precej, temuč naj se preišče, če je posestnik sam kriv zadolženja, ali so ga le nesreče k temu pripravile, da je s plačevanjem zastal. — Baron Wurzbach pojasnuje, da on ni tega mislil, naj bi se precej iztirjevalo, če se nahaja kaj več kot gospodarske potrebščine. Gosp. O. Detela toži, kolika sila posestev gre na kant, kar priča uradni list, in meni, če se je davek v več letih hudo narastel, takrat naj se dobro preišče, če je sam zadolžen, ali pa je po nesrečah v to zašel, ter naj se mu odpiše. — Gosp. prof. Peternel meni, da je kmetovalcem tem težje davek odrajtati, če več se ga je narastlo od več let, in v tem smislu govori tudi dr. Ahačič. — Po teh obravnavah vstane vladni predsednik vitez Widmann in omeni, da v teh okoliščinah, ko je le kakor gost prišel v zbor na povabilo, ne more uradno govoriti, vendar pa hoče reč nekoliko pojasniti. Povedal je potem, da že pred nekaj časom, ko so prišle tožbe od družbe kmetijske, je ukazal po vsi deželi preiskati, in da bode najostreje dal kaznovati tiste uradnike, ki so kaj prestopili in nepostavno delali, meni pa, da očitanja veljajo le dotičnim postavam, in ako so le davkovske postave vzrok nezadovoljnosti, naj državni poslanci delajo na to, da se neprilike po postavni poti odpravijo. — Sprejeto je bilo poslednjič naslednje: Naj se vlada prosi, 1) da po milosti dela s posestniki v oziru iztirjevanja davkov, in prizanaša naj za gospodarstvo potrebnim rečem; 2) pred rubljenjem naj se prepriča, če se nahaja kaj čez „fundus instructus“; 3) iztirjava naj se po žetvi (kedar je kaj); 4) prepriča naj se čez kaj let, če je posestnik zastal s plačevanjem po nesreči, ali iz zadolženja, in v prvem primeru ljeju naj se mu davek odpiše.

Drug predlog podružnice Metliške je bil ta, naj bi družba kmetijska delala na to, da se težave, morebiti mnogokrat nepotrebne, o kordonu na meji Kranjsko-hrvaški zavoljo goveje kuge odstranijo, ki so velika nadloga gospodarjem, ki na meji imajo posestva. — Sklep o tem predlogu je bil, da se ta želja Metliške podružnice naznani vladi, al da ni upanja, da bi se jej zdatno pomagati moglo, dokler na Hrvaškem imajo to kužno pošast.

(Konec prih.)